

ΚΟΣΜΟΣ

ΕΠΙΣΤΗΜΗ ΚΑΙ ΖΩΗ

Μέ το Φερικόσιο

ΛΟΥΛΟΥΔΙΑ

ΚΑΤΕΒΑΙΝΟΝΤΑΣ μιά πρω-
τη του Μάη στο Πόρτο—
Γεμενό, είδα κάτι από κείνα
που μās εκπλήτουν, ακριβώς για-
τί δεν περιμέναμε να τα δούμε έ-
τσι ποτέ. Γιατί δεν θα μπορούσα-
με να τα φανταστούμε. Ακριβώς
ίσως επειδή δεν υπάρχει φανταστι-
κότερο πράγμα από την πραγμα-
τικότητα, όπως λέει ο Ντοστογι-
έφσκυ, ανοίγουμε πολλές φορές το
στόμα μας, στανρώνουμε τα χέ-
ρια μας και μένουμε σιωπηλοί. Τα
χωράφια λοιπόν είχαν μεταβληθεί
σε λουρίδες από χρώματα. Χρώμα-
τα ζωντανά που θαρούσαν πώς
αν σήκωνες το κεφάλι σου θαβλε-
πες τις ανταυγίες τους να παίζουν
στον ουρανό. Χρώματα γιομάτα
ψυχή. Δεν είχε σημασία που δεν
ε' ακουγες να σου μιλούν. Κατα-
λάβαινες πως είχαν φωνή, κατα-
λάβαινες πως ήταν όλα μαζί: φως
λουλούδια και μουσική. Στη λογι-
κή γεννήθηκε η ιδέα να μπορείς
να τα μετρήσεις, να χαρεί τον πλού-
το τους σε αριθμούς. Στην ψυχή
γεννήθηκε η διάθεση να τα κάμει
πνεύμα της. Έρχονται στιγμές στη
ζωή που νοιώθει κανείς ένα είδος
αωνιότητας. Σεχνάει για λίγες
στιγμές το χρώμα, την πέτρα, τη
σκληρότητα της ζωής. Νοιώθει ξα-
φνικά να λυτρώνεται.

Η ομορφιά και η σοφία παρουν-
σιάζονται συγκερασμένες στο μικρό
σύμβολο ενός λουλουδιού, προβάλ-
λουν πάνω στη γη και μās έπαιει-
χνούνται. Ένα λουλούδι που μπο-
ρεί νάναι γαλάζιο, κόκκινο, κίτρι-
νο, άσπρο, έχει μέσα του κάτι α-
πό το βάθος κι' από το μυστή-
ριο της δημιουργίας. Αποτελεί έ-
να μικρό άριστο έργο της άφτα-
στης φυσικής ευφυίας που δονλεύει
με τα πιο απλά πράγματα: Το
χρώμα, τη θροχή, τον άγρο, τον
ήλιο. Οι τέσσερις αυτοί συνεργά-
τες μεταβάλλουν κάθε άνοιξη την
ψη της γης, δίνουν κουράγιο στη
ψυχή του ανθρώπου, του ζώου
και του πουλιού. Σπνούν μέσα
τους ένα είδος ευδαιμονίας, που εκ-
φράζεται με τον έρωτα, με το χο-
ρό, με το τραγούδι. Στο βάθος
κυριαχεί σε όλα η ίδια φωνή: να
ζήσουμε, να επιβιώσουμε! Να υπά-
χουν πάντοτε μάτια να βλέπουν
την άνοιξη, αυτήν την άνοιξη,
αυτήν την παράξενη αναγέννηση
που γιομίζει το χώρο γύρω μας με
το φάσμα της.

Τα κελαδάρια των πουλιών, τα
ζουζουνιάρια των εντόμων, που
παρελάνουν πάνω από τα λουλού-
δια με τα φτερά, τα πόδια και
τα κεφαλάκια τους βουτηγμένα
στη γύρη αναδίνουν ένα αίσθημα
σαν εκείνο που νοιώθουμε κι' έ-
μεις, διασχίζοντας τα χρωματιστά
κομμάτια της γης, που αρχίζουν
απ' την άκρη της θάλασσας ως
τις ανηφορίες με τα πεύκα.

Χρώματα απλά, χρώματα, σύν-
θετα, χρώματα ακαθόριστα, μιά
περίεργη συμφωνία φωτός και
χρώματος, σχήματα που κανείς δεν
ξέρει για ποιους λόγους έγιναν
έτσι κι' όχι αλλιώς, κάθε λου-
λούδι και μιά ύπαρξη με δική της
αυτοτέλεια, με δικό της μεγαλείο,
με δική της θά μπορούσαμε να
ειπώμε προσοπικότητα. Κάθονται
και σκέφτομαι πώς δεν είναι δυ-
νατόν να υπάρχουν άνθρωποι που
νάρχουν αναμνήσεις δίχως λουλού-
δια. Σε κανένα μέρος του κόσμου
δεν μπορεί να υπάρχουν, περισσό-
τερα όπως εδώ στην Ελλάδα, που
το αγριολούλουδο φυτρώνει στη ρω-
γμή της πέτρας κι' η μυγαλιά
ρίχνει οίκες και στο γρανίτη από-
μα. Που ακόμα και τ' αγράδια,
οι ασφάλτοι, οι άγριες αφάνες,
συναγωνίζονται με τα κίτρινα άνθη
τους τα κίτρινα σάκρα κι' η εϋ-
γένεια των λουλουδιών τους σιλα-
δώνει με τη μυρωδιά της όσο και
τα παρθενικά κείνα.

Η μνήμη μας έχει συνδεθεί με
τη γλάστρα της μητέρας μας και
κάποιο τριαντάφυλλο ή κάποιο γα-
ρύφαλλο, σαλεύει ασφαλώς ανεξίτη-
λο μέσα στη μνήμη μας. Ξέρουμε
ακόμα τη σημασία που η μητέρα
μας — με τη χωρική αλλά αλάν-
θαστη ευαισθησία της — έδινε στον
καντηφέ, στην αμπαρορίζα, στο
βασιλικό στις καμπανούλες της.
Ξεκινώντας από την προσωπική
περίπτωση, φαντάζομαι όλες τις
μητέρες, που χρησιμοποίησαν το
λουλούδι σαν μέσο συνεννόησης
και αγάπης. Γιατί η μητέρα μου
μη γνωρίζοντας γράμματα και θέ-
λοντας να μου στείλει δυο κουβέν-
τες, έκλεινε πάντοτε κι' από ένα
λουλούδι μέσα στα γράμματα του
πατέρα μου. Κι' εγώ το άποκου-
πογραφούσα. Έλεγε κάτι τέτοιο
περίπου: «Σου στέλνω όλη μου την
αγάπη. Σου στέλνω όλη μου την
εϋχή. Προσεύχομαι στο Θεό να
είναι μαζί σου. Σε περιμένω, σε
περιμένω, σε περιμένω».....

Δεν μπορεί να υπήρξε ποτέ α-
γαπημένος πάνω στη γη, που να
μην πρόσφερε ένα λουλούδι στην
αγαπημένη, ούτε και αγαπημένη
στον αγαπημένο. Και αυτό από τα
πανάγκρια χρόνια. Δισεκατομμύρια
λουλούδια έχουν προσφερθεί μ' αυ-
τό τον τρόπο στο παρελθόν, δι-
σεκατομμύρια λουλούδια θα προσ-
φερθούν με τον ίδιο τρόπο στο
μέλλον. Ο άγραφός της γης δου-
λεύει εντατικά, αδιάκοπα. Άν-
θρωποι φεύγουν, άνθρωποι έρχον-
ται. Ηδονή έχουν αρχίσει να με-
τράμε με διαφορετικά μέτρα. Έ-
τσι, οι άνθρωποι που έρχονται, θα
ξέρουν αμύρο, πως η απεραντο-
σύνη του Ελληνικού άκεανού, εί-
ναι πολύ μικρότερη από τη σο-
φία ενός λουλουδιού.

ΝΙΚΗΦΟΡΟΣ

ΑΝΕΚΔΟΤΑ

Στα 1926, ο διάσημος πιανίστας Παν-
τερέφσκυ σε μιά μουσική συγκέντρωση
στη Νέα Τόρνη, έπαιξε στο πιάνο μιά
σύνθεση του Μπάχ. Όταν τελείωσε, έ-
νας απ' τους ακροατές τον πλησίασε:

— Όραίο το κομμάτι που παίζατε!

Τίνος ήταν;

— Του Γιώχαν Σεβαστιανού Μπάχ, κύ-
ριε, του απάντησε ο Παντερέφσκυ.

— Φαίνεται, πως είναι σπουδαίο ταλέν-
το, αυτός ο Μπάχ. Και δεν μου λέτε...

— Συνθέτει ακόμα;

— Όχι, κύριε, είναι δυο αιώνες τώρα
που βρίσκεται εν... άποσυνθέσει.

Σε κάποια συγκέντρωση μιά φλύαρη
κυρία, ρώτησε τον παρευρισκόμενο Έντι-
σον ποιά ήταν η πρώτη του εφεύρεση.

— Ασφαλώς, του είπε, δεν θα την θυ-
μάστε ούτ' έσείς!

— Κάθε άλλο! απάντησε ο διάσημος
εφευρέτης. Την θυμούνται πολύ καλά.

Και της αφηγήθηκε μιά φανταστική ιστο-
ρία σχετικά με την πρώτη του εφεύρε-
ση.

— Και ποιά είναι η τελευταία σας;
Ξαναρώτησε η κυρία.

— Αυτή που σας διηγήθηκα προ ολί-
γου απάντησε ο Έντισον.

Μιά νεαρή δημοσιογράφος ρώτησε τε-
λευταία τον γνωστόν Άγγλο συγγραφέα
Σόμερσετ Μόμ:

— Ποιά είναι η συνταγή για έναν ευ-
τυχισμένο γάμο;

— Είπατε παντρεμένη; την ρώτησε ο
Μόμ.

— Όχι.

— Τότε, δεν απαντώ στη ρώτησή
σας, για να μην σας απογοητεύσω από
τόρα!

Ο Άγγελος Σικελιανός, όπως εί-
ναι γνωστόν, κάθε άλλο ήταν παρὰ οικο-
νόμος. Κάποτε τον ρώτησαν:

— Άν είχατε δέκα χιλιάδες χρυσές
λίρες, πόσες θα ξόδευε;

Και ο Σικελιανός αποκρίθηκε.

— Έντεκα!

Ένας δημοσιογράφος κάνει μιά έρευνα
για τις «Μικρές αγγελίες». Τον πρώτο
που ρωτά, είναι ένας εργοστασιαρχής:

— Πιστεύετε, ότι οι «Μικρές αγγε-
λίες» εξυπηρετούν αποτελεσματικά;

— Αποτελεσματικά! του απαντά
ο εργοστασιαρχής. Σκεφθήτε ότι προ-
χθές δημοσίευσα ότι ζητώ νυκτοφύλακα
και το ίδιο βράδυ μπήκαν διαροήκτες
στο εργοστάσιο και κατέλυσαν τα πάν-
τα!

Έχω το πιο ήλιθιο παιδί του κό-
σμου, λέει ένας Ιταλός σε κάποιον φί-
λο του. Και θα το διαπιστώσεις άμέ-
σως. Τζιουβάνι — φωνάζει στο παιδί
του — πάρε εκατό λιρέττες και πή-
γαινε να δεις αν είμαι στο απέναντι
καφενείο.

Ο Τζιουβάνι τρέχει στο καφενείο και
μπροστά στην πόρτα συναντάει έναν φί-
λο του.

— Έχω, του λέει, τον πιο ήλιθιο πα-
τέρα του κόσμου. Φαντάσου ότι μου έδω-
σε εκατό λιρέττες για να δω αν είναι στο
καφενείο, ενώ θα μπορούσε να τηλεφω-
νήσει και να χλιτώσει τις εκατό λιρέ-
τες!

ΕΤΟΣ Α' ΑΡ. ΤΕΥΧΟΥΣ 48

ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΙΚΗ ΕΒΔΟ-
ΜΑΔΙΑΙΑ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

Έκδότης — Διευθυντής
ΛΟΥΚΗΣ ΑΚΡΙΤΑΣ

Διευθυντής Συντάξεως
ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΜΑΚΡΗΣ

Γραφεία — Τυπογραφεία
Πατησίων 63β τηλ. 813.180

ΤΙΜΗ ΤΕΥΧΟΥΣ ΔΡΧ.3

ΑΘΗΝΑΙ

27 'Απριλίου-3 Μαΐου 1960

ΕΙΝΑΙ εξαιρετικά ευχάριστο
και εποικοδομητικό του γοή-
τρου του τόπου μας το γε-
γονός ότι Διεθνής Συνέδρια όρι-
ζουν τόπον συγκεντρώσεως την
Ελληνική πρωτεύουσα, 'Η Διακοι-
νοβουλευτική Ένωση, που έφερε
στην Αθήνα εκπροσώπους απ' ό-
λα τα Κοινοβούλια του κόσμου,
καθώς και το 'Οφθαλμολογικό
Συνέδριο, με συμμετοχή επιστη-
μόνων διεθνούς κύρους, παρόλ-
ληλα με γενικότερες μορφωτικές
προσπάθειες που καταβάλλονται
τον τελευταίο καιρό — όπως οι
δημόσιες συζητήσεις για τα με-
γάλα θέματα του πολιτισμού μας
— αποτελούν αξιόλογες εκδηλώ-
σεις που πρέπει να χαιρετίζων-
ται με ικανοποίηση και να ένι-
σχύωνται από κάθε πλευρά.

ΧΩΡΙΣ ν' άπουσιάζει η έλλη-
νική συμβολή στην κίνηση
των πολιτιστικών και έπι-
στημονικών αυτών συγκεντρώσε-
ων, δεν πρέπει, ωστόσο, από λό-
γους έθνικής φιλοτιμίας, να υ-
περτιμώμεν την δημιουργική συν-
εισφορά της. Χρησιμοποιείται αξιόλο-
γα οικονομικά μέσα για την ένι-
σχυση της επιστημονικής έρευνας
στον τόπο μας, αλλά και άπο-
στολικός ζήλος αληθινά προικι-
σμένων επιστημόνων, ώστε και η
Ελληνική επιστήμη να καταστή-
σει αίσθητή την παρουσία της
στο διεθνές στίβο, όπου σήμερα
πρωτοστατούν οι μεγάλες χώρες
με τα μυθώδη ποσά που χρηματο-
δοτούν κάθε είδους έρευνα και με
τα οικουμενικά επιστημονικά πνεύ-
ματα που διευθύνουν τα κολλο-
σιαία εργαστήριά τους.

ΕΚΕΙΝΟ που δεν άπουσιάζει
από την Έλλάδα είναι η έπι-
στημονική έφεση, το δημιουρ-
γικό δαιμόνιο, που συνδυάζει φαν-
τασία, τόλμη και έμπνευση. Δεν
είναι τυχαίο ότι, στα ιδικά μας
χώματα, η Έπιστήμη εγκατέλειψε
την περιοχή του μύθου για να

περιβληθεί την κρυστάλλινη διαύ-
γεια ενός μαθηματικού θεωρήμα-
τος. Τα έندογενή αυτά προσόντα
άφθονούν στον Ελληνικό Λαό. Το
ζήτημα είναι πως ν' αξιοποιηθούν
στην υπηρεσία του πολιτισμού.
Κι' εδώ, ακριβώς, υποτίθεται πως
άρχίζει η κρατική πρωτοβουλία,
άνυπαρκτή, για την ώρα, στον τό-
πο μας.

ΑΡΗΗΤΙΚΗ, δυστυχώς, υπήρ-
ξε η απάντηση της Ελληνικής
Κυβερνήσεως στο έρώτημα
που είχε άπευθύνει η Γενική Γραμ-
ματεία του Ο.Η.Ε. προς όλα τα
κράτη—μέλη, σχετικά με την αί-
τηση των 'Αφρικανοασιατικών κρα-
τών περί έκτάκτου συγκλήσεως
της όλομελείας της Γεν. Συνελεύ-
σεως, ενώπιον της οποίας να συ-
ζητηθεί πρόταση περί άπαγορεύ-
σεως των γαλλικών πυρηνικών δο-
κιμών στη Σαχάρα. Ένα άπόλυ-
το, ένα κατηγορηματικό όχι! Να
μη συνέλθει η Γεν. Συνέλευση, ν'
άφθεθεί δηλαδή η Γαλλία άνερόκλη-
τη να συνεχίσει τα πειράματά
της, που μολύνουν με τον θάνατο
τους Ελληνικούς ουρανούς.

ΤΟ περίεργο στην περίπτωση
αυτή είναι ότι οι πιο πολλές
κυβερνήσεις του Δυτικού Κό-
σμου, μέλη του ΝΑΤΟ, με τις
'Ην. Πολιτείες και την Αγγλία
επ' κεφαλή, προφανώς για να
μην έλθουν σε αντίθεση με το αί-
σθημα των λαών των, είτε έδηλω-
σαν συγκατάθεση στο αίτημα περί
έκτάκτου συγκλήσεως της Γεν. Συ-
νελεύσεως, είτε απέφυγαν να δια-
τυπώσουν γνώμη. Και αυτή ακόμη
η Γαλλία δεν είχε προβάλει έρ-
νηση, τηρώντας δήθεν αδιάφορη
στάση άπέναντι στη γενική εξέ-
γερση της Κοινής Γνώμης.

ΤΟ περιοδικό μας ούτε έχει,
ούτε έπιθυμεί να έχει σχέση
με την πολιτική. Δεν ση-
μαίνει, όμως, πως δεν πρέπει να
έχει γνώμη για θέματα που 'μπί-
πτουν άμεσα ή έμμεσα στην πολι-
τική. Όταν, μάλιστα, το ποσοστό
της ραδιενέργειας συνεχώς μεγα-
λώνει και ο άτομικός θάνατος
προσεγγίζει στη Μεσόγειο, είναι
σύνονητή υποχρέωση για ένα πο-
λιτιστικό όργανο του Ελληνικού
Λαού, όπως ο 'Κόσμος», να δια-
μαρτυρηθεί για την Ελληνική ά-
πάντηση. Γιατί, προς Θεού, δεν
ένισχύουμε, την καθολική σταυρο-
φορία να στοματίζονται οι πυρ-
νικές δοκιμές, όταν είναι διαπι-
στωμένο ότι η ανθρωπότητα πλη-
ρώνει το βαρύ τίμημα των 150
χιλιάδων θυμάτων κάθε χρόνο στη
ραδιενέργεια, τον σκοτεινό κι' άνε-
λήτον αυτό δαίμονα της εποχής
μας; Τι χρυσάνε οι Έλληνες να
ίδουν τα παιδιά τους με λευχαι-
μία, επειδή οι Γάλλοι θέλουν να
παριστάνουν τους 'δαιατητάς' ά-
νάμεσα στα έθνη, να προπαγαν-
δίζουν τις έγχρωμες φυλές της
Αφρικής;

ΣΤΟ ΣΗΜΕΡΙΝΟ ΤΕΥΧΟΣ

ΟΙ ΔΟΥΡΥΦΟΡΟΙ

Ένας άπολογισμός των δορυφό-
ρων έπειτα από τριάντα μήνες
έπιστημονικού ανταγωνισμού για
την κατάκτηση του Διαστήματος

ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ ΚΑΙ ΤΑ ΛΥΤΡΑ

Τό άπάνθρωπο έγκλημα της άπα-
γωγής την παιδιών, από τον μικρό
Λίντμπεργκ ως τον μικρό Πεζώ.

Η ΜΑΙΡΗ ΑΡΩΝΗ

Για την αντίδραση του Έλλη-
νικού Κοινού άπέναντι στα θεατρι-
κά και τα κινηματογραφικά έργα.

Η ΦΕΟΥΔΑΡΧΙΑ

Μιά άντικειμενική άνάλυση του
μεσαιωνικού συστήματος διακυ-
βερνήσεως της Εύρώπης

ΑΠΟ ΤΑ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

* Άρθρα - Έπικαιρότητες

ΟΙ ΔΟΥΡΥΦΟΡΟΙ	Σελ. 22
ΜΑΚΡΟΖΩΙΑ	» 10
ΝΙΚΗΦΟΡΟΥ: Λουλούδια	» 2
Χ: «Κιντνάπιν»	» 4
ΠΑΝΟΥ ΚΡΙΝΑΙΟΥ: 'Η Μαίρη 'Αρώνη	» 12
ΝΙΚ. ΒΡΕΤΤΑΚΟΥ: Κώστας Χατζόπουλος	» 18
ΦΙΛΟΤΕΧΝΟΥ: «Ο άπελπισμέ- νος της Μονμάρτης»	» 28
PIERRE GAXOTTE: 'Η Φεουδάρχια	» 30
ΝΟΕΛ ΜΠΑΡΜΠΕΡ: Γόητες φι- δίων	» 36
* Τα παράξενα των τοπωνυμίων	» 9
* 'Η βαρυκοίτα	» 20
* Οι ομάδες αίματος	» 26

* Αναγνώσματα-Μυθιστορήματα

Η ΠΑΛΗ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ (Τα γερατειά δεν είναι ανε- πανόρθωτα)	» 7
ΣΩΜΕΡΣΕΤ ΜΟΜ: Ντάρσα (τέλος)	» 15
ΔΑΦΝΗΣ ΝΤΥ ΜΟΡΙΕ: 'Η Λαίδη κι' ο πειρατής	» 33
ΣΑΜΟΥΕΛ ΕΝΤΟΥΑΡΤΣ: 'Η Γυμνή Μαγία	» 38

ΔΩΡΕΑ Φρ. Τ. Σ. & Κ.

ΗΜΕΡΟΜ. 4.6.62

ΑΡΙΘ. 45573

ΟΙ ΑΠΑΓΩΓΕΣ ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ, ΤΟ ΠΙΟ ΑΠΑΝΘΡΩΠΟ ΕΓΚΛΗΜΑ

Ο γκαγκστερισμός έχει επινοήσει, στον αιώνα μας, πολλά νέα εγκλήματα, από το λαθρεμπόριο οινόπνευματων ποτών ως την αποκλειστική εκμετάλλευση τυχερών παιχνιδιών, αλλά η χειρότερη κι' η πιο απάνθρωπη επινοήσή του, είναι η απαγωγή μικρών παιδιών. Κανένα άλλο έγκλημα δεν προκαλεί τόση συγκίνηση κι' αναστάτωση στην κοινή γνώμη, όσο ο φόνος ενός βρέφους, που οι απαγωγείς του, αφού έχουν εισπράξει τα λύτρα — όπως στην περίπτωση του μικρού γιου του Λίντμπεργκ — το σκοτώνουν για να μη προδοθούν. Η απαγωγή του Έρικ Πεζώ, δείχνει τώρα ότι η φριχτή αυτή γκαγκστερική επινοήση έχει κάνει την εμφάνισή της και στην Ευρώπη. Στην Αμερική έχει σημειώσει εκατοντάδες θύματα τα τελευταία 35 χρόνια, αλλά και έχει στείλει στην ηλεκτρική καρέκλα αρκετούς απαγωγείς. Έξακολουθεί, ωστόσο, να είναι μία διαρκής απειλή για τα παιδιά των πλουσίων και μία από τις φοβερότερες μαστίγες των 'Ην. Πολιτειών. Η ιστορία της είναι γεμάτη από τραγικά επεισόδια, που δείχνουν ότι η ανθρώπινη σκληρότητα δεν έχει όρια — ότι η δίψα του χρήματος κάνει τον άνθρωπο να μη διστάζει να σκοτώσει ακόμα κι' ένα άθωο παιδί.

ΚΙΝΤΝΑΠΠΙΝ

Από το μικρό Λίντμπεργκ ως το μικρό Πεζώ

ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ ΚΑΙ ΤΑ ΛΥΤΡΑ

ΚΑΝΕΝΑ έγκλημα δεν συγκινεί τόσο την κοινή γνώμη, όσο η απαγωγή ενός παιδιού. Γιατί το θύμα στην περίπτωση αυτή, είναι έντελώς άθωο. Έτσι, η πρόσφατη απαγωγή του μικρού Έρικ Πεζώ, ήταν φυσικό να προκαλέσει παγκόσμια αγανάκτηση. Ποτέ άλλοτε ίσως, μετά την τραγωδία του μικρού Λίντμπεργκ, απαγωγή παιδιού δεν απασχόλησε τόσο πολύ τον Τύπο και την κοινή γνώμη, όσο η απαγωγή του μικρού Έρικ. Εύτυχώς ο Έρικ απελευθερώθηκε σώος και άβλαβος, είναι όμως ακόμα αμφίβολο αν είναι απόλυτα ασφαλής, γιατί οι απαγωγείς ίσως θελήσουν να εκδικηθούν τον πατέρα και τον παππού του, που έδωσαν στη δημοσιότητα τους αριθμούς των χαρτονομισμάτων των λύτρων.

Η απαγωγή του μικρού Έρικ μεταφέρθηκε και στην Ευρώπη, ένα φαινόμενο που ήταν ως τώρα αποκλειστικά αμερικανικό. Πραγματικά το «κιντνάππιν» — η απαγωγή παιδιών — είναι αμερικανική επινοήση. Όταν καταργήθηκε στις 'Ην. Πολιτείες, πριν από 35 χρόνια περίπου, η ποταπαγόρευση, οι «μπουτλέγγερ», οι λαθρέμποροι οινόπνευματων ποτών, ζμειναν άνηργοι. Συνηθισμένοι σε μεγάλα κέρδη, οι άσυνει-

δητοι αυτοί κακοποιοί αναζήτησαν καινούργια πηγή εισοδήματος — λιγότερο επικίνδυνη και πιο αποδοτική από την «λασική» ληστεία — και σοφίστηκαν ν' απαγάγουν παιδιά εκατομμυριούχων και να ζητήσουν λύτρα για την απελευθέρωσή τους. Έτσι γεννήθηκε η καινούργια αυτή ειδικότητα του γκαγκστερισμού: το «κιντνάππιν».

Στην αρχή υπήρξε η χρυσή εποχή για τους απαγωγείς παιδιών. Οι κίνδυνοι ήταν μικροί και τα κέρδη σημαντικά. Μέσα στα δύο πρώτα χρόνια, οι απαγωγείς εισέπραξαν δύο εκατομμύρια δολάρια από τους γονείς των παιδιών που είχαν απαγάγει. Οι γονείς πλήρωναν τα λύτρα χωρίς αντίρρηση: ήξεραν ότι η αστυνομία ήταν στην πραγματικότητα άφωπλισμένη απέναντι στους απαγωγείς. Οι τελευταίοι δεν είχαν παρά να περάσουν από μια Πολιτεία σε άλλη για να αποφύγουν τη δίωξη και να επωφεληθούν από επιεικείς νόμους.

Ο «Νόμος Λίντμπεργκ»

Η ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ άλλαξε το 1932 μετά την πολύκροτη απαγωγή του βρέφους Λίντμπεργκ. Ο διάσημος αεροπόρος ήταν τότε ο έθνικός ήρωας της Αμερικής. Η απαγωγή του παιδιού του προκάλεσε βίαιη συγκίνηση και αγανάκτηση στον αμερικανικό λαό. Κάτω από την πίεση της κοινής γνώμης ψηφίσθηκε από το Κογκρέσο ένας ειδικός νόμος, που είναι γνωστός ως «Νόμος Λίντμπεργκ»: η απαγωγή παιδιών γινόταν «ο-

μοσπονδιακό έγκλημα» — η δίωξή του, δηλαδή υπαγόταν στην ομοσπονδιακή αστυνομία και δικαιοσύνη, όχι στις αστυνομίες και τα δικαστήρια των διαφόρων Πολιτειών — και τιμωρείτο με θάνατο. Η ψήφιση του νόμου αυτού διευκόλυνε από τότε το έργο της αστυνομίας. Οι άνδρες του Έφ-Μπί-Αϊ είχαν τη δυνατότητα να καταδιώκουν τους απαγωγείς σ' όλο το έδαφος των 'Ην. Πολιτειών, χωρίς να τους σταματούν τα σύνορα των Πολιτειών. Οι γονείς των παιδιών που άπάγονται ξέρουν ότι δεν έχουν, παρά να πάρουν στο τηλέφωνο τον αριθμό «Εθνικό 7117» για ν' αρχίσει άμέσως η καταδίωξη των εγκληματιών από την ομοσπονδιακή αστυνομία.

Το φοβερό δράμα που παρακίνησε τις αμερικανικές αρχές να πάρουν αποτελεσματικότερα μέτρα εναντίον των «κιντνάππιν», μένει ακόμα ζωντανό στη μνήμη όλων, μολοντί έγινε πριν από 28 χρόνια.

Την 1η Μαρτίου 1932 ο Τσάρλς Α. Λίντμπεργκ, ηλικίας 19 μηνών, γιος του περίφημου αεροπόρου που είχε πραγματοποιήσει, πέντε χρόνια νωρίτερα, την πρώτη διάπτηση του Ατλαντικού με μονοθέσιο αεροπλάνο, είχε απαχθεί από το σπίτι των γονέων του, στο Χόπουελλ της Νέας Υερσέης. Το πτώμα του βρέθηκε στις 12 Μαΐου σ' απόσταση 8 χιλιομέτρων από το σπίτι. Στις 3 'Απριλίου 1936 ένας έργατης ξυλουργείου, ο Μπρούνο Χάουπτμανν, που είχε κηρυχθεί ένοχος για την απαγωγή και το φόνο, εκτελέσθηκε στην ηλεκτρική καρέκλα. Οι τρεις αυτές χρονολογίες σημειώνουν αυτό που

έχει απομείνει σήμερα από την πιο πολύκροτη υπόθεση απαγωγής του αιώνα μας. Ο διευθυντής της αστυνομίας της Πολιτείας της Νέας Υερσέης, ο συνταγματάρχης Σβάρτσκοφφ, είχε διευθύνει τις έρευνες και τις ανακρίσεις. Η πρώτη του πράξη ήταν ν' ανοίξει το φάκελλο που είχε αφήσει ο απαγωγέας. Το σημείωμα μέσα στο φάκελλο ζητούσε να πληρωθούν 50.000 δολάρια για να επιστραφεί το παιδί «ζωντανό και σε καλή κατάσταση» και έλεγε ότι δεύτερο γράμμα θα καθόριζε με ποιό τρόπο θάπρεπε να καταβληθούν τα λύτρα. Τέλος συμβούλευε τους γονείς να μην ειδοποιήσουν την αστυνομία.

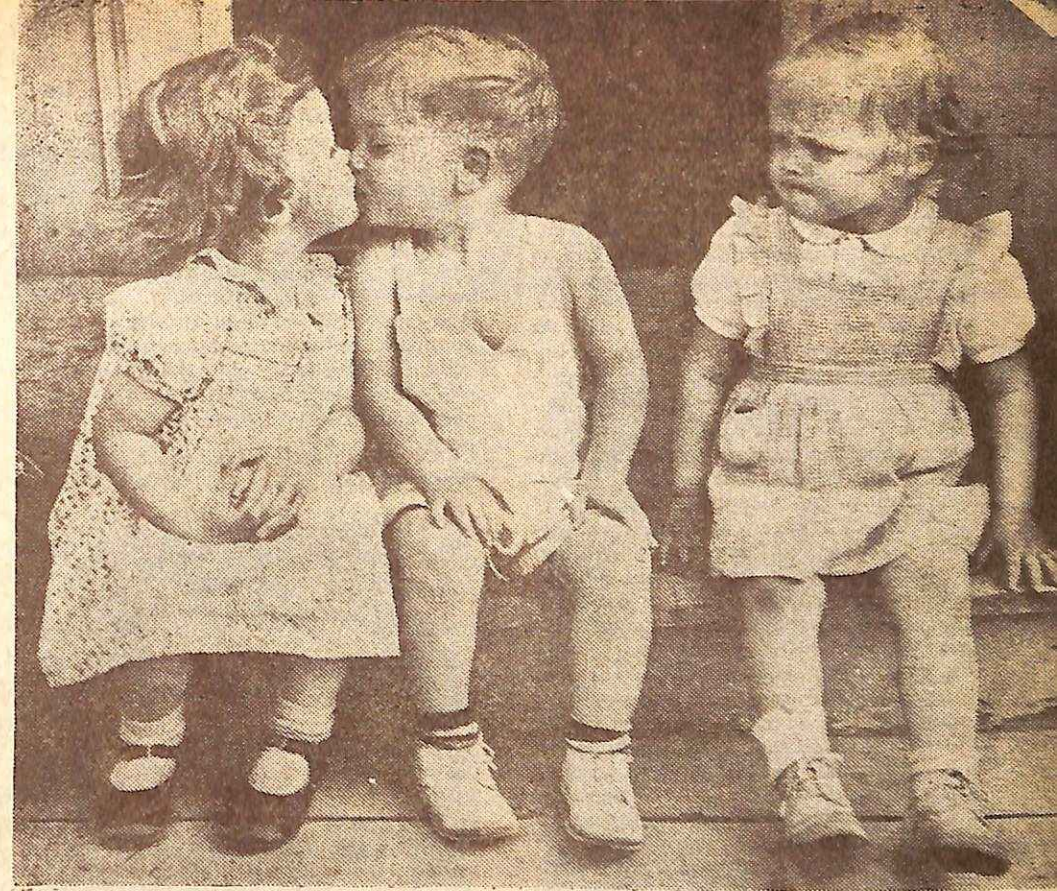
Η φοβερή τραγωδία

ΟΙ πρώτοι ύποπτοι είναι οι υπηρέτες ή οι οικείοι της οικογένειας Λίντμπεργκ. Άλλα δεν προκύπτει τίποτε εναντίον τους. Οργανώνεται τότε ένα ελθινό μ'αλλέτο μεσαζόντων γύρω από την οικογένεια Λίντμπεργκ και από τον άπυργα. Άγγελίες δημοσιεύονται στις εφημερίδες, ανταλλάσσονται κρυπτογραφικά μηνύματα και έπειτα τηλεφωνήματα. Ο απαγωγέας παίρνει εξαιρετικές προφυλάξεις. Ωστόσο ο διάλογος έχει αρχίσει. Ο άνθρωπος που δίνει «διαταγές», «συμβουλές», «οδηγίες», αυτός που είναι κατά πάσα πιθανότητα ο απαγωγέας, έχει έντονη γερμανική προφορά. Κανονίζεται μια συνάντηση του άνώνυμου αυτού συνομιλητή μ' ένα φίλο του Λίντμπεργκ, το γιατρό Κόντον. Ορίζεται η ώρα και ο τόπος κι' ο Κόντον παραδίδει τις 50.000 δολάρια, χωρίς να έχει ειδοποιηθεί η αστυνομία. Παίρνει σ' ανταλλάγμα ένα σημείωμα, όπου αναφέρεται ότι το παιδί βρίσκεται σε μια θαλαμηγό, τη «Μέλλυ», άγκυροβολημένη κοντά στη νήσο Έλίσάβετ. Οι γονείς Λίντμπεργκ αρχίζουν επί τέλους να ελπίζουν. Έχει τελειώσει ο εφιάλτης τους.

Όχι. Έχουν εξαπατηθεί. Στο μέρος που ανέφερε το σημείωμα, στη νήσο Έλίσάβετ, δεν υπάρχει καμιά θαλαμηγός. Ένα μήνα αργότερα, στις 12 Μαΐου, σκάει η βόμβα. Ένας οδηγός φορτηγού αυτοκινήτου, ο Ούίλλιαμ Άλλεν, άνακαλύπτει σ' ένα θάμνο το πτώμα ενός παιδιού. Ο Λίντμπεργκ, που καλείται άμέσως άναγνωρίζει το πτώμα του γιου του. Αρχίζει τότε άληθινό άνθρωποκτονήγιο. Είκοσι όκτώ μήνες αργότερα καταλήγει σ' αποτέλεσμα: στις 15 Σεπτεμβρίου 1934, 30 μήνες μετά την απαγωγή, ένας υπάλληλος πρατηρίου βενζίνης άναγνωρίζει ένα από τα χαρτονομίσματα — που είχαν δημοσιευθεί οι αριθμοί τους — των λύτρων που είχε πληρώσει ο Λίντμπεργκ. Το σπουδαίο είναι ότι θυμάται τον αριθμό του αυτοκινήτου του πελάτη που του έδωσε το χαρτονομίσμα. Ο πελάτης βρίσκεται εύκολα: είναι ένας ξυλουργός που ονομάζεται Μπρούνο Χάουπτμανν.

Η δίκη του Χάουπτμανν αρχίζει στις 2 Ιανουαρίου 1935 στο Φλέμινγκτον. Ο Χάουπτμανν καταδικάζεται σε θάνατο και εκτελείται στην ηλεκτρική καρέκλα στις 3 'Απριλίου 1936.

Παρά την αυστηρότητα του «Νόμου Λίντμπεργκ», οι απαγωγείς παιδιών στις 'Ην. Πολιτείες δεν τρομοκρατήθηκαν. Στα 28 χρόνια που πέρασαν μετά την τραγωδία του μικρού Λίντμπεργκ, σημειώθηκαν 517 απαγωγές. Ωστόσο μόνο σε δύο από τις 517 αυτές περιπτώσεις οι απαγωγείς δεν συνελήφθησαν: έκείνοι που ά-

πήγααν τον Τσάρλς Φλέτσερ Μάττσον τα Χριστούγεννα του 1936 και τον Πήτερ Ντέιβιντ Λεβίν το 1938. Από τους άλλους ένοχους 6 εκτελέσθηκαν στην ηλεκτρική καρέκλα, 20 βρίσκονται στη φυλακή με ισόβια και άλλοι 10 έκτιον ποινές φυλακίσεως 10 — 60 χρόνων. Το βέβαιον είναι, ότι οι απαγωγείς παιδιών ελάχιστες πιθανότητες έχουν να διαφύγουν τη σύλληψη και την τιμωρία. Και όμως — όπως συμβαίνει σ' όλους τους εγκληματίες — συνεχίζουν τη δράση τους.

Δυό άλλες απαγωγές

ΔΥΟ απαγωγές έχουν συγκινήσει ιδιαίτερα την κοινή γνώμη τα τελευταία χρόνια — κι' οι δυο στην Αμερική. Η πρώτη έγινε το 1953. Στις 28 Σεπτεμβρίου 1953 ο Μπόμπυ Γκρηκνλίζ, γιος ενός ζάπλουτου έμπορου αυτοκινήτων, άπήχθη στο Κάνσας Σίτυ. Οι απαγωγείς ζήτησαν 60.000 δολάρια σε τοκομερίδια των 10 και 20 δολαρίων. Ο πατέρας του παιδιού ζήτησε από την αστυνομία κι' από τον Τύπο να μην άναμυχθούν στην υπόθεση. Κάλεσε 80 λογιστές για να συγκεντρώσουν τα τοκομερίδια. Όπως του είχαν ζητήσει οι απαγωγείς, έβαλε τα τοκομερίδια σ' ένα σδιάδροχο στρατιωτικό σάκκο και τον πέταξε από μια γέφυρα, που του είχε υποδειχθεί, στο ύπαιθρο. Ο απαγωγέας του τηλεφώνησε έπειτα από λίγο και του έιπε ότι είχε παραλάβει τα λύτρα κι' ότι θα του ξανατηλεφωνούσε για να κανονίσει τις λεπτομέρειες της επιστροφής του παιδιού. Αυτό όμως ήταν και το τελευταίο τηλεφώνημα. Ο μικρός Μπόμπυ είχε σκοτωθεί. Οι απαγωγείς και δολοφόνοι, ο Κάρλ Χάλλ και η Μπόννυ Χήντυ, ή συνένοχός του, συνελήφθησαν, δικάσθηκαν, καταδικάσθηκαν σε θάνατο και εκτελέσθηκαν στο θάλαμο των άερων.

Η δεύτερη απαγωγή, τραγική κι' αυτή, ήταν του Πήτερ Βαϊνμπεργκερ, βρέφους 33 ημερών, που κάποιος το άρπαξε από το καροτσάκι του στον κήπο του

ΑΝΩ: Ποιός μπορεί να έγγυθαι, στην Αμερική, ότι τα παιδάκια αυτά δεν κινδυνεύουν ν' άπαχθούν, για να υποχρεωθούν οι γονείς τους να πληρώσουν λύτρα; Οι απαγωγές παιδιών έχουν γίνει πραγματική μαστίγα στις 'Ην. Πολιτείες.

ΚΑΤΩ: Το πιο πρόσφατο θύμα απαγωγής παιδιού: ο μικρός Έρικ Πεζώ με τη μητέρα του, μετά την άπελευθέρωσή του.

σπιτιού των γονέων του στη Λόγκ - "Αϊ λαντ της Νέας Υόρκης, στις 4 'Ιουλίου 1956. Και στην περίπτωση αυτή το βρέφος βρέθηκε νεκρό — σ' ένα θάμνο. 'Ο Άντζελο Τζών Λά Μάρκα, δόγης φορτηγού αυτοκινήτου, που είχε απαγάγει το παιδί, συνελήφθη, ωμολόγησε την απαγωγή, αλλά αρνήθηκε ότι σκότωσε το βρέφος. Λίγες στιγμές πριν εκτελεσθεί, βεβαίωσε ότι είχε εγκαταλείψει το βρέφος ζωντανό, γιατί τη στιγμή που θα του παραδινόταν τα λύτρα, είχε τρομοκρατηθεί από το πλήθος κόσμου που δρισκεόταν στο σημείο που είχε υποδείξει.

'Ο Λά Μάρκα είχε συλληφθεί πενήντα μέρες μετά την απαγωγή. Είχε κάνει το σφάλμα να ζητήσει τα λύτρα — 2.000 δολάρια — με ιδιόγραφη επιστολή. 'Η γραφολογική εξέταση που έκαναν οι έμπειρογνώμονες του "Εφ—Μπί—" Αϊ υπήρξε μοιραία γι' αυτόν. Οι έμπειρογνώμονες εξέτασαν δύο εκατομμύρια δείγματα γραφής. Σ' έναν απ' αυτούς έκανε εντύπωση η ομοιότητα ανάμεσα στη γραφή της επιστολής του απαγωγέα και στη γραφή ενός ερωτηματολογίου που είχε συμπληρώσει ένα άτομο που είχε άφεθεί προσωρινά ελεύθερο, μετά τη σύλληψή του για απόπειρα κλοπής. Το άτομο αυτό ήταν ο "Άντζελο Τζών Λά Μάρκα. Το παράδειγμα αυτό δίνει μια ιδέα για τα μέσα που χρησιμοποιεί ή όμοσπονδιακή αστυνομία στις "Ην. Πολιτείες, για ν' ανακαλύψει τους απαγωγείς παιδιών. 'Η σύγκριση των δακτυλικών αποτυπωμάτων που βρέθηκαν στην επιστολή που ζητούσε τα λύτρα, επέτρεψε, στην περίπτωση της απαγωγής του Μπόμπυ Γκρηκνίτζ, να ανακαλυφθεί ή Μπόμπυ Χήντυ. Κι' όταν συνελήφθη αυτή, ήταν πια εύκολο να συλληφθεί κι' ο κύριος ένοχος, ο Κάρλ Χάλλ.

Συνελήφθησαν επίσης και δυο από τους αστυνομικούς που είχαν συλλάβει τους απαγωγείς και καταδικάστηκαν σε φυλάκιση δύο και τριών χρόνων, γιατί είχαν απόπειρα να κλέψουν ένα μέρος από τα λύτρα που είχαν πληρωθεί από τον Γκρηκνίτζ στον Χάλλ και που τα δρθηκαν επάνω στον ένοχο, όταν τον συνέλαβαν.

Τα μέσα της αστυνομίας

ΤΟ "Εφ—Μπί—" Αϊ έχει πραγματικά στα αρχεία του τα δακτυλικά αποτυπώματα 11.000.000 ατόμων, που είχαν δοσοληφθεί με τη δικαιοσύνη και μπορεί να συμβουλευτεί τα δακτυλικά αποτυπώματα 61.000.000 'Αμερικανών και ξένων που μένουν στις "Ην. Πολιτείες — όπου τα δακτυλικά αποτυπώματα είναι υποχρεωτικά. Το εκπληκτικό είναι ότι 11.000.000 'Αμερικανοί, αποκαλύπτεται ότι έχουν φάκελλο στο "Εφ—Μπί—" Αϊ, ότι δηλαδή βαρύνονται με κάποιο αδίκημα. 'Ετσι εξηγείται ότι σε 517 απαγωγές που έγιναν μετά το «Νόμο Λίντμπεργκ», μόνο δύο ένοχοι δεν συνελήφθησαν — οι απαγωγείς του Τσάρλς Φλέτσερ Μάττσον, 10 χρόνων και του Πήτερ Λέβιν. 'Ο Τσάρλς Μάττσον είχε απαχθεί, τα Χριστούγεννα του 1936, στην Τάκωμα της Πολιτείας Ουάσιγκτον από ένα άτομο με «ξενική προφορά», σύμφωνα με τις μαρτυρικές καταθέσεις. Το "Εφ—Μπί—" Αϊ ανέκρινε 25.548 ύποπτους, αλλά δεν κατάρρωσε να ανακαλύψει τον ένοχο. Είχε υποτεθεί ότι ο απαγωγέας είχε διαφύγει σε χώρα της νότιας Ευρώπης.

Σημαντικώτατη υπήρξε και ή συμβολή του 'Αμερικανικού Τύπου στην προσπά-

θεια της αστυνομίας να καταδιώκει τους απαγωγείς παιδιών. Με τις έρευνες των συντακτών τους και με τις πληροφορίες που στέλνουν σ' αυτές αναγνώστες τους, οι έφημερίδες βοηθούν συχνά την ανάκριση στο έργο της.

'Επίσης και το κοινό, που άγανακτεί από την απάνθρωπη διαγωγή των απαγωγέων, προσφέρει αυθόρμητα τη βοήθειά του στην αστυνομία. Συχνά, εκατομμύρια κατοποαίρετοι «ντετέκτιβ» έχουν βοηθήσει για τη σύλληψη των ένοχων και, καμμιά φορά, για την ανεύρεση ζωντανών των θυμάτων.

Πολύ συχνά στην 'Αμερική οι απαγωγείς παιδιών, μόλις αντιληφθούν ότι ή

'Ο πατέρας του μικρού 'Ερίκ, κ. Ρολάν Πεζώ, γιός του σημερινού ιδιοκτήτου της μεγάλης εταιρίας αυτοκινήτων Πεζώ.

αστυνομία μπορεί ν' ανακαλύψει τα ίχνη τους, σκοτώνουν τα θύματά τους. 'Εφ' όσον ξέρουν, ότι ή απαγωγή τιμωρείται όπωσδήποτε με θάνατο, δεν έχουν να φοβηθούν τίποτε περισσότερο. Στη Γαλλία ο νόμος προσπαθεί ν' αποτρέψει το φόνο των θυμάτων: έτσι, αν το παιδί επιστραφεί ζωντανό, ο απαγωγέας τιμωρείται με ισόβια. Τιμωρείται με θάνατο, μόνο αν σκοτώσει το θύμα του.

Πώς δρουν οι απαγωγείς

Οι 'Αμερικανοί απαγωγείς παιδιών ακολουθούν σχεδόν όλοι την ίδια μέθοδο — σαν να επαναλαμβάνουν οtereότυπα το ίδιο αστυνομικό μυστήριο. 'Επιστημαίνουν μια πλούσια οικογένεια που έχει ένα παιδί ηλικίας τριών ως τεσσάρων χρόνων. Τα βρέφη είναι ακατάλληλα: χρειάζονται ιδιαίτερη φροντίδα και δεν αντέχουν σε ένδεχόμενες κακουχίες, μπορεί, δηλαδή, να πεθάνουν εύκολα. Πιο μεγάλα παιδιά είναι επικίνδυνα, γιατί μπορούν, μετά την απελευθέρωσή τους, να δώσουν πολύτιμες πληροφορίες στην αστυνομία για τους απαγωγείς τους. ('Ετσι οι απαγωγείς του Πα-

ρισίου διάλεξαν τον 'Ερίκ Πεζώ, 4 χρόνων κι' όχι τον αδελφό του Ζαν - Φιλίππ, που είναι 7 χρόνων). Οι απαγωγείς προετοιμάζουν από καιρό το έγκλημά τους. 'Ετσι ανησυχητικές ακίες περιφέρονται γύρω από πολυτελείς κατοικίες, από πάρκα όπου παίζουν παιδιά, από έξοχες επαύλεις και συγκεντρώνουν πληροφορίες. 'Επειτα, μια μέρα, ένας άνθρωπος, που φαίνεται συμπαθητικός και καλός, πλησιάζει στο πάρκο ένα παιδί και το παρασύρει — ξέροντας, έπειτα από πολυήμερη παρακολούθηση τις συνήθειές του — με καραμέλλες, γλυκίσματα ή παιχνίδια. 'Η — ή άλλη περίπτωση — ένας γερός άνδρας αρπάζει δάναυσα ένα παιδί, του κλείνει με τα χέρια το στόμα για να μη φωνάξει, το βάζει σ' ένα αυτοκίνητο που περιμένει με τον συνοχο μέσα και φεύγουν ολτοαχώς. Το μέρος όπου θα κρατηθεί το παιδί έχει διαλεχθεί με προσοχή, ώστε να είναι απομονωμένο, αλλά και να μη προκαλεί ύπονοιες.

Στο σπίτι του παιδιού χτυπά το τηλέφωνο. 'Η κλήση είναι από ένα τηλεφωνικό βάλαιο. Μια έφιαλτική φωνή προβάλλει τους όρους της, απειλεί, καθορίζει το ποσό των λύτρων. Χρειάζονται πολλά τέτοια τηλεφωνήματα, για να κανονισθούν οι λεπτομέρειες της πληρωμής των λύτρων. Οι απαγωγείς διαλέγουν συνήθως ένα απόμερο σημείο, συχνά στην έξοχή: ένα μοναχικό δένδρο, ένα τηλεγραφόξυλο, μια καλύβα. Τα λύτρα πρέπει να καταβάλλονται σε μεταχειρισμένα χαρτονομίσματα, χωρίς οι αριθμοί τους ν' αποτελούν σειρά — και πάντοτε σε χαρτονομίσματα μικρής αξίας, για να είναι εύκολη ή διάθεσή τους, χωρίς την ανάγκη να δίνονται ρέστα.

Γενικά οι απαγωγείς συλλαμβάνονται κατά την καταβολή των λύτρων — αν οι γονείς έχουν ειδοποιήσει την αστυνομία και δεν έχουν τρομοκρατηθεί από την απειλή ότι θα σκοτωθεί το παιδί τους σ' αυτή την περίπτωση. Συχνά, προδίδονται από τα τηλεφωνήματα ή από τα σημειώματά τους — όπως ο Λά Μάρκα. Γιατί το «κιντνάπιν» είναι το πιο απάισιο έγκλημα που προκαλεί την αγανάκτηση και την άβδία, ακόμα και στους κύκλους του υπόκοσμου. Είναι επίσης ένα από τα έγκληματα που «αποδίδουν» λιγώτερο. 'Ετσι οι έπαγγελματίες κακοποιοί έχουν εγκαταλείψει τα τελευταία χρόνια τις απαγωγές παιδιών, που τις επιχειρούν τώρα μόνο έρασιτέχνες του έγκλήματος. 'Η αστυνομία το έχει διαπιστώσει αυτό και ξέρει που να στρέψει τις έρευνές της.

Στην Ευρώπη, οι περιπτώσεις απαγωγής παιδιών είναι σπα ιώτατες. 'Η τελευταία απαγωγή είχε γίνει στη Γαλλία, το 1949, όταν είχε απαχθεί ο μικρός 'Αλαίν Σαντοβίκ, γιός γνωστότατου χειρουργού του Παρισιού. Οι απαγωγείς είχαν ζητήσει λύτρα 3.000.000 φράγκα, αλλά τρομοκρατημένοι από το θόρυβο που είχε δημιουργηθεί, άφησαν ελεύθερο το μικρό 'Αλαίν, χωρίς να πάρουν τα λύτρα. 'Από τότε, μέσα σε 11 χρόνια, ή μόνη απαγωγή στην Ευρώπη έγινε και πάλι στη Γαλλία: του 'Ερίκ Πεζώ. Στο ίδιο διάστημα, εκατοντάδες παιδιά έχουν απαχθεί στην 'Αμερική και αρκετά σκοτώθηκαν από τους φριχτούς απαγωγείς τους.

ΠΑΛΗ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ

'Ο άγώνας κατά των γερατειών μόνο στις ημέρες μας έχει συστηματοποιηθεί χάρις στις νεώτερες έρευνες της έπιστήμης. 'Η βιολογία, ή φυσιολογία, ή γεροντολογία κι' ή χημεία έχουν συντονίσει τις προσπάθειές τους να βρουν την αίτια των γερατειών και να την καταπολεμήσουν. Συχνά νομίσθηκε ότι ή μάχη είχε κερδηθεί, άλλ' ή διάψευση των έλπίδων δεν άργησε. Οι απογοητεύσεις δεν αποθάρρυναν, ωστόσο, την έπιστήμη, που ξέρει ότι κάθε μέρα της δίνει και νέα όπλα στον άγώνα της. Οι τελευταίες πληροφορίες είναι αρκετά ανθαρουντικές. Το μυστήριο της φθοράς του ανθρώπινου οργανισμού αρχίζει τώρα να φωτίζεται. Και ή έπιστήμη συμφωνεί με την τολμηρή φράση ενός μεγάλου βιολόγου, του καθηγητή Λεόν Μπινέ, ότι « τα γερόματα δεν είναι ανεπανόρθωτα »

5. ΤΑ ΓΕΡΑΤΕΙΑ ΔΕΝ ΕΙΝΑΙ ΑΝΕΠΑΝΟΡΘΩΤΑ

ΟΙ οι οργανισμοί αποτελούνται από ιστούς. Οι ιστοί αποτελούνται από κύτταρα. Δεν έχει γίνει ακόμα γνωστό υπό ποιες συνθήκες και για ποιους λόγους ώρισμένα κύτταρα, όπως του δέρματος λ.χ., φθείρονται κι' ανανεώνονται πολύ γρήγορα, ενώ άλλα, όπως τα κύτταρα του σκελετού, φθείρονται κι' ανανεώνονται αργά, άλλα δέ, όπως τα νευρικά κύτταρα, δεν ανανεώνονται ποτέ. Καταλαβαίνουμε άριστα, κατά συνέπεια, ότι ή ζωή είναι ά συνεχής κίνηση των κυττάρων και μια αδιάκοπη έπισκευή των ιστών. Κι' αυτά ακόμα τα νευρικά κύτταρα που δεν αντικαθίστανται — υπηρετούν τον άνθρωπο, από την κούνια ως τον τάφο — είναι ικανά να θεραπευθούν μόνα τους από μια μέτρια βλάβη αποκαθιστώντας τα καταστραμμένα τμήματα, όπως μια σαλαμάνδρα αντικαθιστά ένα άκρωτηριασμένο μέλος της.

'Η ζωή είναι στην ουσία ή ικανότητα αυτή αυτοεπισκευής του κορμιού και ή πρόοδος των γερατειών σ' ένα οργανισμό σημειώνει την παρακμή του. Το ξέρουμε αυτό, το βλέπουμε από τις επιπολίες πληγές που ο Λεκόντ ντε Νουύ έχει υπολογίσει ότι έπουλάνονταν στους ανθρώπους ηλικίας 40—60 χρόνων δυο ως πέντε φορές λιγώτερο γρήγορα, παρά σ' ένα παιδί δέκα χρόνων. 'Ολοένα πιο δύσκολα δεν γιατρεύονται πλέον οι θεατές πληγές, αλλά και οι θαθείες, μικροσκοπικές, άλλ' αναριθμητές πληγές, οι πληγές φθοράς, που προκαλούνται από τη λειτουργία της μηχανής που είναι το κορμί ενός ζωντανού πλάσματος.

Οι ζημιές συσσωρεύονται προσθετικά επάνω στην ά μια δύναμη έπισκευής που διαρκώς εξασθενίζει — ως τη στιγμή που ή έλλειψη ισορροπίας ανάμεσα στην καταστροφή και την έπισκευή γίνεται

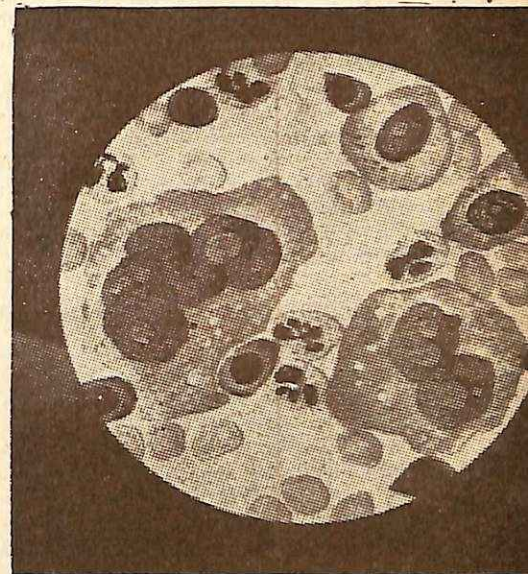
τέτοια, που ή ζωή παύει να είναι δυνατή. Είναι σπανιότατο, άλλωστε, ο άνθρωπος να φθάνει στο έσχατο αυτό στάδιο, στην αποδιοργάνωση, στην πλήρη φθορά, στα απόλυτα γερατεία — δηλαδή, με άλλα λόγια, στο φυσικό θάνατο. Σχεδόν πάντοτε μια άρρώστεια του δίνει πριν τη χαριστική βολή.

Το μυστηριώδες κύτταρο

Σ εδώ πρόκειται ακόμα για μια έπιφανειακή όψη του βιολογικού προβλήματος του θανάτου. Το πραγματικά συνταρακτικό είναι τουτό: μια στιγμή πριν ξεψυχήσει και μάλιστα αφού

'Ενα έμβρυο φωτογραφημένο μέσα σ' ένα προστατευτικό θάλαμο γεμάτο ειδικό υγρό. 'Η μελέτη των εμβρύων έχει αποδειχθεί γόνιμη για την αναζήτηση των αίτιων των γερατειών.

Φωτογραφία ιστού παρμένη με ηλεκτρονικό μικροσκόπιο. 'Η έρευνα των ιστών ανοίγει καινούργιους ορίζοντες στη βιολογία που αγωνίζεται να βρει την αίτια των γερατειών. Στον ιστό αυτό — παρμένο από καρκινοπαθή — διακρίνονται, πιό μαύρα, τα άρρωστα κύτταρα στην περίοδο της εξέλιξής τους.

ξεψυχήσει, το πιο ήλικιωμένο πλάσμα βρίσκεται ακόμα σε κατάσταση με δύναμη άθανασίας. 'Αν πάρουμε ένα κομμάτι από ένα ιστό του και το καλλιερήσουμε σύμφωνα με τη μέθοδο που έγκαινιάσε ο Καρρέλ, το κομμάτι αυτό θα μπορέσει να επιζήσει άπεριόριστα. Δεν θα πολλαπλασιάζεται, στην αρχή, με την ίδια όρμη, όπως ένα δείγμα παρμένο από νεαρότερο σώμα, άλλ' ή όρμη του θα αυξάνει προοδευτικά, ως τη στιγμή που οι δυο καλλιέργειες δεν θα έχουν πια καμμία διαφορά. Θάλεγε κανένας, ότι τα κύτταρα περίμεναν ν' απαλλαγούν από ένα καταναγκασμό για να ξαναδρουν την άθανασία τους. 'Ο θάνατος βρίσκεται, φαίνεται, όχι στο ίδιο το κύτταρο, αλλά στον οργανισμό: όχι στα άτομα, αλλά στο κοινωνικό σύστημα που τα συνδέει και τα συντονίζει σε κοινή υπηρεσία.

Οι περισσότεροι σοφοί, ωστόσο, που προσπαθούν να εξερευνήσουν τον μηχανισμό των γερατειών, σκύβουν στο κύτταρο. Φρονούν ότι δεν θα καταρρώσουν να προοδεύσουν παρά αν αρχίσουν από την αρχή — εξακαθρίζοντας ποιά είναι (ή ποιά δεν είναι) ή έπίδραση του χρόνου στη δομή, τη χημεία, τη γονιμότητα της βασικής μονάδας της ζωής.

'Η βασική αυτή μονάδα, το κύτταρο, είναι πάλι γνωριμία της έπιστήμης, αφού ανακαλύφθηκε το 1665 σ' ένα κομμάτι φελλό, από τον έφευρέτη του ελατηρίου του ρολογιού, τον κληρικό Ρόμπερτ Χούκ. 'Εγινε, όμως, με το κύτταρο, ότι είχε γίνει και με το άτομο:

10

Ο άνθρωπος είναι πιο μακρόβιος από τα περισσότερα ζώα. Μονάχα τα δέντρα ζουν πολύ περισσότερο από τους ανθρώπους. Οι αιδεντικοί Μαδουσάλες είναι πολύ σπάνιοι στη φύση. Οι χελώνες των Καλαπάγκος και των Σεύχελλων φθάνουν στα 200 χρόνια. Στην αιχμαλωσία τα ζώα ζουν περισσότερο, παρά στην άγρια φύση. Και όσο πιο μικρό είναι ένα ζώο, τόσο λιγότερο θα ζήσει...

ΜΑΚΡΟΖΩΙΑ

Η μακροβιότητα στο βασίλειο των ζώων και των φυτών

ΠΟΣΑ χρόνια ζουν τα διάφορα ζώα και τα φυτά; Ο άνθρωπος είναι βραχύβιος εν σχέσει με τ' άλλα ζωντανά πλάσματα;

Η ανθρώπινη φαντασία περιβάλλει το θέμα της μακροβιότητας με υπερβολές και μύθους. Οι αιδεντικοί Μαδουσάλες είναι τόσο σπάνιοι στη φύση, όσο και μεταξύ των ανθρώπων. Μόνο τα δέντρα ζουν πολύ περισσότερο από τους ανθρώπους και, στο ζωικό βασίλειο, μόνο οι χελώνες των νησιών Καλαπάγκος και Σεύχελλων ξεπερνούν κανονικά τα χρονικά όρια της ανθρώπινης ζωής. Οι ελέφαντες, που έρχονται άμεσως κατόπιν, μπορούν, σε ώριμες περιπτώσεις, να ζήσουν περισσότερο από τους ανθρώπους, από τα υπόλοιπα ζώα, ελάχιστα φτάνουν αυτή την ηλικία στις κανονικές συνθήκες της ύπαρξής τους.

Μελετώντας, ωστόσο, τη μακροβιότητα των ζωντανών πλασμάτων μπορούμε, χωρίς να παραμορφώσουμε την αλήθεια, να διαπιστώσουμε ώριμα πράγματα πολύ αξιοσημείωτα. Είναι περίεργο ότι τα δέντρα είναι τόσο μακρόβια, τη στιγμή που ξέρουμε ότι το φυτικό βασίλειο περιλαμβάνει τις πιο βραχύβιες ύπαρξεις: Τα λουλούδια πολλών κάκτων ζουν μονάχα λίγες ώρες, τα λουλούδια του σταριού δυο ώρες το πολύ.

ΣΕ μια περιοχή της Αυστραλίας, την Κουινσλάνδη, επιδεικνύουν στους τουρίστες το αρχαιότερο δέντρο του κόσμου, που λένε ότι είναι ηλικίας 12.000 ετών, μ' όλο που το ύψος του δεν ξεπερνάει τα έξι μέτρα. Το δέντρο φαίνεται πραγματικά πολύ γέρικο, αλλά δεν έχει εξακριβωθεί επιστημονικά η ηλικία του. Στα νησιά των Καναρινιών υπάρχουν δέντρα που λέγεται πως ξεπερνάνε τα 8.000 χρόνια, αλλά κι' εδω οι επιστήμονες είναι δύσπιστοι, αφού δεν έχει ακόμα επιχειρηθεί η καταμέτρηση των ετησίων στρωμάτων του κορμού. Αναμφισβήτητο πολύ παλιό δέντρο είναι το γιγαντιαίο κυπαρίσσι της Όσαζάκα, στο Νότιο Μεξικό. Το εκπληκτικό αυτό δέντρο, που είναι ακόμα θαλερώτατο, έχει έναν κορμό με διάμετρο 16 μέτρων. Χρειάζονται 28 άνθρωποι με άπλωμένα χέρια για να το αγκαλιάσουν. Το ύψος του είναι 45 μέτρα και απ' αυτή την άποψη, οι

παλιές σεκόιες της Καλιφόρνιας το ξεπερνάνε.

ΛΕΓΟΝΤΑΙ πολλές υπερβολές για τις σεκόιες, των οποίων η διάμετρος σπανίως ξεπερνάει τα 11 μέτρα, ακόμα κι' όταν το δέντρο είναι ηλικίας 4.000 ετών. Η γέννηση του κυπαρισσιού της Όσαζάκα χάνεται στα βάθη της ιστορίας του Μεξικού, αλλά οι βοτανολόγοι θεωρούν βέβαιο ότι η ηλικία του δεν μπορεί να είναι μικρότερη από 5.000 χρόνια. Στις γιγαντιαίες σεκόιες μπορούμε να δώσουμε με σιγουριά 4.000 χρόνια, όπως αποδείχθηκε από την προσεκτική καταμέτρηση των δακτυλίων του κορμού. Ξέρουμε πολλά δέντρα αυτού του είδους που εξακολουθούν ν' αναπτύσσονται ακόμα κι' σε ηλικία 3.000 ετών. Μια σεκόια χιλίων ετών μπορεί να θεωρηθεί ως νεαρό δέντρο. Μας προκαλεί δέος η σκέψη ότι οι ζωντανοί αυτοί οργανισμοί που γεννήθηκαν την εποχή του χαλκού, είναι ακόμα θαλεροί την εποχή του ατόμου.

ΟΙ κέδροι φτάνουν συχνά τα χίλια χρόνια, αλλά εκτός απ' αυτή την περίπτωση μακροβιότητας, η κοινή βελανιδιά είναι το μόνο δέντρο που μπορούμε, έπειτα από σοβαρές μελέτες, να ισχυρισθούμε ότι ζει συνήθως 500 χρόνια ή περισσότερο. Η όξυς σπανίως ξεπερνάει τα 400 χρόνια και η μέση διάρκεια ζωής των δέντρων αυτού του είδους είναι 250 ως 300 χρόνια. Πολύ συχνά, η γνώση της χρονολογίας κατά την οποία διάφορα είδη φυτών εισήχθησαν σε μια χώρα, επιτρέπει να διαλύσουμε τους θρύλους που περιβάλλουν ώριμα δέντρα. Λένε π.χ. ότι το λευκανθές (κατάλα) του Γκρέις "In στο Λονδίνο φυτεύθηκε από τον Φραγκίσκο Βάκωνα. Άλλα το είδος αυτό του δέντρου, που προέρχεται από την Αμερική, δεν έγινε γνωστό στη Μ. Βρετανία παρά το 1726, δηλαδή ακριβώς εκατό χρόνια μετά το θάνατο του Βάκωνα.

ΟΙ χελώνες των νησιών Καλαπάγκος και των Σεύχελλων, είναι οι μόνοι Μαδουσάλες του ζωικού βασιλείου: Ζουν συνήθως 100 ως 150 χρόνια και

φθάνουν κάποτε στα 200. Οι χελώνες, γενικά, είναι μακρόβιες. Πολλά είδη τους, εκτός απ' αυτά που αναφέραμε, έχουν να επιδείξουν εκπληκτικές περιπτώσεις μακροβιότητας. Μια από τις περίφημες χελώνες του νησιού Μαυρικού έζησε από το 1776 ως το 1818, οπότε πέθανε από δυστύχημα σε ηλικία 152 ετών. Οι χελώνες της Μεσογείου ζουν επίσης πολλά χρόνια. Μια απ' αυτές, σύμφωνα με αξιόπιστες μαρτυρίες, πέθανε σε ηλικία 125 ετών και γνωρίζουμε μερικές εξαιρετικές περιπτώσεις αμερικανικών χελωνών, που έζησαν 123 χρόνια.

ΜΕΤΑΕΥ των θηλαστικών, από τα ποντίκια ως τις φάλαινες, μονάχα ο ελέφαντας μπορεί μερικές φορές να ζήσει περισσότερο από τον άνθρωπο, μ' όλο που συχνά η ζωή του έχει διάρκεια ίση ή κατώτερη από τη μέση διάρκεια ζωής του ανθρώπου. Οι παρατηρήσεις απέδειξαν ότι μονάχα τα 9% των εξημερωμένων ελεφάντων ζουν από 55 ως 65 χρόνια και μονάχα τα 2% ξεπερνάνε αυτό το όριο. Άλλα πολλοί ελέφαντες που ζουν ήσυχά στους ζωολογικούς κήπους ξεπερνάνε τα 50 χρόνια και γίνονται αιώνοβιοι και οι ιστορίες των «ελεφάντων του ζωολογικού κήπου που φέρνουν στη ράχη τους πολλές γενεές παιδιών» είναι μάλλον υπερβολικές. Ο πρώτος «τζάμπο» του ζωολογικού κήπου του Λονδίνου, τόσο δημοφιλής ώστε ολόκληρος θρύλος έχει πλασθεί γύρω του, πέθανε από δυστύχημα στα 24 χρόνια του. Άλλα είναι αληθινά ότι πολλοί ελέφαντες άρχηγοί κοπαδιών στη ζούγκλα είναι πιθανότατα πιο μακρόβιοι από τους ανθρώπους.

ΜΕΤΑ τον ελέφαντα, το εξημερωμένο αλόγο είναι χωρίς άλλο το πιο μακρόβιο θηλαστικό, αρκεί να το αφήσουμε να πεθάνει από γηρατειά (πράγμα που σπανίως συμβαίνει, γιατί τα αλόγα «έκτελούνται» μόλις πάψουν να είναι αποδοτικά στη δουλειά ή στον ιππόδρομο). Πάντως, ένα αλόγο πέθανε πρόσφατα σε ηλικία 47 ετών, κι' αυτό είναι αξιοσημείωτο. Γνωρίζουμε και την περίπτωση ενός γαϊδάρου που πέθανε επίσης από 47 του χρόνια και, σε διάφορους ζωολογικούς κήπους, την περίπτωση ενός ιπποπόταμου που πέθανε 41 ετών και ενός ρινόκερου 40. Πολλές αρκούδες των ζωολογικών κήπων πεθαίνουν ανάμεσα στο 30 και τα 34 χρόνια τους, ένας χιμπατζής πέθανε στα 26. Άλλα δλες αυτές οι περιπτώσεις είναι ανώτερες από τον μέσον όρο.

ΣΤΟΥΣ σκύλους, το ρεκόρ της μακροβιότητας είναι τα 34 χρόνια, αλλά λίγοι απ' αυτούς φτάνουν τα 20 χρόνια και ο πιστός σύντροφος του ανθρώπου, μπορεί να θεωρηθεί γέρος πρίν

από τα 18. Οι γάτες ζουν λίγο περισσότερο. Γνωρίζουμε εξακριβωμένες περιπτώσεις κατά τις οποίες οι γάτες έζησαν 39, 31 και 27 χρόνια. Πολλές φτάνουν στα 20. Για τις φάλαινες, σύμφωνα με αξιόπιστες παρατηρήσεις, το ρεκόρ είναι τα 37 χρόνια και υπολογίζεται γενικά ότι τα μεγάλα είδη μπορούν να ζήσουν ως τα 30 ή περισσότερο — αν τους το επιτρέψουν τα φολαινοθηρικά. Στην άλλη άκρη της ζωϊκής κλίμακας, τα έντομα και τα σκουλήκια, όπως ξέρουμε, είναι πολύ βραχύβια. Άλλα γνωρίζουμε την περίπτωση μιας ταινίας, που έζησε στο έντερο ενός ανθρώπου επί 35 χρόνια!

ΑΠ' ΟΛΑ τα παραδείγματα που δώσαμε, φαίνεται ότι μπορούμε να συμπεράνουμε ότι τα ζώα στην αιχμαλωσία ζουν περισσότερο από τα ζώα στην άγρια κατάσταση. Οι κίνδυνοι της φύσεως είναι τόσοι, ώστε λίγα ζώα φτάνουν ως τα γηρατειά. Μόλις η δύναμή τους μειωθεί, μόλις η όρασή τους εξασθενήσει και, προ πάντων, όταν τα δόντια τους γίνουν λιγότερο κοφτερά, τα ζώα είναι καταδικασμένα να εξαφανισθούν γιατί θα γίνουν λεία των ισχυρότερων ζώων. Στους ζωολογικούς κήπους τα πράγματα συμβαίνουν διαφορετικά: Τα ζώα έχουν άφθονη τροφή, χωρίς να κυνηγάνε τ' άλλα ζώα. Προστατεύονται από τους έχθρους τους, τα δυστυχήματα είναι σπάνια. Η άλεπου ζει στην αιχμαλωσία κάπου 25 χρόνια, αλλά στο δάσος ή άλεπου των 14 ή 15 χρονών είναι κιάλας ένα γερασμένο ζώο με σπασμένα δόντια και μαδημένη γούνα. Γνωρίζουμε μια περίπτωση τίγρεως που έζησε σε άγρια κατάσταση ως τα 17 της χρόνια, αλλά η υφίτσα είναι στα όχτς της χρόνιας πολύ γριά για να κυνηγήσει. Οι σκαντζόχοιροι ζουν περίπου 16 χρόνια και ακολουθούνται, πράγμα πολύ παράδοξο, από τους δατράχους που είναι πολύ πιο μακρόβιοι απ' όσο νομίζαμε. Η περίπτωση του δατράχου είναι παράδοξη, γιατί ξέρουμε γενικά ότι όσο μικρότερο είναι ένα ζώο, τόσο λιγότερο ζει. Επίσης, φαίνεται ότι τα γόνιμα ζώα είναι πιο βραχύβια. Η μακροβιότητα είναι ανάλογη με τον όγκο και αντίστροφα ανάλογη με τη γονιμότητα.

ΟΣΟ για τα πουλιά, αναφέρεται ή περίπτωση ενός κύκνου που σκοτώθηκε το 1887 στο Ντεμπερσάιρ της Αγγλίας, ο οποίος είχε στο πόδι του ένα δακτύλιο με τη χρονολογία 1717, πράγμα που δείχνει ότι ήταν τ' λιγότερο 170 χρονών την εποχή του θανάτου του. Ένας αετός που σκοτώθηκε το 1845 στη Γαλλία, είχε ένα περιλαίμιο με λατινική επιγραφή που έλεγε ότι το πουλί χρησιμοποιήθηκε για το κυνήγι στον Καύκασο το 1750, δηλαδή πρίν από 90 χρόνια... Τα δυο αυτά παραδείγματα, αν παραδεχθούμε πως είναι αξιόπιστα, είναι χωρίς άλλο περιπτώσεις εξαιρετικές. Το κοράκι φαίνεται πως είναι το πιο μακρόβιο πουλί: Φτάνει τα 69 χρόνια. Άλλα πουλιά ξεπερνούν το μισόν αιώνα. Μπορούμε ν' αναφέρουμε ως παράδειγμα τον πελεκάνο (52 χρόνια), τον αετό (56 χρόνια), τον κόνδρα (52 χρόνια). Στην αιχμαλωσία, οι παπαγάλοι είναι πολύ μακρόβιοι. Το ρεκόρ είναι 140 χρόνια και πολλοί παπαγάλοι έχουν ξεπεράσει τον αιώνα. Οι «κακατοές» (είδος παπα-

γάλου), ζουν επίσης αρκετά: Πολλοί ξεπερνούν τα 90 χρόνια, μ' όλο που έχουν την τάση να γίνονται φαλακροί.

ΕΙΝΑΙ δύσκολο να διαπιστώσουμε τη διάρκεια της ζωής των πουλιών που ζουν ελεύθερα. Το βέβαιο είναι, ότι σπάνια προφταίνουν να γεράσουν. Οι περιπτώσεις μιας τσίχλας 30 χρονών, ενός κοπροφάγου της Αρκτικής 25 χρονών, ενός κότσυφα 17 χρονών και μιας πάπιας 14 ετών, αποτελούν πιθανότατα ρεκόρ. Για τα περισσότερα πουλιά, ιδίως τα μικρότερα, τα δέκα χρόνια είναι το συνηθισμένο όριο ζωής και ακόμα και τα μεγαλύτερα, σπάνια ξεπερνάνε τα 20 χρόνια. Οι κατοικίδιες χήνες ζουν πολύ περισσότερο από τις άγριες. Μια κατοικί-

δια χήνα πέθανε στα 44 χρόνια της και υπάρχουν εξακριβωμένες περιπτώσεις μακροβιότητας 37 και 33 ετών. Ένα καναρινί στο κλουβί έζησε 23 χρόνια και λέγεται ότι υπάρχει στην Αμερική ένα καναρινί, που εξακολουθεί να κελαιδίζει σε ηλικία 32 ετών. Στα ψάρια, γνωρίζουμε την περίπτωση ενός χελιού που έζησε 56 χρόνια και ενός κυπρίνου 47 χρονών. Ωστόσο τα μικρότερα ψάρια πεθαίνουν συνήθως πρίν από τα 10 ή 12 χρόνια τους...

Απ' όλα αυτά συνάγεται ότι ο άνθρωπος είναι πιο μακρόβιος από τα περισσότερα ζώα. Μονάχα τα δέντρα, σιωπηλά και άσπαστα, τον κάνουν να φαίνεται βραχύβιος...

DAVID GUNSTON
(UNESCO)

Η Μαίρη Άρωνη στο ρόλο της «Διαβολομένης Μυλωνούς» του Κασόνα.

Η Μαίρη ΆΡΩΝΗ

Για τους παράγοντες που συντελούν στην επιτυχία του ηθοποιού, την καλλιέργεια του θεατρικού μας κοινού και την στάση του απέναντι στον κινηματογράφο και την ελληνική τραγωδία

ΤΟΥ ΠΑΥΛΟΥ ΚΡΙΝΑΙΟΥ

Η Μαίρη Άρωνη αναπαύεται στο καμαρίνι της του θεάτρου «Άκρο-πόλ» στο σύντομο χρονικό διάστημα, 50 τόσα λεπτά, ανάμεσα στην απογευματινή και νυχτερινή παράσταση της «Διαβολομένης Μυλωνούς» του Άλεξάνδρου Κασόνα που υποδύεται με αξιόλογη επιτυχία.

Η σπιρτόζα αυτή κωμωδία του ισπανού συγγραφέα με τον πνευματώδη διάλογο, το χαλαρό γέλιο, την κωμική ειρωνεία και την ποιητική ατμόσφαιρα δίνουν την ευκαιρία στην κορυφαία ηθοποιό να κρατήσει ένα χαριτωμένο, πικάντικο και γοαφικό ρόλο που διαποτίζει με ψυχική αγάλληση κι' άγνωστη πνευματική χαρά την πλατεία.

Ωστόσο — καθώς η «Διαβολομένη Μυλωνά» αναπαύεται στο συμπληρωτικό καμαρίνι της ξαναφέρει στο νου τους παλιούς καλλιτεχνικούς της ρόλους και τα ελληνικά και ξένα κείμενα που υποδύθηκε δημιουργικά την υποκριτική της ευαισθησία, από το 1935, τότε πρωτοεμφανίστηκε στη σκηνή του θεάτρου Κοτοπούλη ως σήμερα. Κι' έχουνται γύρω της άθροισμα σα σκιές, μελαγχολικές και περήφανες, σκυθρωπές, κι' αισιόδοξες, ηρωικές και μοιραίες οι γυναίκες της ιστορίας και του μύθου, ιδανικές μορφές της Λαχάνας και Σύγχρονης Θεατρικής δημιουργίας να της εκφράσουν την εύγνωμότητα των.

Η βασίλισσα 'Ελισάβετ κι' η 'Αμαλία, η Μαντώ Μαυρογέννη και η Άννα Κρίστι, η Κυρά της Αύγης και η Σύλβια, η Λουισράτη και η ώραία Μπαλωματού, βασίλισσες, ηρωίδες, απλές και ταπεινές γυναίκες του μόχθου, χαράματα, πληγωμένες καρδιές και ινδάλματα.

— Οι Λατίνοι έδογματίζαν, λέω στη δημοφιλή ηθοποιό, πώς ο ποιητής γεννιέται και ποτέ δεν γίνεται. Μήπως κάτι τέτοιο συμβαίνει και με τον ηθοποιό; Είναι, λόγου χάρι, ηθοποιοί που κατέχουν το μυστικό να παρασύρουν και να συναρπάζουν το άνω νου κι' απρόσβητο κοινό της πλατείας. Με τη φωνή των, την υποκριτική των ιδιοτυπία, τις χειρονομίες των κλπ. Αντίθετα άλλοι, με τον ίδιο περίπου εξοπλισμό, με δεξιοτεχνικές ικανότητες και θεατρική άγωγή αφήνουν σχεδόν αδιάφορο το κοινό, που δεν βλέπει την ώρα τότε να κλείσει ή αλύσει. Μήπως οι πρώτοι είναι κάτι μεταξύ θαυμαστοποιού και μάγου της σκηνής κι' οι δεύτεροι ανέυθυνοι για την υποτονική θερμοκρασία της πλατείας; Ποιά είναι η γνώμη σας;

— Οι παράγοντες της επιτυχίας του ηθοποιού είναι τόσο άκατανόητοι και τόσο αστάθμητοι, ώστε να παρουσιάζουν τη μορφή του αινίγματος, κι' ασφαλώς δεν μπορούν να πλαισιωθούν σε δογματικά περιγράμματα και γεωμετρικούς άφορισμούς. Όπωςδήποτε, κατά τη γνώμη μου, ο ηθοποιός, όπως κι' ο ποιητής, γεννιέται και ποτέ δεν γίνεται από «τυ-

χαία γεγονότα» εκτός ελαχίστων εξαιρέσεων. Ο μακαρίτης ο Λογοθετίδης λ.χ. είχε την έντυψη ότι ήταν δραματικός καλλιτέχνης, ενώ «φύσει» ήταν κωμικός. Κι' έπρεπε να βρεθεί η μεγάλη ιέρεια της Τέχνης η Μαρίκα Κοτοπούλη να του υποδείξει τον σωστό δρόμο, όπου κι' εσταδιοδρόμησε με θριαμβευτική επιτυχία. Το ίδιο κι' ο αλχημίστης Γιώργος Παπός που εσχμάτισε την πεποίθηση ότι μπορεί να κάμει καριέρα σαν γεωπόνος, ενώ ήταν γεννημένος ηθοποιός, όπως επισημοποιήθηκε αργότερα...

— Δηλαδή ξαφνικά και χωρίς προειδοποίηση γίνεται στο κεφάλι του άλφα ή βήτα νέου ή κοπέλλας η επιφοίτηση του 'Αγίου Πνεύματος του θεάτρου κι' η μυστική μαντευτική φωνή του λέει, καθώς η Πυθία στον Δελφικό Τρίποδα ν' ανέβει στη σκηνή του θεάτρου; 'Η άποψη αυτή δεν ανήκει στη δικαιοδοσία της μεταφυσικής και της χίμαιρας;

— Όχι, δεν ισχυρίζομαι κάτι τέτοιο. Έχω τη γνώμη ότι ο ηθοποιός γεννιέται κι' εξελίσσεται με τη θεατρική άγωγή, τη σπουδή και τη μελέτη, αλλιώς το ταλέντο με τον καιρό ξεθωιάνει. Κι' είναι το υποκριτικό ταλέντο, το άρχαιο

Σωκρατικό δαιμόνιο, ή ιερή φλόγα που λαμπαδίζει στην καρδιά και σχηματοποιεί το κόκκινο τριαντάφυλλο της ευαισθησίας ή της εξάρσεως, κάτι που είναι σαν κράμα από Διονυσιακό πάθος και λαχτάρα, κάτι που παρακινεί και ζεσταίνει τον νέο ή την κοπέλλα να τραγουδήσουν, ν' απαγγείλουν ή ν' ανεβούν στη σκηνή. Χωρίς τον ψυχικό αυτό πλούτο, τίποτε απόλυτως δεν μπορεί να ενισχύσει την ευγενική φιλοδοξία του ατόμου να γοητεύσει και να συναρπάσει το κοινό. Το αληθινό δηλαδή ταλέντο του ηθοποιού είναι ή συνισταμένη του ψυχικού κραδασμού και του αποθέματος των συναισθηματικών εκδηλώσεων. Κι' έτσι με τη συνεργασία της καρδιάς και του νου, της ευαισθησίας και της κριτικής έποπτείας το παίξιμο του ηθοποιού γίνεται, φαίνεται δηλαδή στο κοινό, πηγαίο και αυθόρμητο. Με τη συνεργασία αυτή ο ρόλος παρουσιάζεται σαν συνθετικό έργο που φιλοτεχνήθηκε από το δαιμόνιο της ψυχής μ' αυστηρή επιλογή των στοιχείων που υποβοηθούν την καλλιτεχνική πλαστικότητα και με τον κριτικό έλεγχο που ξεκαθαρίζει την υποκριτική άμετροπέπια.

— Κι' όταν συντελεσθεί ο ιδανικός αυτός μέναιος, το κοινό κοινωνεί των άχράντων μυστηρίων της υποκριτικής τέχνης και γεφυρώνεται ή σκηνή με την πλατεία; Κινείται δηλαδή ανάμεσα στη σκηνή και την πλατεία του θεάτρου ένα ισχυρό ηλεκτρικό ρεύμα υψηλής τάσεως που ... ηλεκτροφωτίζει το θέατρο;

Η κυρία Άρωνη που φορεί την άνετη ρόμπα της κι' έχει απλωμένα τα γραμμένα της πόδια σ' ένα χαμηλό υποπόδιο, με κυττάζει με... άμχανία και περιέργεια κι' επειδή αντλαμβάνεται τις άγνες προθέσεις του χιούμορ που διέπραξα, χαμογελά με κατανόηση.

Συνεχίζω τις ερωτήσεις μου:

— Είναι το ελληνικό κοινό κυρία Άρωνη τόσο καλλιεργημένο, μορφωμένο και προικισμένο με ευαισθησία ώστε να κατανοεί την υψηλή τέχνη, ν' αφομοιώνει το βαθύτερο νόημα του έργου και να αποκομίζει ήθικα συμπεράσματα; Όταν παίξετε λ.χ. 'Ιψεν, 'Ο Νήλ, Πιρανέλλο, Μπέρναρ Σω ή Τέννεσν Ουίλλιαμς με τον δαιδαλώδη των φιλοσοφικών και κοινωνικών σκέψεων, με τη συμπυκνωμένη δραματική ύψη και την άπροσδόκητη σύγκρουση χαρακτήρων, ο μέσος θεατής ή ο απλός λαός της διαπάλης και του μόχθου, κατανοεί το έργο κι' αισθάνεται πνευματική ευφορία και ανάταση; Πώς συμβαίνει αυτό; Με ποιά ένισχυτικά «δεδομένα» μετέχει εις τα «άπο σκηνής δρώμενα» για να συγκινηθεί, να μεταρσιωθεί, να ψυχαγωγηθεί και να χειροκροτήσει τον άξιο ηθοποιό;

— Με το ίδιο θέμα ασχολήθηκε κι' ο γνωστός πεζογράφος μας, θεατρικός συγγραφέας και πνευματικός άνθρωπος κ. Άγγελος Τερζάκης που έγραψε σχετικά με την ευκαιρία παραστάσεως του «Σπιτιού της Κούκλας» του 'Ιψεν, ότι στην απόλυτη πλειοψηφία του το κοινό που παρακολουθούσε την παράσταση, δεν ήταν ιδιαίτερα ειδοποιημένο για τη σκοτεινότητα και τη βαρυστομαχία της Σκανδιναβικής φιλοσοφίας του 'Ιψεν. Είχε ακούσει, βέβαια, ότι ο συγγραφέας της

«Έντα Γκάμπλερ», της «Άγριόπαπας» κλπ. ήταν δυσνόητος, σκοτεινός και... μυστηριώδης και μ' αυτές τις προϋποθέσεις πήγε στο θέατρο ν' ακούσει 'Ιψεν. Κι' όμως, συνεχίζει ο κ. Τερζάκης, «δεν είδα κανένα από τους άμύητους στη δυσκολοχώνευτη δραματική φιλοσοφία του Νορβηγού με το ζωαμένο μέτωπο από την ένταση της διανοητικής προσπάθειας. Κανένας από τους θεατές της πλατείας δεν αγωνιζόταν να εισδύσει στο φιλοσοφικό λαβύρινθο του έργου γιατί περιέργως όλοι δρίσκαν το δρόμο τους, χωρίς το εύεργετικό νήμα της 'Αριάδνης. Το έργο κυλούσε στο έσωτερικό των ανθρώπων αυτών — γράφει αυτόλεξi ο συγγραφέας της «Θεοφανώς» — σαν νήμα στο κι' οι αντιδράσεις των ήταν σωστές και άμεσες. Άνθρωποι σαν κι' αυτούς τους ίδιους εκεί πάνω στη σκηνή, γελοῦσαν, υπόφεραν, ήλπιζαν ή αγωνιούσαν. Το θέαμα του αληθινού ανθρώπου ή η περιπέτεια του δεν αφήνει ποτέ τον αληθινό άνθρωπο αδιάφορο. Και τούτο οφείλεται στη μεγάλη δύναμη της τέχνης που είναι φοβερό όπλο εύλογίας ή καταδίκης».

— Δηλαδή ο μέσος θεατής κι' ο κατώτερος κατανοούν τα παθήματα και τις περιπέτειες των ήρώων των δυσνόητων έργων από ένστικτο ή διαίσθηση; Πιθανόν να είναι, κι' είναι σωστά, αυτά που υπογραμμίζει ο κ. Τερζάκης, αλλά διεπιστώθη ότι το ελληνικό θεατρικό κοινό ενδίαφύρεται περισσότερο για τον μύθο του θεατρικού έργου και το σενάριο των κινηματογραφικών ταινιών. Γιατί, λόγου χάρι, δεν άρεσαν στο

Η κ. Άρωνη στο ρόλο της «Λουιστράτης» με τον Παντελή Ζαβδό.

αθηναϊκό και, κατά προέκταση στο ελληνικό κοινό, θαυμαστά κι' αξιόλογα κινηματογραφικά έργα όπως ή «Στράτα» κι' οι «Νύχτες της Καμπύριας», ή «Κλέπτης ποδηλάτων», το «Τρίγωνο της αμαρτίας» κλπ. και τα πρόσφατα φιλμ «Τετρακόσια κτυπήματα» και το «Χιροσίμα, αγάπη μου»; Το ίδιο κοινό κατακλύζει τους κινηματογράφους για ν' απολαύσει τα διακρύβρεκτα μελό, τις χονδροκοιμένες φάρσες, τα «κατά συνθήκη» κοινωνικά έργα τύπου «Κλατσόσκουφι» και «Τό ξύλο βγήκε από τον Παράδεισο».

— Το κοινό του θεάτρου είναι διαφορετικό από το κοινό του κινηματογράφου. Στο θέατρο, το ελληνικό δηλαδή θέατρο, έρχονται τα πιο καλλιεργημένα και προοδευτικά στοιχεία της χώρας, άνθρωποι που διμούν να μάθουν, να καλλιεργηθούν, να εξυψωθούν πνευματικά και να ίδουν τους ηθοποιούς που συμπάθουν, ενώ στον κινηματογράφο παίρνουν συνήθως θέση, όσοι ζητούν να ψυχαγωγηθούν ή να... σκοτώσουν δυο άρες στην υποβλητική αίθουσα προβολής του ξένου ή του ελληνικού φιλμ. Άλλωστε, στο ελληνικό φιλμ ο λαός ακούει τη γλώσσα του και βλέπει στην οθόνη παθήματα, τραγωδίες και κωμικές καταστάσεις που συγγενεύουν με τη δική του ψυχική κατάσταση, κινούνται στο ελληνικό κλίμα και στο γεωγραφικό μας

χώρο και έρμηνεύουν την ελληνική μοίρα και το φυλετικό μας χαρακτήρα. Τα ξένα φιλμ αντανέουν την άκατανόητη στο ήθο- γραφικό μας κλίμα ατμόσφαιρα, άνα- πτύσσουν... Ιδέες άπολύτως ξένες και κά- ποτε αντίθετες προς τις δικές μας κοινα- νικές συνθήκες κι' όπως είναι φυσικό, συγκλύουν τη λαϊκή συνείδηση που κατέ- χει τη δύναμη να διαισθάνεται, να μαν- τεύει και να βαθμολογεί. Οι θεατρικές παραστάσεις της 'Εργατικής 'Εστίας έ- πιστοποίησαν ότι το λαϊκό κοινό είναι όπολύτως ώριμο να αξιολογήσει την ό- μορφιά ενός έργου και την υποκριτική ικανότητα του άλφα ή βήτα ήποποιού. 'Αντίθετα το «έπιλεκτο, μορφωμένο και αισθητικά καλλιεργημένο κοινό» το κοινό της πρεμιέρας λ.χ. είναι «κατά κανόνα» έπιφυλακτικό, μουδιασμένο και άνικανο- ποίητο. Κι' έχω τη γνώμη ότι πολλοί από το έπιλεκτο αυτό κοινό, διατάζουν και ντρεπονται να χειροκροτήσουν το έρ- γο και τον ήθοποιό για να μη γίνουν άνώδυμοι κι' επάνωμοι στόχοι κατακριτι- κής εironείας ή πιθανόν για να μην έκ- ληφθούν ως άφελείς και μακάριοι...

— Το ελληνικό κοινό κατανοεί την άρχαία ελληνική τραγωδία και κωμωδία στις παραστάσεις των Φε- στιβάλ 'Επιδάου και 'Αθηνών; 'Ο ύψηλός και μεστός ποιητικός λόγος των έπεισοδίων και των χορικών δονεί την ψυχή του; Τα παθήματα των τραγικών και κωμικών ήρώων βρίσκουν άνταπόκριση στην σύγχρο- νη συνείδηση;

— Τα έρωτήματα αυτά προβλήθηκαν επανειλημμένα, χωρίς να δοθεί θετική ά- πάντηση. 'Από την πολύχρονη θητεία μου στο 'Ελληνικό Θέατρο και τη συμμετοχή μου σε πρωταγωνιστικούς ρόλους στις 'Αριστοφάνειες λ.χ. κωμωδίες «Λυσιστρά- τη» κι' «'Εκκλησιάζουσες» σχημάτισα την έντύπωση ότι το ελληνικό κοινό συγι- νείται βαθύτατα από την τραγωδία κι' άπολαμβάνει με ζωηρή χαρά την άρχαία ελληνική κωμωδία, γιατί οι τραγικοί και κωμικοί ήρωες είναι έκτός τόπου και χρόνου, αιώνια και καθολικά σύμβολα, μορφές που αντιμετώπιζουν με ήρωική αυταπάρνηση και ειρωνική έγκαρτέρηση την ανθρώπινη μοίρα, ζωντανό άνθρωπο που κερδίζουν τη διάρκεια και την αωνιό- τητα. Βέβαια, ξεφεύγουν από το κοινό αί λεπτεπίλετες ποιητικές άποχρώσεις, οι μετα- φορές κι' οι συμβολισμοί, ώστόσο ό κεν- τρικός πυρήνας του έργου διαποτίζει την ψυχή του σύγχρονου θεατή με το ίδιο ρίγος και με το ίδιο δέος, όπως και τον άρχαίο θεατή στο Θέατρο Διονύσου.

— Σε σας άρέσει έξαιρετικά ή 'Αριστοφάνεια κωμωδία κι' οι ρόλοι που σας άνέθεσαν στην «Λυσιστρά- τη» και στις «'Εκκλησιάζουσες» ή- ταν κομμένοι - ραμμένοι για σας. Πώς εξηγείται το φαινόμενο αυτό; 'Εσείς που έχετε άνεγνωρισμένη έπίδοση στα σύγχρονα κοινωνικά έργα και ξεχωριστά στα ιστορικά και στις κωμωδίες παίζετε με την ίδια έπι- τυχία κωμικούς ρόλους ξένης ιδιο- συγκρασίας και άπόλυτα διαφορε- τικού κλίματος;

— Μ' άρέσει και με γοητεύει σε με- γάλο βαθμό ό 'Αριστοφάνης που συγ- κεντρώνει το ενδιαφέρον του στα κοινα- νικά

και ήθικά προβλήματα του καιρού του, στην πολιτική διάρθρωση της 'Αθή- νας των κλασικών χρόνων και στις άδυνα- μίες, τον πουριτανισμό και την υποκρι- σία ώρισμένων ήγετών της αθηναϊκής δη- μοκρατίας. 'Ο 'Αριστοφάνης είναι άμεσα και στενά δεμένος με την εποχή του, την όποία παρουςιάζει με τον πιο εύλωτο κι' άνάγλυφο τρόπο από τη δική του την κωμική και σατιρική σκοπιά. Ουσιαστικά είναι ένας ελεύθερος άνθρωπος και δι- κάζει, κατηριάζει και γελοιογραφεί πρό- σωπα, κοινωνικές συνθήκες, πολιτικές κα- ταστάσεις κλπ. με ήθικά συμπεράσματα στην τελική κάθορση. 'Η 'Αριστοφάνεια κωμωδία μιλάει για πράγματα σοβαρά και χρήσιμα στην πόλη (σπουδαία... χρη- στα τη πόλη) υποστηρίζοντας το δίκαιο, την ειρήνη και την άλήθεια. 'Η Λυσι- στράτη λ.χ. έρμηνεύει το σύγχρονο αίτη- μα ύφεσης και ειρηνικής συντηάρεως και στην «Ειρήνη» επικαλείται την ένό- τητα των 'Ελλήνων, ισόδιο αίτημα της φυλής μας «διά μέσου των αιώνων». Κι' είναι πολύ χαρακτηριστικό το «γεγονός» ότι κάποτε, όταν ό τύραννος των Συρα- κουσών Διονύσιος θέλησε να γνωρίσει ά- πό κοντά την κρατική συγκρότηση της 'Αθήνας (μαθείν την αθηναϊκήν πολιτεί- αν), ό Πλάτων του έστειλε τις κωμωδίες του 'Αριστοφάνη. Μ' αυτά όλα θέλω να πω ότι ό 'Αριστοφάνης είναι πωό σύγχρο- νος από μερικούς δικούς μας κωμωδιο- γράφους, άφού γεφυρώνει τους αιώνες και συνθέτει έργα που έρμηνεύουν αίτήμα- τα που είναι και θα είναι πάντοτε ζωτικά και επίκαιρα, άφού δέν έχει θεμελιωθεί άκόμη ή ιδανική πολιτεία.

— Πληροφορούμαι ότι ό κ. "Αγ- γελος Τερζάκης γράφει για σας την «Μαρία 'Αντουανέτα» που θα παίζε- τε κατά την προσεχή χειμερινή πε- ρίοδο. Το έργο αυτό θα ολοκληρώσει τους ρόλους σας στα ελληνικά ιστο- ρικά έργα «'Αμαλία» και «Μαντώ Μαυρογέννη» που σημειώσατε μονα- δική έπιτυχία.

— Ναι, ή πληροφορία σας είναι σω- στή. 'Επανειλημμένα εξέφρασα την καλ- λιτεχνική μου φιλοδοξία να υποδυθώ τον ρόλο της τραγικής αυτής βασίλισσας κι' ό Τερζάκης ανέλαβε να γράψει το σχετι- κό έργο που θα τελειώσει πιθανώτατα κατά τον προσεχή 'Οκτώβριο. 'Ελπίζω πως θα κρεάσω τον ρόλο αυτό με το ίδιο κέφι και την ίδια συγκίνηση που με κατεί- χε όταν έπαιζα τη βασίλισσα 'Αμαλία και την Μαντώ Μαυρογέννη. Οι ιστορικοί ρόλοι κι' οι κωμικές ήρωίδες του 'Αρι- στοφάνη ταιριάζουν άπόλυτα στο καλλι- τεχνικό μου ταμπεραμέντο και στην ψυ- χική μου διάθεση. Κάποτε κι' έρώτησαν από αθηναϊκό περιοδικό ποιόν ήρωίδα θάθελα να ζωντανέψω στη σκηνή του θεά- τρου μου κι' άπάντησα. «Μά την ειδικότη- σου στους ιστορικούς ρόλους, θά ήταν ενδιαφέρον να συνδυασθεί ή κοκέτα της καλλιτεχνικής ιδιοσυγκρασίας μου μ' ένα ιστορικό πρόσωπο. Λ.χ. θά ήταν ώραίο να ύπήρχε έργο με ήρωίδα τη Μαρία 'Αν- τουνέτα».

Νά, λοιπόν, που θα πραγματοποιηθεί κατά την προσεχή χειμερινή θεατρική πε- ρίοδο ή καλλιτεχνική μου αυτή φιλοδο- ξία...

'Η Μαίρη 'Αρώνη σηκώνεται να έτοι- μαθεί για τη νυκτερινή παράσταση της «Διαβόλεμένης Μυλωνούς». Είναι δηλ παλ

μός και ζωντανεία... Τα μάτια της λά- μπουν, τα χέρια της τρέμουν από άδημο- νία. Είναι το ώραίο και γοητευτικό... θε- ριό της σκηνης, με το Σακρατικό Δαιμό- νιο στην ψυχή της. 'Η πλατεία του θεά- τρου της είναι γεμάτη ως τα τελευταία καθίσματα....

ΠΑΥΛΟΣ ΚΡΙΝΑΙΟΣ

ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΟΝ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

'Η Μαίρη 'Αρώνη κόρη του Λεάνδρου 'Αρδανιτάκη (καθηγητού της Μεγάλης του Γένους Σχολής) είναι άπόφοιτος της Σχολής Καλογραιών «'Αγιος 'Ιωσήφ» και κατέχει πτυχίο της σχολής πιάνου του 'Ωδείου 'Αθηνών, καθώς και δίπλωμα 'Α- πισγγελίας. 'Απεφοίτησε από τη Δραμα- τική Σχολή του Βασιλικού Θεάτρου το 1933 και έκαμε το καλλιτεχνικό της ντε- μπόυτο στο Θέατρο Μαρίκας Κοτοπούλη το 1935. Το 1944 ήγήθη με άλλους συνα- δέλφους της θιάσου περιοδείας στο έξωτε- ρικό. 'Από το 1946 μέχρι το 1958 ήτο μόνιμο στέλεχος του 'Εθνικού Θεάτρου, όπου κρέαρε σημαντικούς και βασικούς ρόλους σε έργα του Σαίξπηρ «Τρικυ- μία», ή «Στρίγγλα που έγινε άρνάκι» κλπ., Σίλλερ «'Ελισάβετ», Μαριβώ «Παι- γνίδι του έρωτα και της ψυχής», «Κοντέσ- σα», 'Ο' Νήλ «'Αννα Κρίστι», 'Κασόνα «Κόρη της αύγης», Λόργκα «Μπαλωμα- τού», Κλωντέρ, Πιραντέλλο, 'Ιμπεν κλπ. 'Η κ. 'Αρώνη έτιμήθη με τον χρυσό σταυρό του Τγματος Εύποιίας το 1958 και είναι καθηγήτρια της υποκρι- τικής στη Σχολή Θεάτρου (Βερανζέρου 12), όπου διδάσκουν και οι κ.κ. Μιχαη- λίδης, Φιλίππιδης, Βαφιάς κλπ.

Η ΠΑΛΗ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ

ΣΥΝΕΧΕΙΑ: ΑΠΟ ΤΗ ΣΕΛ. 8

τε την ιστορία των άποπειρών για να βρεθεί μια πανάκεια εναντίον των γερα- τειών και μια άναστολή του θανάτου. Μεγάλα έπιστημονικά όνόματα τασά- σθηκαν στην άπεγνωσμένη αυτή πάλη. Κανένας δέν ήταν πιο πολύ διάσημος το 1889 από τον Σάρλ 'Εντουάρ Μπράουν — Σεκάρ που είχε διαδεχθεί τον μέγα- λο Κλώντ Μπερνάρ στην έδρα της πει- ραματικής παθολογίας. 'Ανήγγειλε ότι είχε νικήσει τα γερατιά του, ότι είχε σβήσει τα 72 χρόνια του, ότι είχε ξανα- βρεί τη δραστηριότητα, τη μνήμη, τη σεξουαλική δύναμη κάνοντας ένέσεις μ' ένα έκχύλισμα από άδένες σκυλιών και ινδικών χοιριδίων. 'Ενα μήνα άργότερα, άφού είχε άναστατώσει το Παρίσι, ό Μπράουν — Σεκάρ άμολογούσε με τι- μιότητα και λύπη ότι είχε γελασθεί από ένα παροδικό άποτέλεσμα ή ότι ίσως μάλιστα είχε πέσει θύμα αυταπάτης. 'Η αυθυποβολή έπεμβαίνει εύκολα σ' ένα θέμα που θίγει τη βαθύτερη ανθρώπινη εύαισθησία. 'Εξηγεί τις μαρτυρίες πολ- λών για τις θαυματουργές θεραπείες, που καμιά τους δέν άντεξε στην ψύ- χραιμη έπιστημονική εξέταση.

ΣΤΟ ΕΠΟΜΕΝΟ: 'Από τον Βορονώφ και τον Μπογκομόλετς ως τις νεώτατες έρευνες της έπιστήμης.

ΣΟΜΕΡΣΕΤ ΜΟΜ ΝΤΑΡΥΑ ΜΕΤΑΦΡ ΝΙΚΟΥ ΓΚΟΥΜΑ

5ον

Γύρισε το κεφάλι του και την κύ- ταξε. Τα μάτια του ήσαν σκοτεινιασμέ- να από τις τύψεις:

— Δέν ξέρεις καλά τους άνδρες, της είπε.

'Η Ντάνα ξέσπασε σε γέλια. 'Εσκυ- ψε και τον άγγάλιασε. Δέ φορούσε πα- ρά μόνο ένα «σαρόγκ».

— Τι μωρό που είσαι! Πες μου τί ώ- νειρεύηκες;

'Ο Νήλ ήταν τρομαγμένος. Την άπώ- θησε ξωρηά.

— Τι κάνεις; Είσαι τρελλή;

'Ετοιμάσθηκε να τηρήσει άπ' το κρε- βάτι.

— Δέν ξέρεις ότι σ' αγαπώ τρελλά;

— Τι είναι αυτά που λές, φώναξε ό Νήλ.

Σηκώθηκε άπ' το κρεβάτι άληθινά τρο- μοκρατημένος. 'Εκείνη γελοούσε.

— Γιατί νομίζεις πως ήρθα σ' αυτό το άπαίσιο βουνό; Μόνο και μόνο για να είμαι κοντά σου! Δέν ξέρεις ότι ή ζούγκλα με φοβίζει; 'Ακόμα και στο σπίτι φο- βάμαι. 'Υπάρχουν φίδια και σκορπιοί. 'Αλλά σ' αγαπώ τόσο...

— Δέν έχεις δικαίωμα να μου μιλάς έτσι! της είπε αυστηρά.

— 'Ω, μην είσαι τόσο δύστροπος! του άπάντησε χαμογελώντας.

— 'Ας βγούμε από δω μέσα.

'Ο Νήλ βγήκε στη βράντα και ή Ντά- να τον άκολούθησε. Σωριάστηκε έξα- ντλημένος σε μια καρέκλα. 'Εκείνη γο- νάτισε δίπλα του και προσπάθησε να του πιάσει τα χέρια. Δέν την άφησε.

— Νομίζω πως είσαι τρελλή. 'Ελπί- ζω να μην τα λές σοβαρά όλα αυτά.

— Πολύ σοβαρά, του χαμογέλασε. Δέν φαινόταν να καταλαβαίνει τη ση- μασία της όμολογίας της. 'Ο Νήλ έννοι- θε άπόγνωση.

— Τι σημασία έχει αυτό;

— Δέ σκοτίζομαι για τον 'Αγκους τώρα.

— Μου φαίνεται πως είσαι πολύ διε- ρθαμένη γυναίκα! της είπε συνοφρω- μένος.

'Η Ντάνα γέλασε:

— 'Επειδή μου συνέβη να σ' αγα- πήσω; Τι φταιώ εγώ; 'Ας μην ήσουνά τόσο άμορφος!

— Μη γελās, Ντάνα!

— Δέν μπορώ να κρατηθώ. Είσαι πο- λύ κομικός, άλλ' αξιολάτρευτος. Μ' ά- ρέσουν τα μαλλιά σου, το δέμα σου. Σ' αγαπώ γιατί είσαι τόσο σοβαρός και ντροπαλός...

Τα μάτια της έλαμπαν, ή άναπνοή της ήταν γρήγορη. 'Εσκυψε και φίλησε τα γυνά του πόδια. 'Εκείνος τραβήχθη- κε άπότομα με μια κραυγή διαμαρτυρί- ας, στην ταραχή του άναποδογυρίζον- τας σχεδόν την καρέκλα.

— Γυναίκα, είσαι τρελλή! Δέν έχεις ντροπή;

— 'Οχι.

— Τι θέλεις από μένα; ρώτησε άγρια

— 'Αγάπη.

— Για ποιόν με πέρασες; — Για έναν άντρα όπως οι άλλοι, άπάντησε ήρεμα ή Ντάνα.

— Και νομίζεις ότι, έπειτα άπ' όσα έκανε για μένα ό 'Αγκους Μάνρο, θά γινόμουνά τόσο κτήνος ώστε να παίξω με τη γυναίκα του; Τόν θαυμάζω περισσό- τερο από κάθε άνθρωπο που έχω γνωρί- σει ως τώρα. Είναι ύπέροχος. 'Αξίζει πολύ παραπάνω από μένα κι' από έσένα μαζί. Θά προτιμούσα να σκοτωθώ πα- ρά να τον προσδώσω. Πώς μπορείς να με θεωρείς ικανό για κάτι τέτοιο...

— 'Αγαπημένο μου, μη λές τέτοιες βλακειές. Σε τί θά τον θλίψει αυτό που σου ζητάω; Μην τα παίρνεις τόσο τραγικά τα πράγματα. Στο κάτω - κάτω, ή ζωή είναι τόσο σύντομη... Είμαστε τρελλοί να μην έπωφελούμεθα άπ' ό,τι μπορεί να μās προσφέρει...

— Το κακό δέ γίνεται καλό με το να συζητάμε...

— Δέν είμαι βεβαία γι' αυτό, το θέμα σηκώνει άντιγυνώμια...

'Ο Νήλ την κυτούσε κατάπληκτος. Κα- θόταν μπροστά του, ψύχραιμη και συγ- κρατημένη, και φαινόταν ν' άπολαμβάνει την κατάσταση. Δέ φαινόταν να έχει συνείδηση της σοβαρότητάς του.

— Ξέρεις ότι χτυπήθηκα με κάποιον στη λέσχη επειδή έκανε μια προσβλητι- κή παρατήρηση για σένα;

— Ποιός ήταν;

— 'Ο Μπίσοπ.

— Παλιόσκυλο! Τι έλεγε για μένα;

— Πώς είχες σχέσεις με διάφορους άντρες.

— Δέν καταλαβαίνω γιατί ό κόσμος ενδιαφέρεται για τις ξένες ύποθέσεις. 'Αλλά τι με νοιάζει αυτό που λένε; Σ' αγαπώ. Δέν άγάπησα ποτέ τόσο πολύ. Εί- μαι τρελλή για σένα.

— Σώπα, Ντάνα, σώπα!

— 'Ακου, άπόψε, μόλις κοιμηθεί ό 'Αγκους, θά γλυστορήσω στο δωμάτιό σου. Κοιμάται σαν πέτρα. Δέν ύπάρχει κίνδυνος.

— Δέν πρέπει να το κάνεις αυτό.

— Γιατί όχι;

— 'Οχι, όχι, όχι!

'Ο Νήλ ήταν τρομοκρατημένος. Ξα- φνικά, ή Ντάνα σηκώθηκε στα πόδια της και μπήκε στο σπίτι.

★ Το μεσημέρι έπείστρεψε ό Μάνρο και το άπόγευμα άσχολήθηκαν με τις συ- νηθισμένες τους δουλειές της ταξινόμησε- ως και της ταχυεύσεως. 'Η Ντάνα τους βοήθησε. 'Ηταν πολύ εύθυμη. 'Ο Μάνρο παρατήρησε την εύθυμία της και τη ρώτησε αν την εύχαριστούσε ή ζωή στη ζούγκλα.

— Δέν είναι και τόσο άσχημη, πα- ραδέχθηκε ή Ντάνα. Είμαι πολύ εύτυ- χισμένη σήμερα.

Πείραξε το Νήλ χωρίς να προσέχει ότι ήταν σιωπηλός και άπόφυγε να την κυττάξει.

— 'Ο Νήλ είναι πολύ ήσυχος σημε- ρα, παρατήρησε ό Μάνρο. 'Υποθέτω πως θά είναι ακόμα έξασθενημένος άπ' τον πυρετό.

— Είμαι πολύ καλά, άπάντησε ό Νήλ. 'Απλώς δέν έχω όρεξη για κουβέντα.

'Ενοιωσε άπερίγραπτη άγωνία. 'Ηταν βέβαιος πως ή Ντάνα ήταν ικανή για όλα. Θά μπορούσε να φερθεί ανισόροπα και ύστερικά όπως εκείνη ή Ναστάσια Φιλίπποβνα στον «'Ηλίθιο» του Ντο- στογιέφσκυ. Την είλε ιδεί συχνά να έξορ- γίζεται με τους Κινέζους ύπηρέτες και να χάνει ολοκληρωτικά τον έλεγχο των νεύρων της. 'Η αντίσταση στις έπιθυ- μίες της την έξερέθιζε ακόμα περισσότε- ρο. Λύσσαγε άπ' το κακό της αν δέν πετύχαινε άμέσως αυτό που ήθελε. Το εύτύχημα ήταν ότι έπαυε πολύ γρήγορα να ενδιαφέρεται γι' αυτό που ζητούσε πριν από λίγα λεπτά και ξεχνούσε τα πάντα. Σ' αυτές τις περιπτώσεις ή λε- πτότητα του Μάνρο ήταν αξιοθαύμαστη.. Στα μάτια του Νήλ ό Μάνρο ήταν έ- ννας άγιος κι' αυτό άκριδώς τον έκανε ν' άηδιάζει τόσο με τη συμπεριφορά της γυναίκας του.

'Ο Νήλ δέν πίστευε πως ή Ντάνα θά τολμούσε να πραγματοποιήσει την άπειλή της, να έρθει στο δωμάτιό του. 'Αλλά τη νύχτα, όταν όλοι ξάπλωσαν στα κρεβάτια τους, ήταν τόσο φοβισμέ- νος ώστε δέν μπορούσε να κοιμηθεί. 'Ακουγε με άγωνία και τους μικρότε- ρους θορύβους. 'Αλλά μονάχα ή μονό- τονη κραυγή μιας κουκουβάγιας έσπαγε

τή σιωπή. 'Από τὸ λεπτὸ χάρισμα τῶν φοινικόφυλλων ἀνάμεσα στὰ δυὸ δωμάτια ἀκούγε τὴν ἡρεμὴ ἀναπνοὴ τοῦ Μάνρου.

Ξαφνικά, κατάλαβε ὅτι κάποιος σερβόταν ἀθόρυβα στὸ δωμάτιό του. 'Αλλ' ὁ Νήλ εἶχε κιάλας ἀποφασίσει τί ἔπρεπε νὰ κάνει.

— 'Εσεῖς εἰσθε, κ. Μάνρο; φώναξε δυνατά.

'Η Ντάρου εἰμεινε ἀκίνητη. 'Ο Μάνρο ξύπνησε:

— Τί συμβαίνει, Νήλ;
— Εἶναι κάποιος στὸ δωμάτιό μου. Νόμιζα πὼς εἰσθε σεις.

— 'Εγὼ εἰμαι, εἶπε ἡ Ντάρου. Δὲν μποροῦσα νὰ κοιμηθῶ καὶ βγήκα στὴ θεράντα νὰ καντίσω ἕνα τσιγάρο.

— 'Α, πρόσχε μὴν κρυώσεις, εἶπε ὁ Μάνρο.

'Η Ντάρου πέρασε ἀπ' τὸ δωμάτιο τοῦ Νήλ καὶ ἀναψε ἕνα τσιγάρο στὴ θεράντα. Λίγο ἀργότερα ὁ Νήλ τὴν ἀκούσε νὰ ξαναπηγαίνει στὸ κρεβάτι της.

Δὲν τὴν εἶδε τὸ ἄλλο πρωί, γιατί ξεκίνησε γιὰ νὰ μαζέψει πεταλοῦδες στὸ δάσος προτοῦ ξυπνήσει ἡ Ντάρου. Καθυστέρησε ἀρκετὰ τὴν ἐπιστροφή του γιὰ νὰ εἶναι βέβαιος ὅτι ὁ Μάνρο θὰ εἶχε ἐπιστρέψει πρὶν ἀπ' αὐτόν. 'Απόφυγε νὰ βρεθεῖ μόνος μαζί της ὡς τὴν ὥρα πού σκοτεῖναισε καὶ ὁ Μάνρο βγήκε γιὰ λίγο νὰ ἐπιθεωρήσει τίς παγίδες του γύρω ἀπ' τὴν κατασκήνωση.

— Γιατί ξύπνησες τὸν 'Αγκους χθὲς τὸ βράδυ; εἶπε ἡ Ντάρου μὲ σιγανὴ θυμωμένη φωνή.

'Ανασήκωσε τοὺς ὤμους του καὶ συνέχισε τὴ δουλειὰ του χωρὶς ν' ἀπαντήσει.

— Φοβήθηκες; ἐπέμεινε ἡ Ντάρου.
— Ξέρω τί θὰ πεῖ εὐπρέπεια.
— Μὴν εἶσαι τόσο σεμνόντουρος.
— Καλύτερα νὰ εἰμαι σεμνόντουρος παρὰ νὰ κάνω αὐτὸ πού μου ζητᾶς.

— Σὲ μισῶ.
— Τότε ἀφῆσε με ἥσυχο.

'Η Ντάρου δὲν ἀπάντησε ἀλλὰ τὸν χτύπησε ἐλαφρὰ μὲ τὴν παλάμη της στὸ πρόσωπο. 'Ο Νήλ κοκκίνισε ἀλλὰ δὲν εἶπε τίποτα. 'Ο Μάνρο ἐπέστρεψε καὶ συνέχισαν τὴ δουλειὰ τους μὲ προσποιητὴ ἡρεμία.

★

Στὶς ἐπόμενες λίγες μέρες ἡ Ντάρου, ἐκτὸς ἀπὸ τὴν ὥρα τοῦ γεύματος, δὲν ξαναμίλησε μὲ τὸν Νήλ. Καὶ οἱ δυὸ τους, χωρὶς καμμιὰ προσυνενόηση, ἔκαναν ὅ,τι μποροῦσαν γιὰ νὰ κρύψουν ἀπὸ τὸν Μάνρο ὅτι οἱ σχέσεις τους ἦταν τεταμένες. 'Αλλὰ κάθε ἄνθρωπος κάπως περισσότερο καχύποπος ἀπὸ τὸν 'Αγκους Μάνρο θὰ καταλάβαινε πὼς ἡ συμπεριφορὰ τῆς Ντάρους ἦταν προσποιητὴ. Συχνὰ φαινόταν ἔτοιμη νὰ ξεσπάσει.

Μιὰ μέρα, μ' ὅλο πὺ εἶχε καθυστέρησει ὅπως συνήθως ὅσο μποροῦσε στὸ δάσος, ὁ Νήλ ἐπέστρεψε τὸ μεσημέρι πρὶν ἀπὸ τὸν Μάνρο. 'Η Ντάρου ἦταν ἐξαπλωμένη, ρουφώντας ἕνα ποτήρι τζίν. Δὲν τοῦ μίλησε καθὼς περνοῦσε ἀπὸ μπροστά της γιὰ νὰ μπεῖ στὸ σπῆτι. 'Επειτα ἀπὸ λίγο ὁ Κινέζος ὑπηρέτης ἦρθε ν' ἀναγγελεῖ ὅτι τὸ γεῦμα ἦταν ἔτοιμο. 'Ο Νήλ κάθησε στὸ τραπέζι.

— Ποῦ εἶναι ὁ κ. Μάνρο; ρώτησε.
— Δὲ θάρθει, εἶπε ἡ Ντάρου. 'Εστεῖλε μήνυμα ὅτι δὲ θὰ γυρίσει πρὶν ἀπ' τὸ βράδυ.

'Ο Μάνρο εἶχε ξεκινήσει τὸ πρωί γιὰ τὴν κορφή τοῦ βουνοῦ. Οἱ πλαγιές

δὲν ἦταν ἀρκετὰ πλούσιες σὲ εἶδη θηλαστικῶν καὶ ὁ Μάνρο λογάριζε νὰ μεταφέρει τὴν κατασκήνωση ψηλότερα.

'Ο Νήλ καὶ ἡ Ντάρου ἀποτελείωσαν τὸ γεῦμα σιωπηλὰ. 'Αμέσως κατόπιν ὁ Νήλ πῆρε τὸ καπέλλο καὶ τίς ἀπόχες του κι' ἐτοιμάσθηκε νὰ φύγει.

— Γιὰ πού τῶθαλεις; ρώτησε ἀπὸτομα ἡ Ντάρου.

— Γιὰ τὸ δάσος.

— Πῶς ἔτσι; Συνήθως δὲ βγαίνεις μετὰ τὸ μεσημέρι.

— Αἰσθάνομαι ξεκούρατος. Δὲν ἔχω τίποτα ἄλλο νὰ κάνω ὅλο τὸ ἀπόγευμα.

Ξαφνικά, ἡ Ντάρου ξέσπασε σὲ κλάματα.

— Γιατί εἶσαι τόσο σκληρὸς γιὰ μένα, ἔλεγε ἀνάμεσα στοὺς λυγμούς της. Πῶς μπορεῖς νὰ μοῦ φέρεσαι ἔτσι...

'Ορθὸς ἀπὸ πάνω της ἔσκυβε τ' ὀμορφὸ πρόσωπό του γεμάτο κατάπληξη καὶ ἀγωνία:

— Μὰ τί σοῦ ἔκανα;

— Μοῦ φέρεσαι τόσο σκληρὰ... 'Όσο κακὴ κι' ἂν εἰμαι, δὲ μοῦ ἀξίζει νὰ ὑποφέρω τόσο... 'Εκανα τὰ πάντα γιὰ χάρι σου... Πές μου κάτι πὺν δὲ θὰ μποροῦσα νὰ κάνω εὐχαρίστως γιὰ σένα... Εἰμαι τόσο δυστυχισμένη...

'Ηταν φοριτὸ νὰ τὴν ἀκούει νὰ κλαίει ἔτσι. 'Ενοιωθε ἀκόμα γι' αὐτὴν κάποιο σεβασμὸ, ὅχι μόνον γιατί ἦταν γυναίκα, ἀλλὰ γιατί ἦταν ἡ γυναίκα τοῦ 'Αγκους Μάνρο. 'Εκλαιγε ἀσυγκράτητα. Εὐτυχῶς, ἐκείνη τὴν ἡμέρα οἱ κυνηγοὶ Νταγιάκ εἶχαν βγεῖ μαζί μὲ τὸν Μάνρο. Δὲν ὑπῆρχε κανένας στὴν κατασκήνωση ἐκτὸς ἀπὸ τοὺς τρεῖς Κινέζους ὑπηρέτες πὺν κοιμώνταν ἥσυχα στὴν καλύβα τους. 'Ο Νήλ καὶ ἡ Ντάρου ἦταν μόνον.

— Δὲ θέλω νὰ σὲ κάνω δυστυχισμένη, εἶπε ὁ Νήλ. 'Όλη αὐτὴ ἡ ὑπόθεση εἶναι τόσο ἀνόητη. Εἶναι παράλογο γιὰ μιὰ γυναίκα σὰν καὶ σένα ν' ἀγαπάει ἕναν ἄνθρωπο σὰν καὶ μένα. Δὲν ἔχεις καθόλου αὐτοκυριαρχία;

— 'Ω, Θεέ μου, αὐτοκυριαρχία!

— Θέλω νὰ πῶ, ἂν πραγματικὰ μ' ἀγαποῦσες δὲ θὰ μοῦ ζητάγες νὰ κάνω κάτι τέτοιο. 'Ο Μάνρο μᾶς ἐμπιστεύεται ἀπεριόριστα. Καὶ εἶναι ἕνας ἄνθρωπος πὺν δὲ θὰ μποροῦσε νὰ κάνει καὶ οὐτε σ' ἕνα μυρμήγκι. Θὰ ἔχανα κάθε ἐκτίμηση γιὰ τὸν ἑαυτὸ μου ἂν πρόδιναν τὴν ἐμπιστοσύνη του...

'Η Ντάρου σήκωσε ξαφνικά τὸ κεφάλι της:

— Ποιὸς σοῦ εἶπε ὅτι δὲν κάνει καὶ οὐτε σ' ἕνα μυρμήγκι; 'Όλο τὸ μυστήριό του εἶναι γεμάτο ἀπὸ τὰ ἀκακαζῶα πὺν ἔχει σκοτώσει.

— Γιὰ χάρι τῆς ἐπιστήμης. Αὐτὸ διαφέρει...

— 'Ο, Νήλ, τί ἀνόητος πὺν εἶσαι!

— 'Αν εἰμαι ἀνόητος, δὲν εἶναι δικό μου φταίξιμο. Γιατί ἐνδιαφέρεσαι γιὰ μένα;

— Καὶ νομίζεις πὼς εἶναι δικό μου φταίξιμο πὺν σ' ἀγάπησα;

— Πρέπει νὰ ντρέπεσαι γιὰ τὸν ἑαυτὸ σου.

— Νὰ ντρέπομαι; Τί ὠφελεῖ; Θεέ μου, τί ἔφταιξα γιὰ νὰ ὑποφέρω ἔτσι γι' αὐτόν τὸν ἡλίθιο!

— Δὲ σκέπτεσαι ὅτι ὀφείλεις τὰ πάντα στὸν Μάνρο;

— 'Ο Μάνρο μοῦ προκαλεῖ θανάσιμη ἀνία. Τὸν ἔχω βαρεθεῖ. Δὲν μπορῶ νὰ τὸν ὑποφέρω.

— Τότε... δὲν εἰμαι ὁ πρῶτος;

Μετὰ τὴν πρώτη τῆς ἐξομολόγηση

ὁ Νήλ βασανίζοταν ἀπὸ τὴν ὑποψία πὺς αὐτὰ πὺν εἶχε ἀκούσει εἰς βάρος της στὴν Κουάλα Σολόρ ἦταν ἀλήθινά. Εἶχε ἀρνηθεῖ νὰ τὰ πιστέψει καὶ ἦταν φοριτὸ νὰ σκέπτεται ὅτι ἕνας ἄνθρωπος σὰν τὸν Μάνρο μποροῦσε νὰ ἐξαπατηθεῖ ἀπὸ μιὰ τόσο πρόστυχη γυναίκα. 'Η Ντάρου ἀπάντησε χαμογελώντας μέσα ἀπὸ τὰ δάκρυά της:

— Φυσικά δὲν εἶσαι ὁ πρῶτος! Πῶς μπορεῖ νὰ εἶσαι τόσο ἀφελής! 'Αγαπημένε μου, πάψε νὰ εἶσαι σοδαρός!

'Όστε ἦταν ἀλήθεια. 'Ός τώρα εἶχε προσπαθήσει νὰ πείσει τὸν ἑαυτὸ του πὺς ὅ,τι ἐνοιωθε γι' αὐτόν ἦταν κάτι τὸ μοναδικό, ἕνα περαστικό πάθος πὺν θὰ μποροῦσε ἴσως νὰ τὸ κατανικήσει. 'Αλλ' ἦταν ἀπλῶς διεφθαρμένη.

— Δὲ φοβάσαι μήπως τὸ καταλάβει ὁ Μάνρο;

'Η Ντάρου εἶχε ἀπάνει νὰ κλαίει. Τῆς ἄρεσε νὰ μιλάει γιὰ τὸν ἑαυτὸ της.

— Μερικὲς φορὲς ἔχω τὴν ἐντύπωση ὅτι τὰ ξέρει ὅλα. 'Εχει μιὰ διαίσθηση ἐντελῶς γυναικεία. 'Ταποφέρει ἀλλὰ μοῦ φαίνεται πὺς αὐτὸ τὸν εὐχαριστεῖ. 'Ταποχουν μερικὸι ἄνθρωποι, ξέρεις, πὺν αἰσθάνονται ἡδονὴ στὸν πόνο!

'Ο Νήλ δὲν καταλάβαινε ἀντὶς τίς ιδέες:

— Τί φοβῆ! 'Η μόνη σου δικαιολογία εἶναι ὅτι εἶσαι ἀνισόρροπος.

'Η Ντάρου ἐνοιωθε τώρα πολὺ περισσότερο αὐτοπεποίθηση. Τοῦ ἔβριξε ἕνα τοῖμυρὸ δλέμμα:

— Δὲ μὲ βρίσκεις ἐλκυστικὴ; Πολλοὶ ἄντρες μὲ βρίσκουν ὡραία. Θὰ πρέπει νὰ ἔχεις γνωρίσει πολὺ πὺν ἀσήμαντες γυναῖκες στὴ Σκωτία.

— Δὲ γνώρισα ποτὲ γυναίκα, εἶπε ὁ Νήλ σοδαρά.

— Μὰ γιατί;

Πετάχτηκε ὀρθια, γεμάτη ἔκπληξη.

'Ο Νήλ ἀνασήκωσε τοὺς ὤμους ἀδιάφορα. 'Ηταν ἀδύνατον νὰ τῆς ἐξηγήσει πόσο τὸν ἀηδίαζαν αὐτὰ τὰ πράγματα. 'Ενοιωθε μυστικοπαθὴ χαρὰ γιὰ τὴν ἀγνόητά του. 'Ο ἔρωτας ἦταν ἐρῶς, ἀλλ' ἡ ἐρωτικὴ πράξη τοῦ προκαλοῦσε φοβίχη.

'Η Ντάρου τὸν κύτταξε στὸ πρόσωπο, ἀκίνητη. Ξαφνικά, φωνάζοντας, κλαίγοντας ὑστερικά ἔπεσε στὰ γόνατα μπροστά του καὶ ἀρπάζοντας τὰ χέρια του ἄρχισε νὰ τὰ φιλεῖ μὲ πάθος. Κουλουριάσθηκε στὰ πόδια του μὲ βογγητά, ἀπὸ τὸ σῶμα της περνοῦσαν σπασμοὶ σὰ νὰ δέχονταν ηλεκτρονικὲς ἐκκενώσεις. 'Ο Νήλ δὲν ἤξερε ἂν ἦταν μιὰ κρίση ὑστερίας ἢ ἐπιληψίας.

— 'Ησύχασε, ἡσύχασε! τῆς φώναξε μὲ ἀπόγνωση.

Τὴ σήκωσε στὰ δυνατὰ του χέρια καὶ τὴν ἔβαλε σὲ μιὰ καρέκλα. 'Αλλ' ἡ Ντάρου εἶχε γαντζωθεῖ ἀπάνω του καὶ δὲν τὸν ἀφῆνε. Εἶχε ρίξει τὰ μπράτσα της γύρω ἀπ' τὸ λαιμὸ του καὶ προσπαθοῦσε νὰ τὸν φιλήσει. 'Εκείνος προσπαθοῦσε νὰ ξεφύγει. 'Εβαζε τὸ χέρι του ἀνάμεσα στὸ πρόσωπό του καὶ τὸ δικὸ της γιὰ ν' ἀποφύγει τὰ φιλιὰ της. Ξαφνικά, ἔχασε τὰ δόντια της στὸ χέρι του. 'Ο πόνος ἦταν τόσο ἀνυπόφορος ὥστε ὁ Νήλ, χωρὶς νὰ σκεφθεῖ, τὴ χτύπησε δυνατὰ στὸ πρόσωπο καὶ τὴν ἔσπρωξε πίσω.

— Δαμιονισμένη! φώναξε.

Τὸ χέρι του εἶχε ματώσει. 'Η Ντάρου τὸν κύτταξε μὲ μάτια πὺν γυάλιζαν.

— 'Αρκετὰ ὡς ἐδῶ, εἶπε ὁ Νήλ. Φεύγω.

'Η Ντάρου πετάχθηκε ὀρθια.

— 'Ερχομαι μαζί σου!

'Ο Νήλ ἀρπάξε τὰ σύνεργα καὶ τὸ

καπέλλο του καὶ μὲ δυὸ δρασκελιές βρέθηκε κάτω ἀπ' τὴ θεράντα.

— Πηγαίνω στὴ ζούγκλα, τῆς φώναξε.

— Δὲ μὲ νοιάζει.

Στὴ λύσσα της εἶχε ξεχάσει τὸ φόβο πὺν τῆς προκαλοῦσε ἡ ζούγκλα. Δὲ σκεφτόταν τὰ φιδία καὶ τ' ἀγρίμια, οὔτε τὰ κλαδιά πὺν τῆς ἐσχίζαν τὸ πρόσωπο καὶ τ' ἀγκάθια πὺν τῆς τρυπούσαν τὰ πόδια. 'Ο Νήλ εἶχε ἐξερευνήσει ἐπὶ ἕνα μῆνα αὐτὴ τὴν περιοχὴ τῆς ζούγκλας καὶ τὴν ἤξερε σπιθαμὴ πρὸς σπιθαμὴ. Προχωροῦσε ἀποφασιστικά μὲ μεγάλα βήματα προσπαθώντας νὰ ξεφύγει ἀπὸ τὴν Ντάρου. 'Εκείνη τὸν ἀκολουθοῦσε, σκοινιάζοντας σὲ κάθε βήμα. 'Εκλαιγε, τὸν παρακαλοῦσε νὰ τὴ λυπηθεῖ, τοῦ μιλοῦσε ἀδιάκοπα. 'Ο Νήλ δὲν ἀκούγε, δὲν ἤθελε ν' ἀκούσει. 'Η Ντάρου ἔκλαιγε, φώναζε, μιλοῦσε, ἀπλώνοντας μὲ ἀπελπισία τὰ χέρια της. Φαινόταν ἐντελῶς τρελλή. Τέλος, σ' ἕνα ξέφωτο, ὁ Νήλ σταμάτησε ἀπότομα καὶ γύρισε πρὸς τὸ μέρος της:

— Αὐτὸ δὲν μπορεῖ νὰ συνεχισθεῖ! φώναξε. Βαρέθηκα! Μόλις γυρίσει ὁ Μάνρο θὰ τοῦ πῶ πὺς πρέπει νὰ φύγω. Αἰσθιο τὸ πρωί θὰ ξεκινήσω γιὰ τὴν Κουάλα Σολόρ καὶ σὲ λίγες μέρες γιὰ τὴν 'Αγγλία.

— Δὲ θὰ σ' ἀφήσει νὰ φύγεις, σὲ κρειάζεται. Σὲ θεωρεῖ ἀναντικατάστατον.

— Δὲ μὲ νοιάζει. Θὰ βρῶ μιὰ δικαιολογία.

— Τί θὰ τοῦ πεις;

— Μὴν ἀνησυχεῖς, δὲ θὰ τοῦ πῶ τὴν ἀλήθεια. Δὲ θὰ τὸν κάνω δυστυχισμένο.

— Τὸν θαυμάζεις, αὐτὸν τὸν ἀνισόρροπο, φλεγματικὸ ἄνθρωπο.

— 'Αξίζει ἑκατὸ σὰν καὶ σένα.

— Θὰ ἦταν ὠραία νὰ τοῦ ἔλεγα ὅτι φεύγεις ἐπειδὴ δὲν ὑπέκνυφα στὶς προτάσεις σου!

'Ο Νήλ ἀναπήδησε τρομαγμένος, τὴν κύτταξε προσπαθώντας νὰ καταλάβει ἂν μιλοῦσε σοδαρά.

— Δὲ θὰ σὲ πιστέψει. Ξέρει ὅτι δὲν εἰμαι ἱκανὸς γιὰ κάτι τέτοιο.

— Μὴν εἶσαι τόσο βέβαιος...

'Η Ντάρου εἶχε μιλήσει ἐπιπόλαια, μὲ μοναδικὸ σκοπὸ νὰ συνεχίσει τὴ συνομιλία ἀλλὰ βλέποντας τὸ φόβο τοῦ κατὰλαβε πὺς εἶχε ἕνα ὅπλο στὰ χέρια της.

— Μὴν περιμένεις νὰ σὲ λυπηθῶ, τοῦ εἶπε. Μὲ ταπεινώσες, μὲ μεταχειρίσθηκες σὰ νὰ ἤμουν σκοπιδὶ. Στ' ὀρκίζομαι πὺς ἂν θελήσεις νὰ φύγεις θὰ πάω κατ' ἐυθείαν στὸν 'Αγκους καὶ θὰ τοῦ πῶ ὅ,τι θελήσεις νὰ ἐπωφεληθεῖς ἀπὸ τὴν ἀπουσία του καὶ μοῦ ἔκανες ἀνθήκες προτάσεις.

— Θὰ πιστέψει ἑμένα γιατί μπορῶ νὰ τ' ἀποδείξω.

— Τί θέλεις νὰ πεις;

— Τὸ σῶμα μου ἔχει μελανιάσει ἀπὸ τὰ σπρωξιμάτα σου στὴ θεράντα. Μελανιάζω εὐκολα. Καὶ κύτταξε τὸ χέρι σου! Σὲ δάγκωσα τὴν ὥρα πὺν προσπαθοῦσες νὰ μοῦ ἐπιτεθεῖς!

'Ο Νήλ εἶχε γίνει κἀτωχρος. 'Ηξερε πὺς ἡ Ντάρου ἦταν ἱκανὴ γιὰ ὅλα. Καὶ δὲ ἦταν καθόλου βέβαιος ὅτι ὁ Μάνρο δὲ θὰ τὴν πίστευε. Πὺς μποροῦσε νὰ τοῦ ἐξηγήσει τί ἀκριβῶς εἶχε συμβεῖ; 'Ενοιωθε ἀπερίγραπτα δυστυχισμένος. Τὰ μάτια του βοήρουναν καὶ δάκρυα, πα-

διάστικα δάκρυα πὺν μισοῦσε, κύλησαν στὰ μάγουλά του. 'Η Ντάρου τὸν κυττοῦσε θριαμβευτικά. 'Εκείνη τὴ στιγμή δὲν ἤξερε ἂν τὸν ἀγαποῦσε ἢ ἂν τὸν περιφρονοῦσε γιὰ τὴ δειλία του.

— Λοιπὸν, θὰ εἶσαι καλὸς μαζί μου; τοῦ εἶπε.

Κλαίγοντας μὲ λυγμούς, τυφλωμένος ἀπ' τὰ δάκρυα, μ' ἕνα ξαφνικὸ ἐνστικτοφυγῆς ἀπ' αὐτὴ τὴ φοριτὴ γυναίκα, ὁ Νήλ ἄρχισε νὰ τρέχει, νὰ τρέχει ὅσο πὺν γογγόρα μποροῦσε ἀφήνοντας πίσω του τὴν Ντάρου. Χώθηκε στὴ ζούγκλα σὰν πληγωμένο ζῶο, χωρὶς νὰ προσέχει πὺν πηγαίνει, καὶ δὲ σταμάτησε παρὰ μονάχα ὅταν δὲν μποροῦσε πὰ νὰ τρέξει ἀπ' τὸ λαχάνιασμα. 'Εβγαλε τὸ ματιτὴλι του καὶ σκούπισε τὸν ἰδρώτα καὶ τὰ δάκρυά του. 'Εντελῶς ἐξαντλημένος, κάθησε στὸ χῶμα γιὰ νὰ ξεκουρασθεῖ. 'Ηταν βέβαιος πὺς ἡ Ντάρου θὰ παραματοποιοῦσε τὴν ἀπειλή της. Δὲν ἤξερε τί ἔπρεπε νὰ κάνει. Δὲν τολμοῦσε νὰ μείνει, δὲν τολμοῦσε νὰ φύγει. Τὸ μυαλό του δὲ λειτουργοῦσε. 'Αποφάσισε νὰ γυρίσει πίσω γιὰ νὰ σκεφθεῖ τὰ πράγματα πὺν ἦερα.

★

Σὲ μιὰ ὥρα βρέθηκε πάλι στὴν κατασκήνωση. Σωριάσθηκε σὲ μιὰ καρέκλα. Τὸ μόνον πὺν μποροῦσε νὰ σκεφθεῖ ἦταν ὁ 'Αγκους Μάνρο. 'Η καρδιά του μάτωσε γι' αὐτόν. 'Ο Νήλ καταλάβαινε τώρα τόσα πράγματα πὺν ἦταν πρῶτα σκοτεινὰ στὸ πνεῦμα του. Καταλάβαινε γιατί οἱ κυρίες τῆς Κουάλα Σολόρ ἀντιπαθοῦσαν τὴν Ντάρου, γιατί κυττοῦσαν τόσο παρὰξένα τὸν 'Αγκους. Τὸν θεωροῦσαν γελοῖο καὶ τὸν λυπόταν. 'Η Ντάρου τὸν εἶχε κάνει περιγέλω σ' ὅλη τὴν παροικία. Δὲν τοῦ ἀξίζει τέτοια μεταχείριση, δὲν τοῦ ἀξίζει...

Ξαφνικά, ὁ Νήλ ἔβγαλε μιὰ κραυγὴ κι' ἄρχισε νὰ τρέχει. Εἶχε ξεχάσει τὴν Ντάρου! Εἶχε ξεχάσει ὅτι τὴν εἶχε ἀφήσει μόνη στὴ ζούγκλα! Θὰ ἦταν ἀδύνατον νὰ βρεῖ μόνη της τὸ δρόμο πρὸς τὴν κατασκήνωση. Καὶ φοβόταν τόσο τὴ ζούγκλα!

'Η πρώτη του ἀντίδραση ἦταν νὰ πάει νὰ τὴ βρεῖ. Σηκώθηκε ἔτοιμος νὰ ξεκινήσει. 'Αλλὰ τότε, ἐνοιωσε ἕναν ἄγριο θυμὸ νὰ τὸν πνίγει. 'Όχι ἂς τὰ κατὰφέρει μόνη της! Εἶχε βγεῖ μὲ τὴ θε-

.....

— Βοηθήστε, παρακαλῶ, ἕνα φτωχὸ διάβολο!

λήσή της. 'Ας ἐβρίσκει μόνη της τὸ δρόμο τοῦ γυρισμοῦ. 'Ηταν μιὰ φοριτὴ γυναίκα καὶ τῆς ἀξίζει ὅ,τι κι' ἂν πάθαινε. 'Ο Νήλ ἔσφιξε τίς γροθιές του καὶ σήκωσε τὸ κεφάλι του προκλητικά. Θάρρος! Πῆρε τὴν ἀπόφασή του. Θὰ ἦταν καλύτερα γιὰ τὸν 'Αγκους ἂν ἡ Ντάρου δὲν ξαναγύριζε ποτέ...

Ξανακάθησε καὶ προσπάθησε νὰ δουλεύει, ἀλλὰ τὰ χέρια του ἔτρεμαν. Τί συνέβαινε αὐτὴ τὴ στιγμή στὰ βάθη τῆς ζούγκλας; 'Απὸ καιροῦ σὲ καιροῦ, παρὰ τὴ θέλησή του, σήκωσε τὸ κεφάλι του περιμένοντας νὰ τὴν ἰδεῖ νὰ βγαίνει ἀπὸ τὸ δάσος καὶ νὰ προχωρεῖ γιὰ λήνια πρὸς τὸ σπῆτι... Δὲν ἦταν δικό του φταίξιμο. 'Ηταν τὸ χέρι τοῦ Θεοῦ. Ρίγισε. Σύννεφα καταιγίδας εἶχαν ἀρχίσει νὰ μαζεῦνται στὸν οὐρανὸ καὶ σκοτεῖναισε γρήγορα.

'Ο Μάνρο ἐπέστρεψε λίγο μετὰ τὸ ἡλιοβασίλεμα.

— Πάνω στὴν ὥρα! φώναξε. Προμηνύεται καταιγίδα.

'Ηταν πολὺ εὐθυμος. 'Η ἐξερευνησὴ του εἶχε πάει καλὰ, εἶχε ἀνακαλύψει ἕνα ὀρεπεῖδιο γεμάτο σπάνιες πεταλοῦδες καὶ ἱπτάμενους σκίους. 'Εκεῖ λογάριζε νὰ μεταφέρει τὴν κατασκήνωση. Μπήκε στὸ σπῆτι γιὰ νὰ βγάλει τίς βαρεῖες του μπόττες ἀλλὰ βγήκε σχεδὸν ἀμέσως:

— Ποῦ εἶναι ἡ Ντάρου;

'Ο Νήλ προσπάθησε ν' ἀπαντήσει μὲ φρυσιότητα:

— Δὲν εἶναι στὸ δωμάτιό της;

— 'Όχι. 'Ισως πῆγε στὴν κουζίνα.

'Ο Μάνρο κατέβηκε τὰ σκαλοπάτια τῆς θεράντας καὶ φώναξε:

— Ντάρου, Ντάρου.

Βγήκε ἕνας ὑπηρέτης καὶ ὁ Μάνρο τὸν ρώτησε γιὰ τὴ γυναίκα του. 'Όχι κανεὶς δὲν εἶδε ἰδεῖ τὴν Ντάρου μετὰ τὸ γεῦμα. 'Ο Μάνρο ἐπέστρεψε στὴ θεράντα.

— Ποῦ μπορεῖ νὰ πῆγε; Πότε τὴν εἶδες γιὰ τελευταία φορὰ, Νήλ;

— Βγήκα στὸ δάσος ἀμέσως μετὰ τὸ γεῦμα. Φάγαμε μαζί. 'Απὸ τότε δὲν τὴν ξαναεἶδα.

— Παράξενο! εἶπε ὁ Μάνρο.

'Εψαξαν παντοῦ γύρω ἀπ' τὸ στοατόπεδο. 'Ο Μάνρο πίστευε πὺς

Υπάρχει μιά πλειάδα συγγραφέων και ποιητών που έπαιξε αποφασιστικό ρόλο στη διαμόρφωση της πνευματικής μας ζωής, λίγο πριν από το τέλος του περασμένου και τις αρχές του είκοστού αιώνα. Τό ήθος τους, ή καλλιέργειά τους, ή αποφασιστικός τους αγώνας με τις αντιξοότητες που τους δημιουργούσαν το γλωσσικό ζήτημα και ή χαμηλή πνευματική στάση των «παιδευμένων» άλλαξαν το πολιτιστικό κλίμα της χώρας, διεύρυναν τους πνευματικούς ορίζοντες, άνοιξαν καινούργιους δρόμους, εύθυγραμμίζοντας την ελληνική σκέψη και αίσθηση με την εύρωπαϊκή με βάση πάντοτε την ελληνική ρίζα. Άνάμεσα στις μορφές αυτές ανήκει και ο Κώστας Χατζόπουλος, ένας ιδιόμορφος πεζογράφος και ποιητής, που ή τέχνη του έχει τή σφραγίδα ενός προσωπικού ρίχους, που ο κόσμος του είναι, στη σύστασή του, ένας ξεχωριστός κόσμος.

ΚΩΣΤΑΣ ΧΑΤΖΟΠΟΥΛΟΣ

Ένας λεπτοφυής πρόδρομος
της Νεοελληνικής λογοτεχνίας

ΤΟΥ ΝΙΚΗΦΟΡΟΥ ΒΡΕΤΤΑΚΟΥ

ΕΤΤΧΕ να περάσω έφ'ετος τις ημέρες του Πάσχα στο Άργείο, στην ιδιαίτερη πατρίδα του Κώστα Χατζόπουλου. Μπροστά στο παλιό πατρικό του σπίτι είναι μιά μικρή πλατεία που της έδωσαν τ' όνομά του, καγκελόφραξαν το κέντρο της, το στόλισαν με παρτέρια κι έστησαν εκεί και την προτομή του καμωμένη από το γλυπτή Δουκόπουλο. Μ' όλο που το μάραρο δύσκολα μπορεί να μ'α δώσει τη βαθύτερη έκφραση ενός ανθρώπου που μέσα του έγιναν πολλοί αγώνες, ωστόσο και στα άπλα σκαλισμένα του χαρακτηριστικά, έχουμε την εντύπωση πως διακρίνουμε τις γραμμές της μελαγχολίας και της αναζήτησης του Κώστα Χατζόπουλου. Είναι αλήθεια πως ο Χατζόπουλος πάλευε σε μιά δύσκολη εποχή, γιατί, όπως είναι δύσκολο να φτιάξει κανείς μια πατρίδα πάνω στο γυμνό χώμα, άλλο τόσο είναι δύσκολο να διαμορφώσει κανείς έναν πολιτισμό μέσα σε μιά γυμνή πατρίδα. Κι' ο αγώνας γίνεται ακόμη δυσκολότερος όταν ο αγώνας αυτός είναι διπλός: Άγώνας έσωτερικός και αγώνας έξωτερικός. Έσωτερική πάλη και έξωτερική πάλη. Πάλη με τις έσωτερικές δυσκολίες, δυο πράγματα που κάνουν τη ζωή του πνευματικού ανθρώπου έναν άσπαστο πόλεμο. Άλλα άς πάρουμε τα πράγματα με τη σειρά.

Ο Χατζόπουλος γεννήθηκε στο Άργείο στα 1868, από πατέρα και μητέρα άπλοϊκούς χωρικούς κι' είχε τέσσερα αδέρφια μικρότερα, δυο αγόρια και δυο κορίτσια. Ήταν ένα παιδί ελεύθερο σε ψυχικότητα και σε ύγεια, νευρικό, ανήσυχο, κλειστό, χαρακτηριστικά που έγιναν άφορμή να δουν τον από εμάς αποφασιστικό γεγονός. Παιδάκι ακόμα το υιοθέτησε ή οικογένεια Στάϊκου, δυο πλούσιοι γέροι — ο Σωτήρης και ή Έλένη — που είχαν μείνει άνυπαντροι, και που όταν ήταν νέοι είχαν υιοθετήσει και τη μητέρα του. Ήταν ένας τρόπος ν' α-

παλλάξουν τον πατέρα του από το βάρος των πολλών παιδιών και να στολίσουν κι' αυτοί το σιωπηλό σπίτι τους με μιά μικρή ζωντανή παρθένη. Ο μικρός Χατζόπουλος όμως δεν ήταν ένα συνθησμένο. Μ'α στα στήθεα κλειστούς τοίχους του άμυλου σπιτιού, μακριά από τ' αδέρφια του κι' από τα παιχνίδια τους, στερημένος από τη φυσιολογική ανάπτυξη της παιδικότητας, άρχισε όπως ήταν φυσικό να κάνει πρόωρες σκέψεις, να γίνεται αντικειμενικός, να ξεκόβει, να αυτοαπομακρύνεται θεληματικά πιά. Οι περιπτώσεις και τα χάρδια των Στάϊκων τον έκαναν εγωϊστικό τύπο από τη μιά κι' από την άλλη μίσηρο, νευρικό, έξ ατίας του παιδικού άνικανοποίη του που μεγάλωσε μέσα του.

Ήθε στο Άθήνα στα 1882 να σπουδάσει νομικά, ζώντας σε πλήρη οικονομική άνεση κι' ή ευθεία του απέναντι στους θετούς του γονείς — που πεθαίνοντας στο μεταξύ του κληρονόμησαν τη μεγάλη περιουσία τους — τον υποχρέωνε να εξαντλήσει όλη του την επιμέλεια και να τελειώσει τις σπουδές του κανονικά. Τελειώνοντας το στρατιωτικό του — ύπηρετησε έφ'ετος άνθυπολοχαγός — πήρε την άδεια του δικηγόρου κι' άσκησε το επάγγελμα στο Άργείο, για να το εγκαταλείψει όμως μετά ένα χρόνο και ν' άσχοληθεί άποκλειστικά με τη λογοτεχνία.

★

Ο ΧΑΤΖΟΠΟΥΛΟΣ πρωτοπαρουσιάστηκε από την «Εδδαμάδα» του Καμπούρογλου στα 1884 — παιδί 16 ετών ακόμα — με το ποίημά του «Είς την μικρή που κοιμάται» και με το ψευδώνυμο Πέτρος Βασιλικός. Πρώτες του φίλες στάθηκαν ο Καρκαβίτσας, ο Μητσάκης, ο Γουπάρης. Ήταν μιά εποχή. Λίγο άργότερα γνωρίστηκε με το Μαρτζώνη, το Νιρβάνη, το Βλαχογιάννη, τον Παλαμά. Παρ' όλη του την ιδιορρυθμία και την έσωτερική

απομόνωση, άσκούσε μιά ιδιαίτερη άκτινοβολία, ήταν άνθρωπος ύπολογίσμιος και άγαπητός. Έπιστρέφοντας στην Άθήνα μετά τον άτυχο πόλεμο του 97, βρέθηκε σ' ένα περιβάλλον όπου ή πνευματική φιλοτιμία είχε θεωρήσει προσωπική την προσβολή, κι' είχε άρχει μιά έντονη αναζήτηση για τη δημιουργία μιάς γνήσιας και άνώτερης έθνικής πνευματικής ζωής. Κι' ο Χατζόπουλος γίνεται πρωτοπόρος. Έκδιδε το μηνιαίο περιοδικό «Τέχνη» γραμμένο δόλοκληρο στη δημοτική, συγκεντρώνοντας γύρω από τις σελίδες της ότι μαχητικό και αξιόλογο συγκεντρώνει ή εποχή του. Η «Τέχνη» ταραίζει τα λιμνασμένα νερά, οι καθαρενουνάριοι της ριχνονται σατυρίζοντας τους «μαλλιαρούς» παρωδώντας τα γραφόμενά της μεταβάλλοντας ακόμη και τον τίτλο της περιόλης συλλογής του Γουπάρη «Σκαθαράιοι και Τερακότες» και κάνοντάς τον «Μακαβαίοι και τερακόπητες» «Όλο το βάρος της «Τέχνης» το σήκωσε στους ώμους του ο Χατζόπουλος. Τα δώδεκα τεύχη της τα χρηματοδότησε ο ίδιος. Η «Τέχνη» στάθηκε ένα προκλητήριο σε αγώνα και οι νέοι της εποχής ανταποκρίθηκαν με όρεξη. Ποιοί ήταν αυτοί οι νέοι του 1898; Ήταν Παλαμάς, ο Άλέξανδρος Πάλλης, ο Έφταλιώτης, ο Βλαχογιάννης, ο Πορφύρας, ο Καμπύσης, ο Γουπάρης, ο Πορφύρας, Μαλακάσης, ο Μαβίλης, ο Έπισκοπόπουλος, ο Παπαδιάντης, ο Τσιριμάνος, ο Ξενοπούλος, ο Θεοτόκης. Μερικοί άπ' αυτούς όπως ο Πορφύρας ήταν 20 χρονών, άλλοι, όπως ο Παλαμάς 48, όσάκις φλογίζονται όλοι τους από την ίδια φωτιά, όλοι μαζί / σχηματίζουν τον νεανικό πυρσό του έθνους. Όλοι μαζί κινούνται πέρα από το φαινομενισμό και τα κοφια μεγάλα λόγια.

Δέν διαμερίσανε το λόγο του Σολωμού που τον είχαν βάσει κάτω από τον τίτλο του περιοδικού: «Τό έθνος, πρέπει να μάθει να θεωρεί έθνικόν ό,τι είναι αληθινό». Και στις προγραμματικές δηλώσεις του πρώτου τεύχους, βρίσκουμε χαραγμένα τα στοιχεία της πρωτοποριακής όρασης. Η «Τέχνη» στις νέες ψυχές έχει τις ελπίδες της να βρει άν

τίλαλο, και θρίαμβός της θα λογίζεται άν μπορεί να ρίξει το σπόρο της μεγάλης ζωής... Κι' ακόμα δηλώνει πως δεν ρά κυτάζει να δώσει στο έθνος ό,τι του χών του άρέσει, μα εκείνο που πρέπει να του άρέσει... Όσάκις το περιοδικό αυτό που θα παρουσιάσει εκτός από την πρωτότυπη ύλη του και μεταφράσεις από ξένους σημαντικούς συγγραφείς ή μελέτες γι' αυτούς, συγγραφείς που άκούγονται για πρώτη φορά στην Ελλάδα αλλά δεν θα ξηρασει περισσότερο από ένα χρόνο. Τό «επιμύθιον» το βρίσκουμε στο τέλος του τελευταίου τεύχους του: «Η Τέχνη» «... με πολλή λύπη κυτάζοντας το χρόνο που τόσο γρήγορα πέρασε, όμολογεί πως παραδίνει τον τόμο στην ιστορία της φιλολογίας με άρετη διάφηση των ελπίδων της. Όχι για τις κομικές κραυγές της δημοσιογραφικής ταβένας, ούτε για το άνακάτωμα τόνων άπαράσκευων κι' άνίκανων στην άνακίνηση ζητημάτων που ή πορεία της «Τέχνης» ξεπέταξε, όσο γιατί ο χρόνος αυτός έδειξε και την πνευματική δυστοχώς στείρωση κι' άνωμαλία που σφίγγει το φτωχό μας τόπο... Ο Χατζόπουλος αισθάνεται την άμείωτο άνηγοή. Ούτε κι' ο ίδιος δεν έχει συνειδητοποιήσει τη σημασία που είχε για τα ελληνικά γράμματα ή μεγάλη άρχη που έκανε ή «Τέχνη». Γιατί ο αγώνας συνεχίστηκε από άλλα περιοδικά. Τέτοια μαχητικά και άνανεωτικά περιοδικά στάθηκαν ο «Διώνυσος» το «Περιοδικό μας» και κυρίως ο «Νουμάς» που πρωτοβγήκε το 1903.

★

ΣΤΗΝ «Τέχνη» δημοσιεύθηκαν εκτός των άλλων κι' ενδιαφέρουσες άναποκρίσεις του Γιάννη Καμπύση από τη Γερμανία, «Γερμανικά Γράμματα» που άσκησαν βαθιά επίδραση στο Χατζόπουλο, που ο άνήσυχος έσωτερικός κόσμος του άναζητούσε ευρύτερους ορίζοντες να άναπνεύσει, να βοηθήσει σε μιά λεπτότερη έκφραση της ιδιόρρυθμης, σχεδόν άσθενικής, πικραμένης στο βάθος, εδαισθησίας του. Έτσι στα 1900 έγκατέλειψε την Ελλάδα φεύγοντας για τη Γερμανία, παράδοξος άναζητητής μέσα σ' έναν πνευματικό κόσμο άνώτερης στάθμης. Έζησε σε διάφορες πόλεις — Μόναχο, Λειψία, Δρέσδη — έμαθε τη γλώσσα, παρακολούθησε θέατρο, είδε μονασία, υπέστη την επίδραση του όμορου κλίματος και ιδιαίτερα των συμβολιστών ποιητών. Στη Δρέσδη γνωρίστηκε με μιά κοπέλα από τη Φινλανδία που έφυγε μαζί της για την πατρίδα της, για να επιστρέψει άργότερα μαζί της στο Άργείο και να την παντρευτεί κάνοντας όρθόδοξο γάμο. Η γυναίκα αυτή, ή άγαπημένη του Σέντα, στάθηκε ίσως το μεγαλύτερο αγαθό της ζωής του. Γυναίκα με κατανόηση και άποσίωση του χάρισε κι' ένα κοριτσάκι, μιά καινούργια χαρά για το Χατζόπουλο, που ένιωθε περισσότερο από κάθε άλλον νεόελληνα συγγραφέα τη ζωή του να περιστοιχίζεται από μιά έρημωση χωρίς διέξοδο.

Έγκατεστάθηκε στην Άθήνα κι' άσκολήθηκε μεταφράζοντας, τέσσερα δόλοκληρα χρόνια, διάφορα σύγχρονά του και παλιότερα έργα για το Βασιλικό Θέατρο, μιά εύσυνεδήγη μεταφραστική εργασία είκοσι έργων περίπου που βοηθήσαν πολύ το ελληνικό θέατρο. Άν σκεφτεί κανείς πως ο Χατζόπουλος δεν είχε οικονομική άνάγκη, καταλαβαίνει πόσο συνειδητά δούλεψε μεταφράζοντας Ίψεν, Γκόγ

κολ. Έρμαν, Μπάνη, Γκαίτε (Φάουστ, Ίφιγένεια) κ. ά. Όσάκις ή στενότητα του χώρου άρχίζει και πάλι να τον πιέζει. Αυτό που ήθελε να είπει δεν ήταν αυτό που είπε κι' αυτό που ήθελε να κάνει δεν ήταν αυτό που έκανε. Άνήσυχος, νευρικός, γκρινιάρης, άπροσάρμοστος, νοιώθει την άνάγκη της αλλαγής. Ο ύπερβολικός τόνος των καθαρενουνάδων κι' ή άκαμψη προκλητικότητα των δημοτικιστών του δίνουν στα νεύρα. Η συνάλλαγή, ή δημαγωγία, ή χαμηλή στάση της πνευματικής ζωής τον άπομακρύνουν και τον άποξενώνουν κι' από τους έπιστήθιους φίλους του. Νοιώθει σαν ένας ξένος, παντού σαν ένας ξένος. Θέλει να βοηθήσει την Ελλάδα σε μιά πολιτιστική άνάεωση. Όντας στη Γερμανία μυσείται στο σοσιαλισμό, στέλνει άναποκρίσεις, βλέποντας τα πράγματα μες από ένα ρωμαντικό πρίσμα, βλέπει να ξεπετάγεται από την πατρίδα του ένα καινούργιο άναγεννητικό φως. Στο βάθος δεν είναι παρά ένας πατριώτης, ένας άνθρωπιστής κι' ακόμα βαθύτερα ένας ποιητής. Ένας πατριώτης κι' ένας ποιητής. Τίποτε άλλο.

Αυτό άποδεικνύει άλλωστε ή προσπάθεια του για προσαρμογή στην πρακτική δράση. Πρωτοστάτησε στην Έταιρία «Έθνική Γλώσσα» και στάθηκε ένεργό μέλος του «Εκπαιδευτικού Όμιλου». Όσάκις ο αγωνιστής που έφερε μέσα του κάμπτονταν μπροστά στην αντίδραση, ο παρμακρός πόλεμος τον άπογοήτευε.

Τό 1911 ίδρυσε στη Γερμανία το «Αδελφάτο της Δημοτικής» ένα λιγόζωο σωματείο. Όσάκις σε όλες τις περιπτώσεις δέ μπορούσε ν' άντέξει για πολύ τις αντιθέσεις που του πλήγωναν τη σωματική και τη ψυχική του ύγεια. Στη Γερμανία συμπλήρωσε δέκα χρόνια περίπου συνολικής παραμονής. Άν το κλίμα του έσωτερικού κόσμου δεν συγγένευε με το όμιχλώδες αυτό κλίμα θα τον ήταν δύσκολη μιά τέτοια μακροχρόνια παραμονή. Τήρησε μέσα του και τό άκαθόριστο, το θολό, κάτι το ρευστό που τον βασάνιζε. Κι' άκριβώς αυτό είναι κείνο που θέλησε να έκφρασει και μέσα στην τέχνη του.

★

ΤΟ 1898 τύπωσε τις δυο πρώτες του ποιητικές συλλογές τα «Τραγούδια της Ερημιάς» και «Τα Έλεγεία και τα Ειδύλλια». Παρ' όλο που στις συλλογές του αυτές δεν έχει άπομακρυνθεί από το θέμα, εκείνο που κυρίως άνακαλύπτει κανείς μέσα στην ποίησή του, είναι μιά περίεργη, μιά έκλεπτομένη μουσική διάθεση. Βαθύτατη μελαγχολία και μοναξιά, ένα πνεύμα σαν εκείνο του ανθρώπου που δεν ξέρει τί έχει, τί ζητά, που είναι το σχήμα του κόσμου που άνειρεύεται, διαπνέουν την ποίησή του. Χαρακτηριστικό από την άποψη αυτή είναι οι παρακάτω στίχοι του:

Δέ γυρεύω ξένο, δέ ρωτάω κρυφό
δέ γυρεύω χαρή.
κάτι μούχουν πάρε, μες άπ' την
(ψυχή,
κάτι μούχουν πάρε.

Σου δίνει την εντύπωση μιάς ψυχής που έχει χάσει το περιβάλλον που θά της ταίριαζε και βουιάζει σε μιά άχλύ, χωρίς νάχει τη δύναμη ούτε να άμυνθεί ούτε να διαμαρτυρηθεί. Η ποίησή του άναδίνεται σαν μιά μουσική άόριστων, συγκεχυμένων και άδιέξοδων

συναισθημάτων. Κάτι κλαίει μέσα του και το κλάμα αυτό βρίσκει διάφορα σύμβολα να το έκφράσει, σύμβολα που έχουν την άρχή τους μέσα του κι' όχι στη ζωή.

Τώρα που πεθαίνουν τα λουλούδια
Τώρα που πεθαίνουν τα πουλιά,
Όνειρο πικρό περνάς στο νού μου,
πεθαμένη άγάπη μου παλιά...

Πάντοτε κάτι χάνεται, κάτι πάει να χαθεί, κάτι όπρηξε που δεν υπάρχει πιά, κάτι που μοιάζει με την ίδια την άνθρώπινη έλπίδα. Η φωνή του γίνεται ύποτονική, περιβλημένη πάντοτε από μιά έξωτερική μουσικότητα, που άσκει έλξη στον άναγνώστη της, χωρίς να τον άγγίζει βαθύτερα. Την πρώτη του άιτή παρουσία το 1898 την δόλοκληρωσε στα 1920 τυπώνοντας δυο συλλογές μαζί πάλι. Είναι οι «Άπλοι Τρόποι» και οι «Βραδυνοί Θρούλοι». Και στις δυο του αυτές συλλογές διακρίνουμε πιά ύποταξη και πιά έκλεπτομένη την ίδια τάση: τάση προς τη μουσική έκφραση των συναισθημάτων του. Φωνές μαλακές, θαμπές, κάτι που σαλεύει σαν μέσα σε όνειρο με έκδηλη τη σφραγίδα του βόρειου κλίματος. Αυτό το κλίμα στο έργο του Χατζόπουλου, δεν θα πρέπει να το δεχτούμε σαν κάτι που ήθελε άπ' έξω και κυριάρχησε μέσα του.

Ο Άργινιώτης λογοτέχνης κι' ο έξαιρετος μεταφραστής του Ζάμ, Πέτρος Δήμας, μ' έκανε να σκεφτώ μιά εδστοχη παρατήρηση του. Τό Άργείο ζει τις περισσότερες μέρες του χρόνου κάτω από συννεφιά κι' από βροχή. Φαίνεται πως ή άσθενική ευαισθησία του Χατζόπουλου κάρτησε το κλίμα αυτό στην ψυχή του από τα παιδικά του χρόνια. Έτσι ή όμίχλη του βόρα δεν τον βόρηκε άπροετοίμαστο. Μέσα του έγινε ένας συγκερασμός και ή ντελικάτη του φύση έκδηλώθηκε. Όσο περνάνε τα χρόνια, ή ποίησή του αυτή γίνεται φυσικά όλοένα και πιο άπόμαχη. Άλλωστε από πάντοτε μ'α έδινε την εντύπωση όχι μιάς μουσικότητας που άντιτίθεται, αλλά μιάς μουσικότητας που διαλύεται. Άποτελεί την έκφραση μιάς άτονης ψυχής που δεν βρίσκει στερεό πρᾶγμα ν' άκουμπήσει. Τόσο πολύ λείπει από την ποίησή του το βάθος, που πολλές φορές σου φαίνεται φτιαχτή. Προκειται για μιά άτμόσφαιρα με δική της θάμψη άπόχρωσης, που όμως κανείς δέ θα μπορούσε να ίσχυρίσεται πως βρίσκεται έξω από την ποίηση. Έκφράζει μιά λεπτότατη ψυχή κι' ένα πνεύμα καλλιεργημένο, άδύνατο και τα δυο.

Θά ήταν δύσκολο ν' άποφανθεί κανείς αν ο πεζογράφος Χατζόπουλος είναι καλύτερος από τον ποιητή. Και στις δυο περιπτώσεις έκφράζεται ή καλύτερα ζητάει να δόλοκληρώσει την έκφρασή του ο ίδιος κόσμος — ο ποιητής. Τό πεζογράφημά του «Πύργος της Άκροποταμιάς» ή σάτυρά του «Τρεάνθρωπος» και τα διηγήματά του «Τάσος, στο σκοτάδι» μ'α επιτρέπουν να συλλάβουμε το διχασμό που τον άδίχησε. Μέσα του συναντιούνται δυο άτμόσφαιρες, ή ελληνική και ή ξένη. Η ελληνικότητα δεν έχει γερές ρίζες γιατί με τον τρόπο που έζησε τα παιδικά του χρόνια έχασε την επαφή με τη γη και με τους ανθρώπους της, κι' άρχισε να μετεωρίζεται ζητώντας άργότερα διέξοδο σε μιά ξένη πνευματική άτμόσφαιρα. Άλλα και ή ξένη άυ-

ΣΤΗΝΕΧΕΙΑ ΣΤΗ ΣΕΛΙΔΑ 41

Στις δυτικές χώρες πάνω από 40ο)ο των ανθρώπων πάσχουν από ελαφρά βαρυκοΐα. Η πάθηση αυτή, ελαφρά ή σοβαρή, διαδίδεται όλο και περισσότερο. Δεν ακούμε πια τόσο καλά, όσο οι παππούδες μας. Είναι τα λύτερα της σύγχρονης ζωής. Ο αδιάκοπος θόρυβος των μεγαλοπόλεων, το βούϊσμα των κινητήρων, ο πάταγος των μηχανημάτων στα εργοστάσια, έρεθίζουν ανώμαλα το ακουστικό μας νεύρο και το φθείρουν. Η ακοή μας εξασθενεί μέρα με την ημέρα.

Η ΒΑΡΥΚΟΪΑ

Με τις απαραίτητες προφυλάξεις μπορούμε να σταματήσουμε την επιδείνωση της παθήσεως

Πολύ συχνά δεν καταλαβαίνουμε ότι η ακοή μας έχει πάψει να είναι κανονική. Και όμως έχουμε κάθε συμφέρον να ξέρουμε αν ακούμε ή δεν ακούμε καλά. Γιατί παίρνοντας τις απαραίτητες προφυλάξεις, μπορούμε να σταματήσουμε την βαρυκοΐα και να διατηρήσουμε την αίσθηση της ακοής σε καλή κατάσταση ως τα γεράματα... Τπάσχουν ώριμοί τρόποι για να διαπιστώσουμε μόνοι μας αν η ακοή μας είναι κανονική...

Αλλά για τις σοβαρότερες περιπτώσεις, όπως θα δούμε πιο κάτω, η σύγχρονη χειρουργική κάνει θαύματα.

ΜΙΑ πολύ απλή μέθοδος θα σας επιτρέψει να καταλάβετε, αν ακούτε καλά ή πάσχετε από βαρυκοΐα. Για να το πετύχετε, βάλτε κάποιον να σας μιλήσει ψιθυριστά από μια απόσταση έξι μέτρων. "Αν αντιλαμβάνεστε τον ήχο της φωνής του, αυτό σημαίνει ότι ακούτε καλά.

Αλλά προσοχή, γιατί αυτό το πείραμα, για να έχει αξία, πρέπει να γίνει σύμφωνα με ώριμένους κανόνες:

★ Αυτός που θα σας μιλήσει, πρέπει να έχει βγάλει κανονικά τον αέρα από τους πνεύμονές του. Δεν πρέπει να μιλήσει μαζί με την έκπνοή, γιατί τότε η ένταση της φωνής του δεν θα είναι ομοιόμορφη για όλες τις λέξεις που θα πει.

★ Πρέπει να έχετε στρέψει το αυτί σας προς το μέρος του.

★ Δεν πρέπει να κυττάζετε το πρόσωπο που σας μιλάει, γιατί βλέποντας τα χείλη του να κινούνται θα έχετε ίσως την εντύπωση ότι ακούτε, ενώ δεν ακούτε τίποτα.

★ Κάνετε τη δοκιμή, πρώτα με το ένα κι' έπειτα με το άλλο αυτί. Την ώρα που θ' ακούτε με το ένα αυτί, βουλώστε το άλλο με το δάχτυλό σας.

Η μέθοδος αυτή είναι η καλύτερη που μπορείτε να χρησιμοποιήσετε μόνοι σας, χωρίς τη βοήθεια ειδικών οργάνων. "Αν ακούτε στα έξι μέτρα μια ψιθυριστή φωνή, η ακοή σας λειτουργεί κανονικά. "Αν ακούτε σε λιγότερο από έξι μέτρα, συμβουλευθείτε ένα γιατρό, που θα μετρήσει με ειδικό μηχανήμα το βαθμό της βαρυκοΐας σας.

Βαρυκοΐα στα παιδιά

Η ΑΚΟΗ στα παιδιά χρειάζεται ιδιαίτερη προσοχή. "Αν το παιδί δεν δείχνει ενδιαφέρον στα μαθήματα,

αν είναι απρόσεκτο στην τάξη, αυτό συχνά είναι σημείο κακής ακοής.

Αλλά, δυστυχώς, πολύ σπάνια ο πατέρας ή η μητέρα δίνουν προσοχή σ' αυτά τα πρώτα συμπτώματα της βαρυκοΐας. Και το ίδιο το παιδί δεν είναι σε θέση ν' αντιληφθεί, ότι δεν ακούει καλά.

Προτού συμβουλευθείτε έναν ειδικό γιατρό, μπορείτε πολύ εύκολα να διαπιστώσετε την κατάσταση των ακουστικών οργάνων του παιδιού, χρησιμοποιώντας τη μέθοδο που περιγράψαμε πιο πάνω. Μπορείτε επίσης να χρησιμοποιήσετε μιαν άλλη μέθοδο, η οποία όμως δεν έχει αξία παρά μόνο, αν είστε βέβαιοι ότι τα δικά σας ακουστικά όργανα λειτουργούν τέλεια.

Πάρτε ένα μέτρο μεταλλικό και τοποθετήστε το κάθιστα προς το αυτί σας. Πάνω από το μέτρο (αλλά χωρίς να το άγγιζετε), κρατήστε ένα ρολόι και πλησιάστε το σιγά - σιγά προς το αυτί σας, μέχρι που θ' ακούσετε καθαρά τους χτύπους του. Το μέτρο θα σας δείξει σε πόσων εκατοστών απόσταση μπορείτε ν' ακούσετε το ρολόι.

Ξαναρχίστε το ίδιο πείραμα με το παιδί σας. "Ετσι, θα μπορείτε να συγκρίνετε την ακοή του με τη δική σας. Φυσικά, ο ήχος διαφέρει ανάλογα με το ρολόι. Γι' αυτό ακριβώς, το πείραμα δεν έχει παρά μόνο συγκριτική αξία. Θα καταλάβετε αν το παιδί έχει ελαττωματική ακοή, μόνο αν είστε βέβαιοι πως η δική σας ακοή είναι τέλεια.

Στα πολύ μικρά παιδιά και στα μωρά δεν μπορούν να γίνουν τέτοια πειράματα. "Υπάρχει όμως πάντα η αντίδραση στο θόρυβο. "Ενα μωρό, σε ηλικία δύο ή τριών μηνών ή και νωρίτερα, γυρίζει τα μάτια ή το κεφάλι προς το μέρος του θορύβου. "Αν το μωρό μένει αδιάφορο στην κουδουνίστρα του ή στα παλαμάκια που χτυπάτε δίπλα του, σημαίνει πως η ακοή του είναι ελαττωματική.

ΣΥΧΝΑ το πρώι, μόλις ξυπνήσουμε, διαπιστώνουμε πως ένα από τ' αυτιά μας είναι τελείως κουφό... Τις περισσότερες φορές δεν συμβαίνει τίποτα το σοβαρό: Η κωφότητα οφείλεται στο κήρωμα (το κίτρινο παχύρρεστο υγρό του αυτιού), που έχει συσσωρευθεί στον ακουστικό αγωγό.

Μην προσπαθήσετε να καθαρίσετε το κήρωμα μ' ένα σπρίτο ή οποιοδήποτε άλλο σκληρό αντικείμενο.

Επί τρεις μέρες, δυο φορές την ημέρα, ρίξτε στο αυτί σας μερικές σταγόνες αυτού του μίγματος: "Ανθρακική σόδα 1 γρ., γλυκερίνη 10 γρ., νερό 10 γρ.

Την τρίτη μέρα το σκληρό κήρωμα θα έχει μαλακώσει. Τότε μπορείτε να το καθαρίσετε με λίγο χλιαρό νερό (βρασμένο πρώτα), χρησιμοποιώντας μια σύριγγα ή μια ειδική μικρή φούσκα από καουτσούκ. Μετά την αφαίρεση του κηρώματος, το αυτί θα είναι πολύ ευαίσθητο. Βάλτε επί λίγες ώρες ένα βαμβάκι για να το προστατεύσετε από τους θορύβους.

Αν υποφέρετε από βαρυκοΐα, προσπαθήστε να περιορίσετε το κάπνισμα. "Ετσι θα προλάβετε την επίδραση της καταστάσεως. Ο καπνός δαπνεί την ακοή συστέλλοντας τα λεπτά αίμοφραγγεία στο έσωτερικό του αυτιού και παρεμποδίζοντας την κυκλοφορία του αίματος στα ακουστικά μας όργανα.

Επίσης, προσπαθήστε να προφυλάξετε το αυτί σας από τους ισχυρούς θορύβους. Μη ανοίγετε το ραδιόφωνο σε όλη του την ένταση. Ο ήχος του ραδιοφώνου είναι απείρως ισχυρότερος από την κανονική φωνή και το ακουστικό νεύρο κουράζεται.

Χειρουργική

ΓΙΑ τις σοβαρές παθήσεις, ή σύγχρονη χειρουργική των ακουστικών οργάνων κάνει θαύματα.

Υπάρχει μια άρρώστια που λέγεται «ώτοσκληρώσις». Είναι η σκλήρυνση των οστών του αυτιού. Η πάθηση αυτή, πιθανώτατα κληρονομική, ακινητοποιεί λίγο - λίγο τον αναβολέα, μικροσκοπικό οστέριο του μέσου ωτός που, κανονικά μεταδίδει τα ήχητικά κύματα στο ακουστικό νεύρο. Στην ώτοσκληρώση οφείλονται το ένα τρίτο περίπου των περιπτώσεων βαρυκοΐας ή κωφότητας. Αρχίζει γενικά στους νέους, γύρω στα είκοσι χρόνια, και επιδεινώνεται βαθμιαία. Η χειρουργική είναι πολύ αποτελεσματική σε πολλές περιπτώσεις ώτοσκληρώσεως.

Η έγχειρηση ονομάζεται «κινητοποίηση του αναβολέως». Η τεχνική της αναπτύχθηκε ενδιάφερον στους έπιστημονικούς κύκλους. Για να καταλάβουμε αυτή την επέμβαση, πρέπει πρώτα

να περιγράψουμε γενικά το πολύπλοκο αυτό όργανο της ανθρώπινης ακοής.

Τα ακουστικά όργανα

ΤΟ αυτί αποτελείται από τρία μέρη: "Εξωτερικό, μέσο και έσωτερικό. Το πτερύγιο του έξωτερικού αυτιού μοιάζει μ' ένα χωνί που συγκεντρώνει τα ήχητικά κύματα, τα οποία μπαίνουν στον ακουστικό αγωγό και χτυπάνε στη μεμβράνη του τυμπάνου. Οι παλμοί του τυμπάνου μεταδίδονται από τα τρία οστέρια του μέσου αυτιού: τη σφύρα, τον άκμονα και τον αναβολέα. Ο αναβολέας, που το μέγεθός του δεν υπερβαίνει το μισό σπειρί ρυζιού, είναι το σπουδαιότερο οστέριο του μέσου αυτιού γιατί εφάπτεται στη μεμβράνη που χωρίζει το μέσο από το έσωτερικό αυτί. "Όταν ένας ήχος δονεί τη βάση του αναβολέως, τα υγρά του έσωτερικού αυτιού τίθενται σε κίνηση και έρεθίζουν το ακουστικό νεύρο που μεταδίδει τον ήχο στον εγκέφαλο.

Η μετάδοση του ήχου είναι σχεδόν στιγμιαία. Οι ήχητικοί παλμοί γίνονται αίσθητοί από τον εγκέφαλο, περίπου την ίδια στιγμή που χτυπάνε στο τυμπανο. "Υπάρχει επίσης κι' ένας άλλος τρόπος μεταδόσεως του ήχου που μας επιτρέπει ν' ακούσουμε τη φωνή μας: Οι παλμοί των φωνητικών χορδών στο λαιμό μεταδίδονται από τα οστά του κρανίου και εύθειας στο ακουστικό νεύρο, χωρίς να μεσολαβήσουν το τυμπανο και οστέρια.

Στην περίπτωση της ώτοσκληρώσεως ο αναβολέας έχει πάψει να κινείται. "Ετσι, αντί να μεταδίδει τον ήχο, γίνεται μάλλον εμπόδιο στη μετάδοσή του.

Διάφοροι τρόποι έγχειρησεως των ακουστικών οργάνων έχουν αρχίσει να εφαρμόζονται από το 1870 "Αλλ' οι έπεμβάσεις αυτές είναι μάλλον επικίνδυνες και όχι πάντα αποτελεσματικές. Πριν από δέκα χρόνια, ο δρ. Σάμουελ Ρόζεν, ώτορινολαρυγγολόγος από τη Νέα Υόρκη, προσπάθησε να βρει μια μέθοδο απλούστερη και λιγότερο επικίνδυνη. Παλαιότερο χειρουργοί είχαν αποδείξει ότι μπορούμε να εισδώσουμε στο μέσο αυτί χωρίς να καταστρέψουμε το τυμπανο (κόβετε ένα ήμικυκλικό άνοιγμα χωρίς ν' αποχωρισθεί από το υπόλοιπο τυμπανο και μετά την έγχειρηση ή μεμβράνη τοποθετείται πάλι στη θέση της). Από το άνοιγμα αυτό ο δρ. Ρόζεν ανέλαβε να ρυθμίσει την εύκνησία του αναβολέως.

Το 1952 ο Άμερικανός έπιστήμων είχε την ευκαιρία να κάνει την πρώτη έγχειρηση σ' ένα μηχανικό 43 ετών, που έπασχε από ώτοσκληρώση. Ο δρ. Ρόζεν άνοιξε το τυμπανο και αποκάλυψε το μέσο αυτί. Μ' ένα λεπτό εργαλείο κούνησε ελαφρά τον αναβολέα.

Τί μου κάνατε; ρώτησε ο άρρωστος. "Ακούω τους ήχους που δεν μπορούσα ν' ακούσω εδώ και χρόνια...

Αυτή ήταν όλη η έγχειρηση. Το τυμπανο τοποθετήθηκε στη θέση του και την άλλη μέρα ο άρρωστος βγήκε απ' το νοσοκομείο. Σήμερα, έπειτα από έφτα χρόνια, τα ακουστικά του όργανα λειτουργούν κανονικά.

Μετά την πρώτη αυτή έπιτυχία, ο δρ. Ρόζεν τελειοποίησε τη μέθοδό του. Η πολύ απλή τεχνική της «κινητοποίησης του αναβολέως», ξαναδίνει την πολύτιμη αίσθηση της ακοής στους ανθρώπους που την έχουν χάσει από χρόνια.

Από το 1952, έχουν γίνει πάνω από έκατο χιλιάδες παρόμοιες έγχειρησεις.

ΠΟΛΥΤΙΜΑ ΣΥΣΤΑΤΙΚΑ ΓΙΑ ΤΟΝ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟ ΜΑΣ

Οι χυμοί από φρούτα και χορταρικά

ΟΙ χυμοί των φρούτων και των όμων λαχανικών μπορούν να συμπληρώσουν τις καθημερινές έλλείψεις της διατροφής μας ή να χρησιμοποιηθούν ως θεραπευτικά μέσα για διάφορες αρρώστιες. Αλλά μόνο σ' εξαίρετικές περιπτώσεις και με τις οδηγίες του γιατρού επιτρέπεται ν' αντικαταστήσουν έντελως τις σαλάτες, τα φρούτα και τα βρασμένα λαχανικά. Γιατί αν ο χυμός είναι πολύτιμος, συχνά και το ίδιο το λαχανικό ή το φρούτο είναι ωφέλιμο.

Η αξία των χυμών βρίσκεται στο γεγονός ότι αφομοιώνονται εύκολα και ότι, αν χρησιμοποιηθούν όπως πρέπει, δέ χάνουν τις βιταμίνες και τα όρυκτα τους άλατα. Ένώ το μαγείρεμα, από οποιαδήποτε μορφή, καταστρέφει ή περιορίζει την αξία των συστατικών αυτών.

★

Η ΑΞΙΑ του χυμού των φρούτων είναι πασίγνωστη, αλλ' αυτοί που είναι άσυνήθιστοι στη χρήση τους — ιδιαίτερα των έσπεριδοειδών — μπορεί να υποστούν ενοχλήσεις στην άρχη.

Οι χυμοί των φρούτων καθαρίζουν τα αίμα και μερικές φορές οεγειώνουν το νευρικό σύστημα. Η διοχετεύση στο αίμα των βιταμινών και των αλάτων που περιέχουν οι χυμοί συχνά προκαλεί μια επίταχυνση του μεταβολισμού και έξουδετερώνει την δξύτητα. Είναι καλύτερα να διαλύουμε τους χυμούς με λίγο νερό.

Γενικά, οι ρίζες των λαχανικών δίνουν καλύτερους χυμούς. Τα καρότα, τα κοκκινόγυλια, τα ραπάνια κτλ. διατηρούν τα συστατικά τους έστω κι' αν μείνουν πολλές μέρες στο μαράθ, ενώ τα πράσινα λαχανικά μαραίνονται γρήγορα.

Οι χυμοί από πράσινα χορταρικά, ιδιαίτερα από μαρούλι, μαϊντανό και σπανάκι — πρέπει να χρησιμοποιούνται σε μικρές ποσότητες γιατί είναι πολύ ερεθιστικοί και περιέχουν πολλά άλατα ή μεγάλη αναλογία δξελικού δξέος. Ο χυμός από λάχανο δημιουργεί μερικές φορές άερια στο πεπτικό σύστημα, αλλ' είναι πολύ ωφέλιμος όταν ληφθεί μαζί με χυμό καρότου.

★

ΑΠΟ τα πιο ωφέλιμα χορταρικά και φρούτα είναι τ' ακόλουθα:

ΚΑΡΟΤΤΟ — περιέχει άφθονες βιταμίνες και είναι ωφέλιμο για τις διαταραχές του πεπτικού συστήματος.

ΚΟΚΚΙΝΟΓΥΛΙ — Περιέχει σίδηρο, νάτριο και λίγο ασ-

βέστιο. "Οφέλιμο για την υπέρταση, τη φλεβίτιδα και την αρτηριοσκληρώση.

ΣΕΛΙΝΟ — Περιέχει ωφέλιμα άλατα, ευεργετικό για την αρτηρίτιδα και τις νευροσάθειες. Της παθήσεως της ουροδόχου κύστεως και τις νεφρικές διαταραχές.

ΝΤΟΜΑΤΑ — Πλούσια σε βιταμίνες, εξουδετερώνει τα δξέα του πεπτικού συστήματος.

ΛΑΧΑΝΟ — Περιέχει βιταμίνη C, θείο, χλώριο και ιώδιο. Ευεργετικό για τα πεπτικά έλκη.

ΡΑΠΑΝΙΑ — Περιέχουν βιταμίνη C και είναι πλούσια σε ασβέστιο. Καταπολεμούν την υπέρβολική δξύτητα του στομάχου και είναι ωφέλιμα για τα δόντια και τα κόκκαλα.

ΜΑΡΟΤΑΙ — Περιέχει σίδηρο, μαγνήσιο και πυρίτιο.

ΣΠΑΝΑΚΙ — Έξαιρετο για τον καθαρισμό του πεπτικού συστήματος και την καταπολέμηση της πυορροΐας.

ΚΑΡΔΑΜΟ — Περιέχει θείο και μεταλλικά συστατικά. Καθαρίζει το έντερο.

ΑΓΓΟΥΡΙ — Περιέχει κάλιο, νάτριο, χλώριο, ασβέστιο, φώσφορο, πυρίτιο και θείο. Έξαιρετο διουρητικό. "Ωφελεί στην τριχοφυΐα.

ΛΕΜΟΝΙ — Προκαλεί ισχυρές αλκαλικές αντιδράσεις. "Οφέλιμο για τη θεραπεία της αρθρίτιδας και των ρευματισμών.

ΠΟΡΤΟΚΑΛΙ — Περιέχει βιταμίνες A, B, και C. "Οφέλιμο, όπως και το λεμόνι, για την αρθρίτιδα και τους ρευματισμούς.

ΜΗΛΟ — Έξαιρετο για τον καθαρισμό του αίματος. "Οφέλιμο για το νευρικό σύστημα.

ΑΝΑΝΑΣ — "Ωφελεί το πεπτικό σύστημα. Καλός για τα βρογχικά και για τον έρεθισμό του φάρυγγος.

ΣΤΑΦΥΛΙΑ — Περιέχουν βιταμίνη ιώδιο, ασβέστιο, κάλιο κλπ. Πολύτιμα για την θεραπεία των καρδιοπαθών.

★

ΟΙ αυτοί οι χυμοί είναι εύγευστοι, ιδίως όταν τους κάνουμε «κοκτέιλ» με άλλους χυμούς. Δεν είναι δύσκολο να δάλλουμε το χυμό από ένα φρούτο. Για τα χορταρικά υπάρχουν ειδικές συσκευές, χειροκίνητες ή ηλεκτροκίνητες, που σπάζουν σε όλα τα βλαάντια. Ο χυμός από τις ρίζες (καρόττα, κοκκινόγυλια κλπ.), αν δεν έχουμε ειδική συσκευή, δαίνει με το τρίψιμο της ρίζας και το στήσιμο μέσα από ένα πανί.

‘Από τόν ‘Οκτώβριο τοῦ 1957, ὅταν ἐξαπολύθηκε ὁ πρῶτος σοβιετικὸς δορυφόρος, τριάντα ἕνας τεχνητοὶ δορυφόροι, ρωσικοὶ καὶ ἀμερικανικοὶ, μῆκαν σὲ τροχιά γύρω ἀπ’ τὴ Γῆ, τὴ Σελήνη καὶ τὸν ἥλιο. Δώδεκα ἀπ’ αὐτοὺς κινοῦνται ἀκόμα μέσα στὸ Διάστημα. Τὶ ἀπέδωσαν αὐτὲς οἱ προσπάθειες ἀπὸ τὴν καθαρά ἐπιστημονικὴ ἄποψη;

ΟΙ ΔΟΡΥΦΟΡΟΙ

Οἱ τροχίες τῶν δορυφόρων: 1) Ἐξερευνητὴς I. 2) Βάγκαρντ I. 3) Βάγκαρντ II. 4) Πρωτοπόρος IV. 5) Ἐξερευνητὴς VI. 6) Βάγκαρντ III. 7) Ἐξερευνητὴς VII. 8) Πρωτοπόρος V. A) Λούνικ I. C) Λούνικ III.

ΣΤΙΣ 4 Ὀκτωβρίου 1957 οἱ Ῥώσοι ἐκσφενδονίζουν στὴν τροχιά του τὸν «Σπούτνικ I», τὸν πρῶτο τεχνητὸ δορυφόρο στὴν ἱστορία τῆς ἀνθρωπότητας. Ἡ νίκη αὐτὴ θὰ συμπληρωθεῖ μὲ τὴν ἐξαπόλυση τοῦ «Σπούτνικ II» ποὺ μετέφερε τὴ σκυλίτσα Λάϊκα, τὸ πρῶτο γῆινο ζωντανὸ πλάσμα ποὺ ταξίδεψε στὸ Διάστημα — ἀλλοίμονο, χωρὶς ἐπιστροφή. Ὁ «Σπούτνικ I» θ’ ἀποσυντεθεῖ τὸν Ἰανουάριο τοῦ 1958, προφταίνει ὅμως νὰ διανύσει 67 ἑκατομμύρια χιλιόμετρα πρὸς τὸν ἥλιο καὶ ὁ πρῶτος ἀμερικανικὸς δορυφόρος, ὁ «Ἐξερευνητὴς I», ποὺ σημειώνει τὴν ἐναρξή του ἀνταγωνισμοῦ μεταξὺ τῆς Ε.Σ.Σ.Δ. καὶ τῶν Η.Π.Α. γιὰ τὴν κατάρκτηση τοῦ Διαστήματος. Ἀπὸ τότε ἡ ἀναγνώριση γιὰ τὴν ἐξαπόλυση ἐνὸς καινούργιου δορυφόρου σὲ τροχιά γύρω ἀπ’ τὴ Γῆ, τὴ Σελήνη, ἢ ἀκόμα καὶ τὸν ἥλιο, ἔχει πάψει σχεδὸν νὰ μᾶς ἐκπλήσσει. Ὡς σήμερα ἡ Σοβιετικὴ Ἐνωση ἔχει πραγματικὰ ἐντυπωσιακὲς ἐπιτυχίες μὲ τρεῖς δορυφόρους καὶ τρεῖς κοσμικὲς βολίδες. Οἱ Ἡν. Πολιτεῖες, μὲ συχνὲς ἀποτυχίες, ἀλλὰ μὲ 21 δορυφόρους καὶ 4 κοσμικὲς βολίδες κατάρθωσαν νὰ ἐπιτύχουν τὸν ἀντικειμενικὸ τους σκοπὸ. Ἀξίζει τὸν κόπο νὰ κάνουμε ἕνα ἀπολογισμὸ αὐτῶν τῶν τριάντα περίπου μηνῶν τοῦ ἐπιστημονικοῦ ἀνταγωνισμοῦ.

Ο ΣΠΟΥΤΝΙΚ I «ἔζησε» τρεῖς μῆνες. Ὁ Ἐξερευνητὴς I πιστεύεται ὅτι θὰ ζήσει τρία ὥς πέντε χρόνια. Γιατί αὐτὴ ἡ διαφορά; Βέβαια, ὁ ρωσικὸς δορυφόρος ζυγίζει 83,6 κιλά, ἐνῶ ὁ ἀμερικαν-

νικὸς εἶναι περίπου δέκα φορές ἐλαφρότερος. Ἀλλ’ αὐτὸς δὲν εἶναι ὁ μόνος λόγος τῆς μακροζωίας του. Ἡ διαφορά ὁφείλεται στὰ χαρακτηριστικὰ τῆς τροχίας τῶν δορυφόρων.

Ξέρουμε πῶς ἡ τροχιά ἐνὸς δορυφόρου εἶναι μιὰ «ἑλλειψη», τῆς ὁποίας τὸ πλησιέστερο πρὸς τὴ Γῆ σημεῖο λέγεται «περίγειο» καὶ τὸ πρὸ ἀπομακρυσμένο σημεῖο λέγεται «ἀπόγειο». Ἀλλὰ στὴν περίπτωση ἐνὸς περιγείου κατώτερου ἀπὸ 300 χιλιόμετρα, ἕνα μέρος τῆς τροχίας περνάει ἀπὸ τὰ ἐξωτερικὰ στρώματα τῆς ἀτμόσφαιρας. Σὲ κάθε πέρασμα, ἡ τροχιά τοῦ δορυφόρου θὰ ὑποστεί μεταβολές, θὰ συντομευθεῖ, ἐξ αἰτίας τῆς τριβῆς μὲ τὴν ἀτμόσφαιρα. Ἡ ζωὴ του, συνεπῶς, θὰ εἶναι σχετικὰ σύντομη. Ἐνας τέτοιος δορυφόρος ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴ μάζα τῆς Γῆς (τὴν ἔλξη) καὶ τὴν ἀτμόσφαιρα. Εἶναι ἕνας δορυφόρος «ἀτμοσφαιρικός».

Ἀντίθετα, στὴν περίπτωση ἐνὸς περιγείου μεγαλύτερου ἀπὸ 300 χιλιόμετρα, ἡ ἑλλειπτικὴ τροχιά τοῦ δορυφόρου θὰ ἐξαρτᾶται ἀποκλειστικὰ ἀπὸ τὴν ἔλξη τῆς Γῆς, χωρὶς νὰ ὑφίσταται καμμιὰ ἐπιδραυντικὴ ἐπίδραση ἀπὸ τὴν ἀτμόσφαιρα. Αὐτὸς εἶναι ἕνας δορυφόρος «γεωδαισι-

κός». Ἄν συγκρίνουμε τὶς τροχίες τῶν Σπούτνικ καὶ τῶν πρῶτων ἀμερικανικῶν δορυφόρων, θὰ διαπιστώσουμε πῶς οἱ Σπούτνικ εἶναι ἀτμοσφαιρικοὶ δορυφόροι (περίγειο: 229 χλμ., 226 χλμ. καὶ 150 χλμ.). Ὑπῆρξαν πολὺτιμα ὄργανα γιὰ τὴ μελέτη τῶν στρωμάτων τῆς ἀτμόσφαιρας.

Ὁ Ἐξερευνητὴς I καὶ ὁ Βάγκαρντ I, εἶναι γεωδαισικοὶ δορυφόροι (περίγειο: 361 χλμ. καὶ 628 χλμ.). Μᾶς ἔδωσαν πληροφορίες γιὰ τὸ σχῆμα τῆς Γῆς καὶ τὴν κατανομή τῶν μαζῶν στὸ ἐσωτερικὸ τῆς.

Μποροῦμε ἐπίσης νὰ διακρίνουμε τοὺς ἐνεργητικοὺς ἀπὸ τοὺς παθητικοὺς δορυφόρους. Ἐνεργητικοὶ λέγονται, ὅταν εἶναι ἐφωδιασμένοι μὲ ὄργανα μετρήσεως καὶ ἀνιχνεύσεως καὶ μὲ ἕνα ἢ περισσότερους πομποὺς μεταδόσεως σημάτων. Λέγονται παθητικοί, ὅταν δὲν εἶναι ἐφωδιασμένοι μὲ κανένα ὄργανο ἢ ὅταν τὰ ὄργανά τους ἔχουν πάψει νὰ λειτουργοῦν. Ἀλλ’ ἀκόμα καὶ οἱ παθητικοὶ δορυφόροι εἶναι ἀρκετὰ ἐνδιαφέροντες. Γιὰ δόσους δὲν εἶχαν τὰ

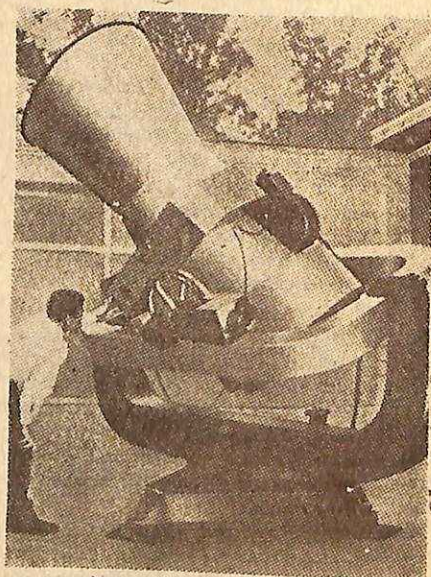
μέσα ν’ ἀποκρυπτογραφῆσουν τὰ μηνύματά τους, οἱ σοβιετικοὶ δορυφόροι ἦταν «παθητικοί». Ἀλλ’ οἱ ἐπιστήμονες ἔδωσαν πολὺτιμα συμπεράσματα ἀπὸ τὴ μελέτη τῆς τροχίας, τῆς ταχύτητας κτλ.

Τὸ σχῆμα τῆς Γῆς

Η Γῆ δὲν εἶναι στρογγυλή. Ἀπὸ τὸ ξέραμε ἀπὸ καιρὸ, ἀλλὰ τὸ ξέραμε κατὰ προσέγγιση. Σήμερα τὸ ξέρουμε μὲ ἀκρίβεια ἑκατοστῶν. Πῶς φτάσαμε σ’ αὐτὴ τὴ θαυμαστὴ ἀκρίβεια;

Ὅταν ἕνας δορυφόρος κινεῖται πάνω ἀπὸ τὸν Ἰσημερινό, ὑπόκειται σὲ μιὰ μεγαλύτερη δύναμη ἔλξης ποὺ τείνει νὰ παραμορφώσει τὴ θεωρητικὴ τροχιά του. Μελετώντας αὐτὲς τὶς παραμορφώσεις τῆς τροχίας τῶν γεωδαισικῶν δορυφόρων τὸ ἀστεροσκοπεῖο τοῦ Χάρβαρντ, ὑπολόγισε πῶς ἡ διαφορά μεταξὺ τῆς διαμέτρου τοῦ Ἰσημερινοῦ καὶ τῆς πολικῆς διαμέτρου εἶναι 42,751 χιλιόμετρα.

Ἔγιναν καὶ ἄλλες διαπιστώσεις: Στὴν Ἀρκτική, ἡ ἐπιφάνεια τῆς θάλασσας εἶναι κατὰ 15 μέτρα ψηλότερα, στὴν Ἀνταρκτικὴ κατὰ 15 μέτρα χαμηλότερα. Αὐ-

Ἡ συσκευή αὐτὴ εἶναι ἕνα φωτογραφικὸ μηχανῆμα ποὺ χρησιμοποιεῖται ἀπὸ τοὺς Ἀμερικανοὺς γιὰ τὴν παρακολούθηση τῶν δορυφόρων

ΑΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΔΟΡΥΦΟΡΩΝ ΕΠΕΙΤΑ ΑΠΟ ΤΡΙΑΝΤΑ ΜΗΝΕΣ ΕΠΙΣΤΗ- ΜΟΝΙΚΟΥ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΥ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΤΑΚΤΗΣΗ ΤΟΥ ΔΙΑΣΤΗΜΑΤΟΣ

τὸ δίνει στὴ Γῆ περίπου τὸ σχῆμα ἐνὸς ἀχλαδιοῦ.

Ἀλλ’ ὑπάρχει καὶ κάτι ἄλλο: Στὸν ὁρισμὸ τοῦ μέτρου ποὺ μαθαίνουμε στὰ σχολεῖα, λέγεται ὅτι τὸ μέτρο εἶναι τὸ ἕνα δεκάκις ἑκατομμυριοστὸ τοῦ γήινου μεσημβρινοῦ. Οἱ δορυφόροι ἀπέδειξαν τὸ

μέτρο κίβδηλο. Γιατί, πραγματικὰ, ἡ περιφέρεια τῆς Γῆς δὲν εἶναι 40.000 χιλιόμετρα καὶ ἡ ἀκτίνα τῆς δὲν εἶναι, ὅπως ὑπολογίζονταν θεωρητικὰ, 6.375 χιλιόμετρα. Χάρη στὴ λεπτομερὴ ἀνάλυση τῆς τροχίας τῶν γεωδαισικῶν δορυφόρων, καθωρίσθηκε ὅτι ἡ γῆινη ἀκτίνα εἶναι μᾶλλον 6378,23 χιλιόμετρα.

Ἀλλὰ, φυσικὰ, τὸ μέτρο θὰ διατηρηθεῖ ὅπως τὸ γνωρίζουμε, ἐφ’ ὅσον ἡ μικρὴ διαφορά δὲν ἔχει μεγάλῃ σημασία γιὰ τὶς καθημερινὲς συναλλαγές.

Οἱ δορυφόροι θὰ μᾶς ἐπιτρέψουν νὰ συντάξουμε κι’ ἕνα ἀκριβὴ χάρτη τῆς ὕδρογειοῦ. Κάθε χώρα διαθέτει μιὰ τοπογραφικὴ ὑπηρεσία, ποὺ συντάσσει τοὺς ἐπιτελικοὺς χάρτες.

Ὡστόσο, οἱ χάρτες αὐτοὶ ἔχουν συνταχθεῖ ἀνεξάρτητα ὁ ἕνας ἀπὸ τὸν ἄλλο καὶ δὲν προσαρμόζονται μὲ ἀκρίβεια. Ἐπὶ, δὲν γνωρίζουμε ἀκριβῶς τὶς ἀστάσεις μεταξὺ τῶν ἡπείρων καὶ τῆς θέσης τῶν νησιῶν στοὺς ὠκεανούς. Σημειώνοντας τὸ πέρασμα τῶν δορυφόρων πάνω ἀπὸ τὰ νησιά τοῦ Ἀτλαντικοῦ, οἱ Ἀμερικανοὶ καθώρισαν τὴ θέση τους μὲ προσέγγιση 20 μέτρων.

Τὸ γῆινο περιδῆλημα

ΠΙΝ ἀπὸ τὴν τελειοποίηση τῶν πυραύλων, καμμιὰ ἐξερεύνηση τῆς ἀτμόσφαιρας δὲν ξεπερνοῦσε τὰ 30 ὡς 35 χιλιόμετρα. Μετὰ τὸν πόλεμο, οἱ πύραυλοι ἔφτασαν σ’ ἕως 220 ὡς 250 χιλιόμετρα, ἀλλ’ οἱ ἐξερευνητὲς τους ἦταν πολὺ σύντομες. Μονάχα οἱ δορυφόροι ἐπέτρεψαν μιὰ παρατεταμένη μελέτη τῶν ἀνωτέρων ἀτμοσφαιρικῶν στρωμάτων: Σύνθεση, πίεση, θερμοκρασίες, ἀνεμοὶ κλπ. Διαπιστώθηκε π.χ. ὅτι ἡ ἀτμόσφαιρα τῆς Γῆς, σ’ ἀνώτερα στρώματα, ἦταν πολὺ πρὸς πυκνὴ ἀπ’ ὅσο τὴν υπολόγιζαν θεωρητικὰ. Καὶ ἡ πυκνότητά αὐτὴ ποικίλλει συνεχῶς ἀνάλογα μὲ τὶς ἐποχές, τὴ γεωγραφικὴ θέσι, τὴ μέρα καὶ τὴ νύχτα, τὴν ἡλιακὴ ἀκτινοβολία...

Μελετώντας τὴν ἐξέλιξη τῆς τροχίας τοῦ Σπούτνικ II, οἱ ἐπιστήμονες διεπίστωσαν ὡρισμένους ἀνωμαλίες, ποὺ συνέβαιναν κάθε 30 μέρες. Χάρη στὸν Βάγκαρντ I οἱ ἀνωμαλίες αὐτὲς καθωρίσθηκαν μὲ περισσότερη ἀκρίβεια: Συνέβαιναν κατὰ περιόδους 27 ἡμερῶν, ποὺ εἶναι ἀκριβῶς ἡ περίοδος περιστροφῆς τοῦ

ἡλίου γύρω στὸν ἄξονά του. Οἱ ἐπιστήμονες δὲν ἄργησαν νὰ συνδέσουν τὰ δύο φαινόμενα: Τὴν ἡλιακὴ δραστηριότητα καὶ τὶς μεταβολὲς τῆς ἀνώτερης ἀτμόσφαιρας, στίς ὁποῖες ὠφείλοντο οἱ ἀνωμαλίες ποὺ διαπιστώθηκαν στὴν τροχιά τῶν δορυφόρων.

Ὁ ἥλιος, λοιπόν, ρυθμίζει τὴν πυκνότητα τῆς γῆινης ἀτμόσφαιρας ἢ, ἀν προτιμάτε, ἡ Γῆ κολυμπᾷ στὴν ἡλιακὴ ἀτμόσφαιρα ἢ ὁποῖα ἀπὸ μιὰν ἀπόσταση κάπου 150 ἑκατομμυρίων χιλιομέτρων εἶναι ἀκόμα ἀρκετὰ ἰσχυρὴ γιὰ νὰ ἐπηρεάσει τὴν ἀτμόσφαιρα τῆς Γῆς.

Σ’ αὐτὴ τὴ μελέτῃ τῆς πρώτης ζώνης τοῦ γήινου περιδῆματος, ἡ Ῥωσία καὶ ἡ Ἀμερική εἶναι πολὺ πιθανὸν ὅτι πέτυχαν τὶς ἴδιες ἀνακαλύψεις ἀνεξάρτητα ἢ μιὰ ἀπὸ τὴν ἄλλη.

Μαγνητισμός καὶ κοσμικὲς ἀκτίνες

Οι φυσικοὶ προσπάθησαν νὰ ἐξηγήσουν τὸ φαινόμενο τοῦ μαγνητισμοῦ. Δὲν τὸ πέτυχαν ἀκόμα. Μιλᾷν γιὰ μαγνητισμὸ, χωρὶς νὰ μποροῦν νὰ δώσουν μιὰ ἱκανοποιητικὴ ἐρμηνεία τοῦ φαινομένου. Ὁ μαγνητισμὸς εἶναι τὸ ἀσύλληπτο φάντασμα τῶν ἐπιστημόνων.

Οἱ δορυφόροι μᾶς δείχνουν πῶς ἡ Γῆ συμπεριφέρεται σὰν τεράστιος μαγνήτης. Κι’ αὐτὸ τὸ φαινόμενο εἶναι ἐξ ἴσου ἀνεξήγητο.

Τὸ ὄργανο ποὺ μετράει τὸ γῆινο μαγνητικὸ πεδίο, εἶναι ἕνα ὑπερευαίσθητο μαγνητόμετρο ποὺ ἔχει ὕψος περίπου 20 ἑκατοστῶν. Οἱ σοβιετικοὶ δορυφόροι εἶναι ἐφωδιασμένοι μὲ τέτοια ὄργανα, ποὺ ἐπιτρέπουν νὰ γίνουν πολὺτιμες παρατηρήσεις.

Ἔτσι, ὁ Σπούτνικ II μᾶς ἔδειξε ὅτι τὸ γῆινο μαγνητικὸ πεδίο μοιάζει σὰν νὰ προέρχεται ἀπὸ μιὰ γιγαντιαία μαγνητικὴ ράβδος, ποὺ βρίσκεται στὸ ἐσωτερικὸ τοῦ πλανήτη μας. Ἀλλὰ πολλὰ πράγματα μένουν ἀκόμα νὰ ἐξηγηθοῦν, ὅπως π.χ. ἡ παράξενη σπειροειδὴς παραμόρφωση τοῦ μαγνητικοῦ πεδίου σὲ ὕψος πάνω ἀπὸ 500 χιλιόμετρα.

Ἀντίθετα, τὸ μαγνητικὸ πεδίο τῆς Σελήνης εἶναι ἐξαιρετικὰ ἀσθενές, ὅπως ἀπέδειξε ὁ Λούνικ II.

Ἡ περιγραφή τοῦ γήινου περιδῆματος δὲν εἶναι ἀκόμα πλήρης, ἀφοῦ μᾶς λείπει ἡ ἐξήγηση τῆς ἀόρατης βροχῆς τῶν κοσμικῶν ἀκτίνων. Εἶναι πυρῆνες ἐλαφρῶν ἀτόμων, ποὺ βομβαρδίζουν τοὺς πυρῆνες τοῦ ὁξυγόνου καὶ τοῦ ἀζώτου τῆς ἀτμόσφαιρας. Μονάχα ἕνα ἐλάχιστο μέρος τῆς βροχῆς αὐτῆς φτάνει ὡς τὸ ἔδαφος. Παρ’ ὅλα αὐτὰ, δὺς ἑκατομμύρια μόρια κατὰ μέσον ὁρὸ μᾶς χτυποῦν καὶ μᾶς διατρύπανε κάθε μέρα, χωρὶς νὰ

Τὰ μεγαλοφυῆ ἐπιτεύγματα τῆς ἐπιστήμης ταξιδεύουν ἤδη μέσα στὸ ἀπειρο, — πρωτοπόροι τοῦ ἀνθρώπου στὸ μεγάλο ἄλμα του γιὰ τὴν κατάκτηση τοῦ διαστήματος.

μπορούν να μάς προστατεύσουν οι τοίχοι του σπιτιού μας.

Η μελέτη αυτών των κοσμικών ακτίνων έχει πολύ μεγάλη σημασία. Ποιά είναι ή σύνθεσή τους; Πώς επιδρούν; Από που έρχονται; Εκτός αυτού, ή μελέτη τους παρουσιάζει τεράστιο ενδιαφέρον για τους φυσικούς που κάνουν έρευνες για τη σύσταση της ύλης.

Είναι ακόμα πολύ νωρίς για να έχουμε μία συνολική εικόνα του φαινομένου. Ένα από τα σπουδαιότερα προβλήματα των οποίων περιμέναμε τη λύση από τους δορυφόρους, είναι ακριβώς το πρόβλημα της συνθέσεως και της προελεύσεως των κοσμικών ακτίνων. Ρώσοι και Άμερικανοί συνεχίζουν τη συγκέντρωση στοιχείων για

το φαινόμενο. "Όσο για την προέλευση των κοσμικών ακτίνων, δεν την αποδίδουμε πια στον "Ήλιο ή σ' έναν άλλο άπλανη άστέρα, άλλ' αντίθετα στα άστρα του Γαλαξία μας, που λέγονται «υπερνόβαι», τα οποία αποσυντίθενται βίαια και παράγουν ξαφνικά μία λάμψη τελείως δυσανάλογη προς την προηγούμενη λάμψη τους.

Για να έρθουμε σ' ένα άλλο θέμα, οι τεχνητοί δορυφόροι είναι οι εξερευνητές των διαπλανητικών οδών. Χωρίς αυτούς, θα ήταν αδύνατο να ξεκινήσουν οι άνθρωποι για την κατάκτηση του Διαστήματος. Τα ταξίδια των πιθήκων και των σκύλων στο Διάστημα θα μάς επιτρέψουν να γνωρίσουμε εκ των προτέρων μερικές από τις επιδράσεις των διαπλανητικών ταξιδιών πάνω στον ανθρώπινο οργανισμό.

Άλλ' ακόμα και τη στιγμή της ανυχώρησής του πρώτου ανθρώπου για το πρώτο ταξίδι στο Διάστημα, δεν θα έχουν λυθεί όλα τα προβλήματα. Θα χρειασθούν ακόμα δεκάδες δορυφόροι για ν' αποφασίσουμε το μεγάλο πρόβλημα.

Άποπειρα ίσολογισμού

ΣΤΟΝ τομέα των τεχνητών δορυφόρων και των πυραύλων προωθήσεως γενικά, οι Ρώσοι έχουν πετύχει καλύτερα αποτελέσματα από τους Άμερικανούς, οι οποίοι αναγνωρίζουν μία καθυστέρηση τριών ως πέντε ετών. Στη γνώση της ατμόσφαιρας μέχρι 360 χιλιομέτρων οι Άμερικανοί έχουν συγκεντρώσει πολύ ακριβή στοιχεία. Πάνω απ' το ύψος αυτό οι Ρώσοι, καθώς φαίνεται κερδίζουν «στα σημεία». Οι Άμερικανοί έχουν πλεονεκτήματα στην κατασκευή οργάνων ακριβείας σε πολύ μικρές διαστάσεις. Οι Ρώσοι προηγούνται στην εκτόξευση υπερπυραύλων σε πολύ μεγάλα ύψη και στις τηλεπικοινωνίες από εξαιρετικά μεγάλες αποστάσεις.

Το «σκόρ» των πλοίων σημαντικών ανακαλύψεων των δύο αντιπάλων συνοψίζεται έτσι από τους ίδιους τους Άμερικανούς:

Για τη Ρωσία:

- ★ Πρώτος τεχνητός δορυφόρος της Γης (Σπούτνικ Ι).
- ★ Πρώτη έπαφή με τη Σελήνη (Λούνικ ΙΙ).
- ★ Πρώτη φωτογραφία της αθέατης πλευράς της Σελήνης (Λούνικ ΙΙΙ).
- ★ Πρώτη εκτόξευση (και επιστροφή στη Γη) μεγάλων ζώων με πυραύλους.
- ★ Τελειοποίηση των μετεωρολογικών πυραύλων.
- ★ Πρώτη αποστολή ζώου σε τροχιά γύρω απ' τη Γη (Λάϊκα).
- ★ Πρώτη εξαπόλυση δορυφόρου (Λούνικ ΙΙΙ), που μεταδίδει τηλεοπτικές εικόνες.

Για τις Η.Π.Α

- ★ Πρώτη λεπτομερής φωτογράφιση του υπεριώδους ήλιακού φάσματος.
- ★ Πρώτη φωτογράφιση μιας μαγνητικής καταιγίδας.
- ★ Πρώτη ανίχνευση των ακτίνων Χ στην ανώτερη ατμόσφαιρα.
- ★ Πρώτη χρησιμοποίηση γεωδαιτικών δορυφόρων για τη μελέτη του σχήματος της Γης.
- ★ Πρώτη εκτόξευση δορυφόρου σε ελλειπτική τροχιά που περιλαμβάνει την Αφροδίτη.
- ★ Πρώτη προσπάθεια αναμεταδόσεως σημάτων από τεχνητό δορυφόρο.

ΟΙ ΔΟΡΥΦΟΡΟΙ ΠΟΥ ΚΙΝΟΥΝΤΑΙ ΑΚΟΜΗ ΣΤΟ ΔΙΑΣΤΗΜΑ

ΑΠΟ τὸν Ὀκτώβριο τοῦ 1957 ἔχουν ἐκτοξευθεῖ μ' ἐπιτυχία 24 τεχνητοὶ δορυφόροι (6 ρωσικοί, 18 ἀμερικανικοί). Οἱ 12 ἐξακολουθοῦν ἀκόμα νὰ κινοῦνται στὸ Διάστημα (10 ἀμερικανικοί, 2 ρωσικοί).

ΓΥΡΩ ΑΠΟ ΤΗ ΓΗ

ΕΞΕΡΕΤΝΗΤΗΣ Ι. — Ἐκτοξεύθηκε στίς 31 Ἰανουαρίου 1958. Ἀναμένεται ἡ ἀποσύνθεσή του. Βάρος 14 κιλά. Ὁφέλιμο φορτίο 8,2 κιλά. Τροχιά: περίγειο 361 χμ. ἀπόγειο 2.530 χμ. Ἀποτελέσματα: Ἀνακάλυψη μιᾶς ζώνης ἀκτινοβολιῶν πού περιβάλλει τὴ Γῆ.

ΒΑΓΚΑΡΝΤ Ι. — Ἐκτοξεύθηκε στίς 17 Μαρτίου 1958 καὶ θὰ περιστρέφεται γύρω ἀπ' τὴ Γῆ ἐπὶ 200 (ἢ ἴσως 1000) χρόνια. Βάρος 24,1 κιλά. Ὁφέλιμο φορτίο 1,48 κιλά. Τροχιά: περίγειο 658 χμ. ἀπόγειο 3950 χμ. Ἀποτελέσματα: Καθορισμὸς τοῦ σχήματος τῆς Γῆς κ.λ.π.

ΒΑΓΚΑΡΝΤ ΙΙ. — Ἐκτόξευση 17 Φεβρουαρίου 1959. Θὰ διαρκέσει δέκα χρόνια. Ὁφέλιμο φορτίο 9,4 κιλά. Τροχιά: περίγειο 539 χμ. ἀπόγειο 3298 χμ. Ἀποτελέσματα: Ἀπέδειξε ὅτι οἱ δορυφόροι μποροῦν νὰ χρησιμοποιηθοῦν ὡς μετεωρολογικοὶ σταθμοί.

ΕΞΕΡΕΤΝΗΤΗΣ VI. — Ἐκτόξευση: 7 Αὐγούστου 1959. Θὰ διαρκέσει περίπου ἓνα χρόνο. Βάρος 64,4 κιλά. Τροχιά: περίγειο 253 χμ. ἀπόγειο 42.500 χμ. Ἀποτελέσματα: Δοκιμὲς τῶν ἡλιακῶν συσσωρευτῶν μὲ πυρίτιο.

ΝΤΙΣΚΟΒΕΡΕΡ Τ. — Ἐκτοξεύθηκε στίς 13 Αὐγούστου 1959 μὲ σκοπὸ νὰ στείλει πίσω στὴ Γῆ μιὰ κάψουλα. Τὸ πείραμα ἀπέτυχε καὶ φαίνεται πὼς ἡ κάψουλα, ἀντὶ νὰ πέσει στὴ Γῆ, μπῆκε σὲ τροχιά.

ΒΑΓΚΑΡΝΤ ΙΙΙ. — Ἐκτόξευση: 18 Σεπτεμβρίου 1959. Θὰ διαρκέσει 30 ἢ 40 χρόνια. Βάρος 45,35 κιλά. Ὁφέλιμο φορτίο 22,6 κιλά. Τροχιά: περίγειο 313 χμ. ἀπόγειο 3.748 χμ. Ἀποτελέσματα: Πειραματισμοὶ γιὰ τοὺς μετεωρολογικοὺς δορυφόρους, παρατηρήσεις τῶν μαγνητικῶν καταιγίδων.

ΤΙΡΟΣ Ι. — Ἐκτόξευση: 1η Ἀπριλίου 1960. Βάρος 122,5 κιλά. Τροχιά κυκλικὴ σὲ ὕψος 725 χμ. πάνω ἀπὸ τὸν Ἰσημερινό. Εἶναι ὁ πρῶτος ἀποκλειστικὰ μετεωρολογικὸς δορυφόρος.

ΕΞΕΡΕΤΝΗΤΗΣ XI. — Ἐκτόξευση: 15 Ἀπριλίου 1960. Τροχιά: περίγειο 90 χμ. ἀπόγειο 300 χμ. Ἡ ἀποστολή του εἶναι νὰ ἐξαπολύσει κάψουλα 150 κιλῶν τὴν ὁποία θὰ προσπαθήσουν νὰ περισυλλέξουν στὸν ἀέρα τ' ἀεροπλάνα.

ΓΥΡΩ ΑΠΟ ΤΗ ΣΕΛΗΝΗ ΚΑΙ ΤΗ ΓΗ

ΛΟΤΝΙΚ ΙΙΙ. — Ἐκτόξευση: 4 Ὀκτωβρίου 1959. Βάρος 279 κιλά. Τροχιά: περίγειο 40.000 χμ. ἀπόγειο 470.000 χμ. Ἀποτελέσματα: Πρώτες φωτογραφίες τῆς αθέατης πλευράς τῆς Σελήνης, ἐπιτυχημένη τηλεοπτικὴ μετάδοση ἀπὸ μεγάλες ἀποστάσεις.

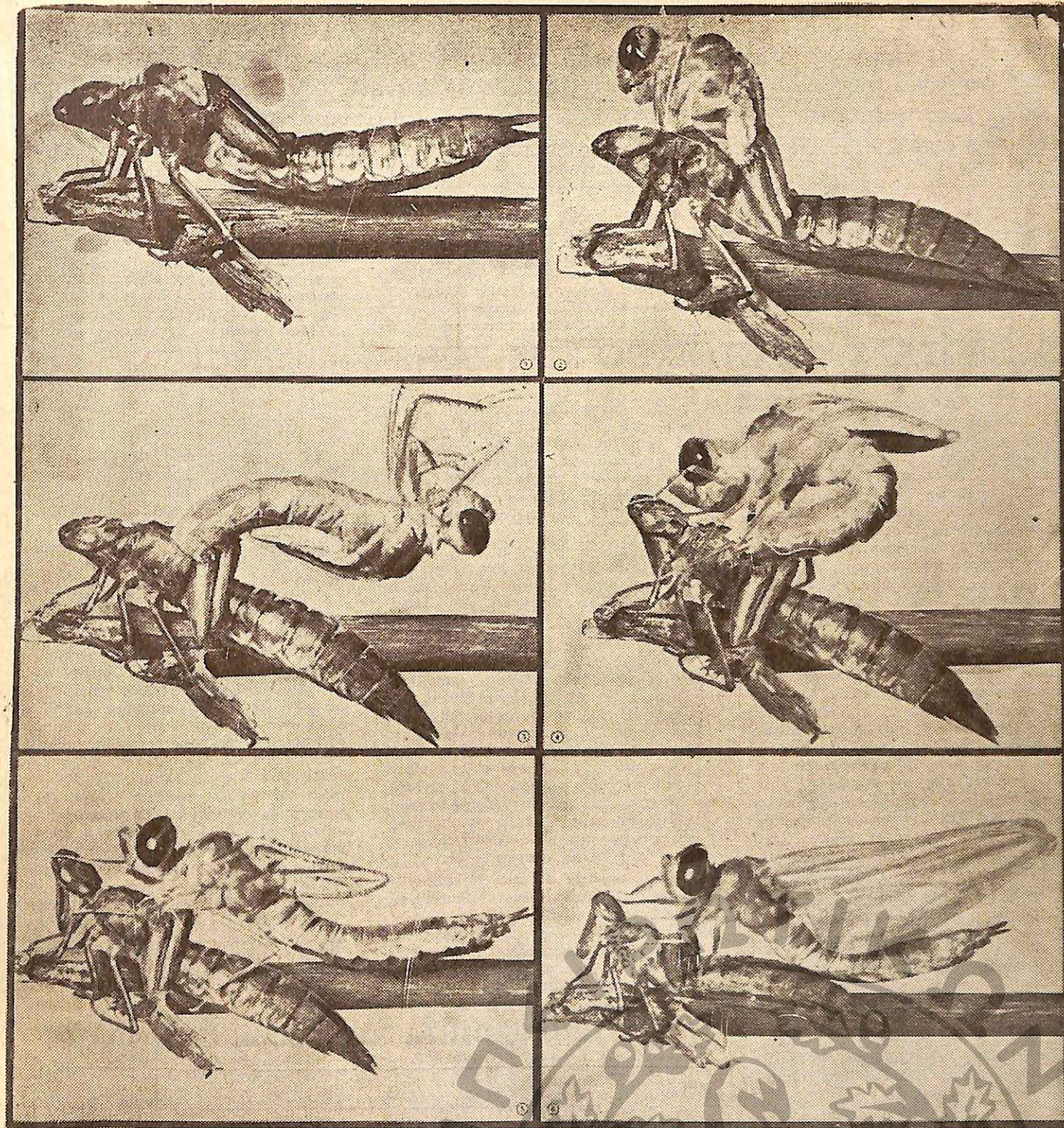
ΓΥΡΩ ΑΠΟ ΤΟΝ ΗΛΙΟ

ΛΟΤΝΙΚ Ι. — Ἐκτόξευση: 2 Ἰανουαρίου 1959. Ἀπεριόριστη διάρκεια. Βάρος 1.472 κιλά. Ὁφέλιμο φορτίο 361,3 κιλά. Τροχιά γύρω ἀπ' τὸν ἥλιο: περίηλιο 145 ἑκατομμύρια χιλιόμετρα, ἀφήλιο 190 ἑκατομμύρια χιλιόμετρα. Ἀποτελέσματα: Μελέτη τῶν κοσμικῶν ἀκτινοβολιῶν κλπ.

ΠΡΩΤΟΠΟΡΟΣ VI. Ἐκτόξευση: 3 Μαρτίου 1959. Ἀπεριόριστη διάρκεια. Ὁφέλιμο φορτίο 6,07 κιλά. Ἡλιακὴ τροχιά: περίηλιο 147 ἑκατομμύρια χιλιόμετρα, ἀφήλιο 170 ἑκατομμύρια χιλιόμετρα. Ἀποτελέσματα: Μελέτη κοσμικῶν ἀκτινοβολιῶν κλπ.

ΓΥΡΩ ΑΠΟ ΤΟΝ ΗΛΙΟ ΚΑΙ ΤΗΝ ΑΦΡΟΔΙΤΗ

ΠΡΩΤΟΠΟΡΟΣ V. — Ἐκτόξευση: 11 Μαρτίου 1960 Ἀπεριόριστη διάρκεια. Βάρος 40,5 κιλά. Ἡλιακὴ τροχιά: περίηλιο 108 ἑκατομ. χιλιόμετρα, ἀφήλιο 150 ἑκατομ. χιλιόμετρα. Ἀποστολή: Μελέτη τῶν δυνατοτήτων ταξιδιῶν στὴν Ἀφροδίτη, πειράματα τηλεπικοινωνίας ἀπὸ μεγάλες ἀποστάσεις κλπ.

ΤΟ ΘΑΥΜΑ ΤΗΣ ΜΙΑΣ ΝΥΚΤΟΣ

Ἡ γέννηση ἑνὸς ἐντόμου

ΑΠ' ὅλα τὰ ἔντομα πού αναπτύσσονται μὲ διαδοχικὲς μεταμορφώσεις, ὁ «βιβλίσκος» (LIBELLULA) εἶναι ἀναμφισβήτητα τὸ πῶς ἀξιοθαύμαστο. Οἱ φωτογραφίες μας δείχνουν τὰ διάφορα στάδια ἀναπτύξεως τῆς «κυανῆς αἰχμῆς», μεγάλου βιβλίσκου πού συναντᾶται σ' ὅλα τὰ ἔλη τῆς Εὐρώπης. Πρῶτο στάδιο εἶναι ἡ προνύμφη. Γεφύεται μὲ τὴ βοήθεια ἑνὸς εἰδους ἐλαστικῆς μάζας, τὴν ὁποία τεντώνει πάνω στὴ ζωντανή, λεία τῆς. Ζεῖ κάτω ἀπ' τὸ νερὸ καὶ προωθεῖται ἐκσφενδονίζοντας τὸ νερὸ ἀπὸ τὸ ἔντερό της. Ἡ ὑποτυπώδης μορφή της καλύπτεται ἀπὸ τὰ χαρακτηριστικὰ τοῦ κατοπινοῦ τέλειου ἐντόμου καὶ μαγεύουμε τὰ πτερὰ πού πρόκειται νὰ ξεπεταχθοῦν ἀπὸ τίς μικρὲς ραχιαῖες θήκες. Ὅταν ἔρθε ἡ ὥρα τῆς πρώτης μεταμορφώσεως,

ἡ προνύμφη ἀνέβαίνει στὴν ἐπιφάνεια καὶ ἐφαδιασμένη μὲ ἀναπνευστικὰ σάραχνα βγάζει τὸ μισό της σῶμα ἔξω ἀπ' τὸ νερὸ. Κατόπιν ἀνασηκώνεται, βγαίνει ἐντελὸς στὸν ἀέρα, γλιστράει πάνω σ' ἓνα καλάμι καὶ μὲ ἰσχυρὲς συσπάσεις τοῦ σώματός της ἀπαλλάσσεται ἀπὸ τὸ περιβάλλοντά της. Τὸ ἔντομο εἶναι ἔτοιμο νὰ πετάξει. Τὸ σῶμα φοροκάνει τὰ φτερά ξετυλίγονται... Μέσα σὲ μιὰ νύχτα τὸ ἀξιοθαύμαστο ἰπτάμενο μηχανηματάκι δ' ἀρχίζει νὰ λειτουργεῖ. Πενταεὶ μὲ ταχύτητα 60 χιλιομέτρων τὴν ὥρα ἀνάμεσα στίς καλάμιες καὶ τὰ υδροβία φυτά. Μὲ τὴν ἐξυτάτη ὁρασή του, ὁ βιβλίσκος μπορεῖ νὰ κάνει ἀπίστευτες ἀναρροασιές καὶ ν' ἀρπάξει τὴν τροφή του στὸν ἀέρα.

1. Ἡ προνύμφη ἔχει βγεῖ ἀπ' τὸ νερὸ καὶ σκαρφάλωσε σ' ἓνα καλάμι. 2. Ἐμφανίζεται τὸ πρόσθιο τμήμα τοῦ σώματος. 3. Μὲ ἰσχυρὲς συσπάσεις τὸ ἔντομο προσπαθεῖ ν' ἀπαλλαγῇ ἀπὸ τὸ περιβλήμα του. 4. Οἱ ἀγωνιώδεις προσπάθειες συνεχίζονται. 5. Ἐπὶ τέλους ἐλεύθερο, τὸ ἔντομο εἶναι ἀκόμα διαφανές. 6. Τὰ φτερά ξετυλιώνονται σιγά - σιγά καὶ σκληρύνονται στὸν ἀέρα...

Το αίμα, ο ρευστός ιστός των ζωντανών οργανισμών, είναι ένα φαινομενικώς άπλο-
χλά κατά βάθος πολύπλοκο όργανο του σώματος. Έκτος από τους μονοκύττα-
ρους οργανισμούς και μερικά πολυκύτταρα είδη, κανένα ζώο δεν μπορεί να ζήσει
δίχως αίμα. Έχουμε περίπου πέντε κιλά αίματος και μονάχα τα έρυθρά αιμοσφαί-
ρια, αν τ'άπλώναμε σε μια επίπεδη επιφάνεια, θα κάλυπταν 3,20 τετραγωνικά μέτρα.

Οι ομάδες του αίματος

ΤΟ ΠΡΩΤΑΡΧΙΚΟ ΣΤΟΙΧΕΙΟ ΤΗΣ ΖΩΗΣ

ΑΠΟ τ' αρχαία χρόνια οι άνθρωποι θεωρούσαν το αίμα ως ένα από τα εύγενή στοιχεία του σώματος, το στοιχείο της ζωής κατ' έσοχόν. Η λέξη «αίμα», λένε ότι παράγεται από το ρήμα «αΐθω» που σημαίνει πυρώνω, θερμαίνω, κι' αυτό δεν είναι παράδοξο, αφού το αίμα είναι ο μεγάλος ρυθμιστής της θερμοκρασίας στο ανθρώπινο σώμα. Σ' όλη την ιστορία της ιατρικής, το αίμα θεωρείται ως ο σπουδαιότερος φορέας των θεραπευτικών μέσων: φάρμακα, ύγρo και στερεά, φίλτρα κλπ. «Όλα ένεργούν στο σώμα δια του αίματος». Η μετάγγιση του αίματος, που δικαίως τη θεωρούμε σαν μια μεγάλη κατάκτηση της σύγχρονης ιατρικής, ήταν γνωστή στους αρχαίους. Άλλ' οι πρώτες προσπάθειες μεταγγίσεως κατέληξαν σε καταστροφές. Το 1668 ένας νόμος στη Γαλλία άπαγόρευσε τις μεταγγίσεις αίματος. Υπό το φως της σύγχρονης επιστήμης, δεν είναι δύσκολο να εξηγήσουμε αυτές τις αποτυχίες: Οι άνθρωποι άγνοούσαν τότε τις ομάδες αίματος και σχεδόν κάθε τι που άφορούσε αυτό το φαινομενικά άπλο, αλλά κατά βάθος πολύπλοκο όργανο του σώματος.

Το αίμα είναι ο ρευστός ιστός των ζωντανών οργανισμών που περιέχεται και κυκλοφορεί μέσα στα αιμοφόρα αγγεία του σώματος. Όπως όλοι οι ιστοί του οργανισμού, το αίμα αποτελείται από κύτταρα και από μεσοκυττάρια ουσία. Στη περίπτωση του αίματος αυτή η ουσία που υπάρχει ανάμεσα στα κύτταρα λέγεται «πλάσμα».

Για όλα τα ζώα, το αίμα έχει θεμελιώδη σημασία για την λειτουργία του σώματος. Εκτός από τους μονοκύτταρους οργανισμούς και μερικά πολυκύτταρα κατώτερα είδη, υπάρχουν ζώα που μπορούν να ζήσουν χωρίς αίμα. Απόδειξη της μεγάλης σημασίας του αίματος για τη ζωή είναι η ποσοτική υπεροχή του απέναντι όλων των άλλων οργάνων του σώματος.

Κατά μέσον όρο, το σύνολο του αίματος στο ανθρώπινο σώμα αποτελεί το 1/13 του βάρους ενός ανθρώπου. Κανένα άλλο όργανο δεν έχει τόσο μεγάλο όγκο, βάρος και επιφάνεια. Το βαρύτερο από τα όργανά μας, το σκελετό, ζυγίζει περίπου ένα κιλό. Το αίμα έχει περίπου τετραπλάσιο βάρος (5—6 κιλά). Στους βνήλικους ύμεις ανθρώπους ο όγκος του αίματος υπερβαίνει τις πέντε λί-

τρες. Το βάρος του όμως είναι μεγαλύτερο από πέντε κιλά γιατί το αίμα είναι βαρύτερο από το νερό. Όσο για την επιφάνειά του, μονάχα τα έρυθρά αιμοσφαίρια, αν μπορούσαμε να τ' άπλώσουμε σε μια επίπεδη επιφάνεια, θα κάλυπταν 3,20 τετραγωνικά μέτρα.

ΟΛΟ αυτό το ύγρο κυκλοφορεί μέσα σ' ένα τεράστιο δίκτυο σωληνώσεων: τις αρτηρίες, τις φλέβες, και τα τριχοειδή αγγεία. Άν το κυττάξουμε στο μικροσκόπιο, το αίμα περιέχει πρώτα ένα κυτρινωπό, διαφανές ύγρο, το «πλάσμα», που αποτελεί τα 55% του συνολικού όγκου του αίματος. Η χημική σύνθεση του πλάσματος είναι εξαιρετικά πολύπλοκη: περιέχει ασβέστιο, φώσφορο, άλατα, λίπη, λευκώματα, σάκχαρο κ.λ.π. Μέσα σ' αυτό το ύγρο κολυμπάνε τα κύτταρα του αίματος που τα ονομάζουμε γενικά «έμμορφα στοιχεία», δηλαδή στοιχεία που έχουν κάποια μορφή, αντίθετα προς το πλάσμα που είναι έμμορφο ύγρο.

Άς εξετάσουμε πρώτα το πλάσμα: Άν αφήσουμε μια ποσότητα αίματος να ηρεμήσει μέσα σ' ένα γυάλινο δοχείο, θα παρατηρήσουμε ότι σχηματίζεται σε λίγα λεπτά μια κόκκινη μάζα που μοιάζει με σιρόπι και περιβάλλεται από ένα άδαρες ύγρο ανοιχτοκίτρινο ή σχεδόν

άχρωμο. Η κόκκινη μάζα λέγεται «πλάκος» του αίματος, το ανοιχτοκίτρινο ύγρο, είναι ο «ερός» του αίματος. Άν κυττάξουμε ένα μέρος του πλάσματος στο μικροσκόπιο, θα ιδούμε ότι αποτελείται από λεπτές ίνες που σχηματίζουν δίκτυο. Αυτό το δίκτυο που λέγεται «ίνωδες» συγκρατεί ανάμεσα τους τα διάφορα κύτταρα του αίματος. Όσο για το «ερό», αυτός δεν πρέπει να συγχέεται με το «πλάσμα». Ο «ερός» είναι ένα μέρος του πλάσματος. (Το πλήρες «πλάσμα» αποτελείται από τον «ερό» και το «ίνωδες»).

Η λειτουργία του πλάσματος είναι εξαιρετικά σημαντική, μ' όλο που άγνοούμε άκονία πολλά μυστικά του μηχανισμού του. Έκτελει την εκλεκτική μεταφορά και διανομή των χρησίμων ουσιών άνάλογα με την άνάγκη κάθε κυττάρου και κάθε οργάνου του σώματος. Άς πάρουμε ένα άπλο παράδειγμα: Όταν, για άποιοδήποτε λόγο, σπάσει ένα αιμοφόρο άγγείο στο έσωτερικό του σώματός μας, είναι φανερό ότι το αίμα που χύνεται στους γύρω ιστούς αποτελεί θανάσιμο κίνδυνο γιατί τα νεκρά αιμοσφαίρια θα σπείσουν και η σήψη θα έπεταθεί σε όλα τα κύτταρα. Άλλά το πλάσμα άναλαμβάνει τη μεταφορά των «πρωμάτων» αυτών στο σκελετό που θα τα έπεξεργασθεί καταλλήλως και θα τα δώσει από τον οργανισμό. Το ίδιο γίνεται για διάφορες άλλες ουσίες, χρήσιμες ή άσχημες, που θα καταναμηθούν από το πλάσμα στα κατάλληλα όργανα για τη χρησιμοποίηση ή την άπόρριψή τους.

Κυτταρικά στοιχεία

Τα «έμμορφα» κυτταρικά στοιχεία του αίματος είναι διάφορων ειδών: Τά έρυθρά αιμοσφαίρια είναι μικροί δίσκοι διαμέτρου μερικόν

Η ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΚΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΟΜΑΔΩΝ ΑΙΜΑΤΟΣ

ΜΗΤΕΡΑ	Π	Α	Τ	Ε	Ρ	Α	Σ
	AB	A	B	O			
AB	παιδιά A, B ή AB	παιδιά A, B ή AB	παιδιά A, B ή AB	παιδιά A ή B			
A	παιδιά A, B ή AB	παιδιά A ή O	παιδιά AB, A, B ή O	παιδιά O ή A			
B	παιδιά A, B ή AB	παιδιά AB, A, B ή O	παιδιά B ή O	παιδιά O ή B			
O	παιδιά A ή B	παιδιά O ή A	παιδιά O ή B	παιδιά O			

Αυτοί είναι όλοι οι δυνατοί κληρονομικοί συνδυασμοί των ομάδων αίματος. Όταν γνωρίζουμε την ομάδα της μητέρας και του παιδιού μπορούμε ν' άποκλείσουμε άρισμένη πατρότητα. Π.χ. αν η μητέρα είναι B και το παιδί A, ένας άνδρας B ή O άποκλείεται να είναι πατέρας. Άλλ' η άπόδειξη έχει μόνο άρνητική άξία.

χιλιοστών του χιλιοστού. Περιέχουν τη χρωστική ουσία του αίματος, την αιμοσφαιρίνη. Τα χαρακτηρισίσαμε ως «κύτταρα» μ' όλο που πολλοί έπιστήμονες δεν συμφωνούν με το χαρακτηρισμό αυτό: Τα έρυθρά αιμοσφαίρια δεν έχουν πυρήνα, όπως τα άλλα κύτταρα του σώματος και το πρωτόπλάσμα τους έχει μεταβληθεί σε χρωστική ουσία, που όπως είπαμε, λέγεται αιμοσφαιρίνη. Όστόσο, ο πυρήνας των έρυθρών αιμοσφαιρίων άπάρχει από τον έβδομο μήνα του έμβριού και κατόπιν καταστρέφεται. Έπίσης, στο μεδούλι των κόκκων (ο μυελός των οστών είναι όργανο παραγωγής έρυθρών αιμοσφαιρίων) συναντάμε έρυθρά αιμοσφαίρια με πυρήνα. Και σε πολλά είδη ζώων τα αιμοσφαίρια έχουν πυρήνα. Πάντως μερικοί έπιστήμονες χαρακτηρίζουν τα άνθρώπινα έρυθρά αιμοσφαίρια ως «άπυρνα κύτταρα».

Είναι το σπουδαιότερο συστατικό του αίματος γιατί παραλαμβάνουν από τους πνεύμονες το άξυγόνο του άτμοσφαιρικού άερος και, με το αρτηριακό σύστημα, το διαμοιάζουν σ' όλα τα κύτταρα των ιστών. Κατόπιν παίρνουν από τα κύτταρα το προϊόν της καύσεως (διοξείδιο του άνθρακος) και, μέσα από τις φλέβες, το φέρουν στους πνεύμονες για ν' άποβληθεί με τη έκπνοή. Χωρίς την κεφαλαϊώδη αυτή λειτουργία ή ζωή των άνωτέρω οργανισμών θα ήταν άδύνατη.

Τά έρυθρά αιμοσφαίρια αποτελούν το ένα τρίτο περίπου του συνόλου του αίματος. Στον άνθρωπο ο άριθμός τους διαφέρει άνάλογα με το φύλο και την ηλικία. Οι άνδρες έχουν περίπου πέντε εκατομμύρια έρυθρά αιμοσφαίρια κατά κυβικό χιλιοστό αίματος. Οι γυναίκες έχουν μόνον 4,5 εκατομμύρια. Το νεογέννητο μωρό έχει 6 ως 9 εκατομμύρια, άλλά τέσσερις ή πέντε μέρες μετά τη γέννηση ο άριθμός τους περιορίζεται στα 4—5 εκατομμύρια. Ένας ένηλικος άνθρωπος θεωρείται άναιμικός αν έχει λιγότερα από τρία εκατομμύρια έρυθρά αιμοσφαίρια κατά κυβικό χιλιοστό.

Τά λευκά αιμοσφαίρια ή λευκοκύτταρα είναι πολύ λιγότερα: Τάρχουν μόνον 6 ως 8 χιλιάδες λευκά αιμοσφαίρια σ' ένα κυβικό χιλιοστό αίματος. Άλλ' ο άριθμός έχει άμεσά άνάλογα με την τροφή, την εργασία, άκόμα και τη στάση του σώματος.

Ο «ερός» λευκά αιμοσφαίρια έχει έπικρατήσει, μ' όλο που δεν είναι λευκά άλλά άχρωμα. Πολλοί νεώτεροι έπιστήμονες προτιμούν την όνομασίαν «άχρωα αιμοσφαίρια». Ένα λευκό αιμοσφαίριο άντιστοιχεί περίπου σε 1.000 έρυθρά, άλλά ο όγκος των λευκών είναι μεγάλος.

Τά λευκά αιμοσφαίρια είναι η «άστυνομία» του οργανισμού. Άποτελούν τις ένοπλες δυνάμεις του σώματός μας όταν είμαστε άρρωστοι. Η άποστολή τους είναι ν' άγωνίζονται κατά των μικροβίων.

Έκτος από τα έρυθρά και τα λευκά αιμοσφαίρια, υπάρχουν άκόμα δυο «έμμορφα» κυτταρικά στοιχεία στο αίμα: τά αϊμοπετάλια (ή θρομβοκύτταρα) και τά αϊμοκώκκους. Ο όλος τους δεν είναι άκόμα έτελώς

γνωστός. Ο άριθμός τους αΐξάνεται σε περίοδο άρρώστειας. Πάντως ξέρουμε ότι τά αϊμοπετάλια συντελούν στην πήξη του αίματος και βοηθούν την έπούλωση των πληγών σχηματίζοντας ένα προστατευτικό στρώμα από πηγμένο αίμα. Τάρχουν κανονικά 200—300 χιλιάδες αϊμοπεταλίων κατά κυβικό χιλιοστό αίματος. Η έλάττωσή τους φαίνεται πως προκαλεί την άρρώστεια που λέγεται «αϊμοφιλία».

Οι ομάδες

ΣΤΑ παλιότερα χρόνια η μετάγγιση του αίματος ήταν συχνά θανατηφόρα. Οι έπιστήμονες δεν ήξεραν τι να έποθέσουν. Συνήθως απέδιδαν αυτά τά δυστυχήματα στις άρρώστεις που ύπάρχον στο αίμα του αιμοδότη.

Σήμερα ξέρουμε ότι τά φαινόμενα αυτά όφείλονται στη «συγκόλληση» των έρυθρών αιμοσφαιρίων του ξένου αίματος που μπαίνει ξαφνικά στην κυκλοφορία. Και η «συγκόλληση» όφείλεται σ' ένα χημικό παράγοντα που ποικίλει από άτομο σε άτομο.

Μόνον το 1911 άποδείχθηκε ότι πρέπει να προσέξουμε αυτό το φαινόμενο της «συγκόλλησης» προτού προχωρήσουμε σε μια μετάγγιση. Οι έπιστήμονες άρχισαν να διακρίνουν το αίμα σε διάφορες κατηγορίες άνάλογα με ουσίες που περιέχει, τις όποιες όνόμασαν «συγκολλητίνες» και «συγκολλητινογόνες».

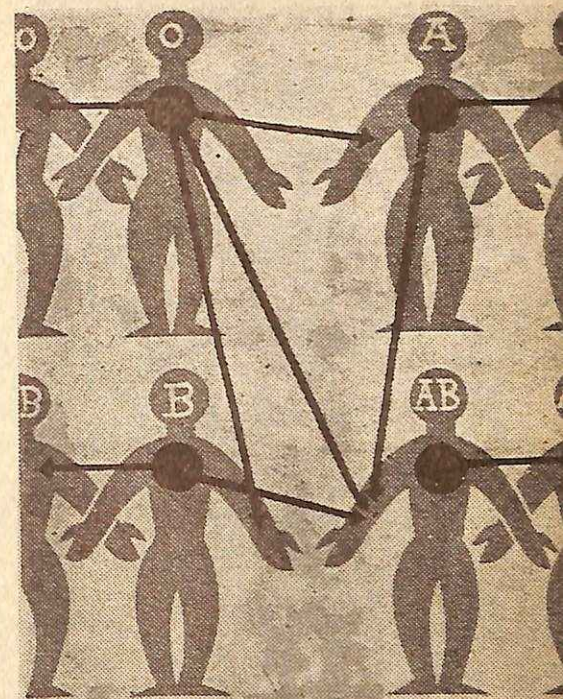
Μακροχρόνια πειράματα έπ' χιλιάδων ανθρώπων μάς έπέτρεψαν να γνωρίσουμε κατά βάθος το φαινόμενο της «συγκόλλησης». Άς όποθέσουμε ότι παίρνουμε ένα δείγμα αίματος από δυο ανθρώπους, τον X και τον Y. Κατόπιν χωρίζουμε το αίμα του καθένος στα κύρια συστατικά του: Άπό τη μια μεριά το πλάσμα, από την άλλη τά αιμοσφαίρια.

Άν αναμείξουμε τά αιμοσφαίρια του X με το πλάσμα του Y δυο πράγματα μπορεί να συμβούν: Ή το αίμα γίνεται τέλεια ρευστό και όμοιογενές ή παρουσιάζει θρόμβους άνίστον μεγέθους. Στη δεύτερη αυτή περίπτωση έχει συμβεί «συγκόλληση» των αιμοσφαιρίων. Το φαινόμενο άποδεικνύει ότι το αίμα του X δεν ταιριάζει στον Y και η μετάγγιση του αίματος από τον X στον Y θα ήταν θανατηφόρα. Άλλ' αυτό δε σημαίνει άπαραιτήτως ότι το αίμα του Y δεν ταιριάζει στο X. Μπορεί το αίμα του X να είναι έπικίνδυνο για τον Y άλλά το αίμα του Y άκίνδυνο για τον X.

Η συγκόλληση των αιμοσφαιρίων δεν γίνεται κατά τύχη άλλά με όρισμένους συνδυασμούς. Η μελέτη αυτών των συν-

— Δεν σου είπα να μη τραβάς τόσο άπότομα τό καλάμι σου.

Οι ομάδες αίματος. Το σχέδιο δείχνει σε ποιους μπορεί να δώσουν και από ποιους μπορούν να δεχθούν αίμα οι άνθρωποι που ανήκουν σ' αυτές τις ομάδες.

δυσαιμικών ώδήγησε στη διαίρεση του αίματος σε τέσσερις μεγάλες ομάδες που όνομάστηκαν διεθνώς AB, A, B και O.

Όμάδα AB — Το αίμα της ομάδας AB δεν προκαλεί συγκόλληση των έρυθρών αιμοσφαιρίων του αίματος που δέχεται από οποιαδήποτε άλλη ομάδα. Άλλ' οι ομάδες A, B και O, αν δεχθούν αίμα AB, προκαλούν συγκόλληση. Συνεπώς, η ομάδα AB μπορεί να δεχθεί αίμα από όλες τις άλλες ομάδες άλλά δεν μπορεί να δώσει αίμα παρά μόνο στη δική της ομάδα. Γι' αυτό οι άνθρωποι που ανήκουν σ' αυτή την ομάδα λέγονται «γενικοί αιμοδέκτες».

Όμάδα A. — Το αίμα της ομάδας A προκαλεί συγκόλληση στα έρυθρά αιμοσφαίρια των ομάδων AB και B. Συνεπώς δεν μπορεί να δεχθεί αίμα παρά μόνο από την ομάδα A και O. Τά έρυθρά της αιμοσφαίρια παθαίνουν «συγκόλληση» από τις ομάδες B και O. Συνεπώς δεν μπορεί να δώσει αίμα παρά μόνο στην ομάδα A και AB.

Όμάδα B. — Η ομάδα B δεν μπορεί να δεχθεί αίμα παρά μόνο από την ομάδα B και O. Δεν μπορεί να δώσει αίμα παρά μόνο στη ομάδα B και AB.

Όμάδα O. — Η ομάδα O δέχεται αίμα μόνο από την ομάδα O. Άλλά μπορεί να δώσει αίμα σε όλες τις άλλες ομάδες. Γι' αυτό οι άνθρωποι που ανήκουν σ' αυτή την ομάδα λέγονται «γενικοί αιμοδότες».

Αυτή είναι η θεωρία. Στην πράξη τά πράγματα είναι κάπως πιο περίπλοκα γιατί μερικές φορές αυτοί οι «γενικοί αιμοδότες» της ομάδας O έχουν στο αίμα τους «συγκολλητίνες» αντί — A και άν — B.

Αυτοπροσωπογραφία του Λωτρέκ σε μεταμφίεση σε κλόουν. Είναι από τους πιο φημισμένους πίνακες του μεγάλου ζωγράφου, που εκφράζει όλη την τραγωδία της μοίρας του

Η ΖΕΣΤΗ είναι αποπνικτική. Ένώ έξω ή θύελλα είναι έτοιμη να ξεσπάσει, στο δωμάτιο, όπου τα παράθυρα είναι μισόκλειστα, το μισοσκόταδο φτιάχνει από την ώρα αυτή, που η ζωή των διαμεισθμένων πίνακες του μεγάλου ζωγράφου, που εκφράζει όλη την τραγωδία της μοίρας του

Ο πατέρας του, ο κόμης Άλφόνσος, γεμίζει το δωμάτιο με την άχρηστη δραστηριότητά του. Κοντά στο κρεβάτι, η μητέρα του Λωτρέκ, χαϊδεύει το ιδρωμένο μέτωπο του έτοιμοθάνατου. Γονατισμένη, η κόμηση Άντλ προσεύχεται για το γιό της — ή για τον εαυτό τους, γιατί από την πρώτη μέρα του δράματος έχει ακολουθήσει τον ανάπνρο στο μαρτυρικό του δρόμο. Η μητέρα του, η μεγάλη αγάπη της ζωής του, που της έχει κάνει πολλές φορές το πορτραίτο της με άπειρη ρυφερότητα, είναι το μόνο πλάσμα στον κόσμο από το οποίο ο νάνος δέχθηκε ποτέ οίκτο. Κοντά στην κουρτίνα ένα τρίτο πρόσωπο συμπληρώνει τον πίνακα: η ψηλή μαύρη σιλουέτα του γιατρού Γαβριήλ Ταπιέ ντε Σελεύραν, του αχώριστου εξαδέλφου που είναι για πάντα συνδεδεμένος με την εικόνα του ζωγράφου. Οι τρεις αυτοί μάρτυρες του θανάτου του Λωτρέκ στον πύργο του Μαλνόμε είναι επίσης και οι μάρτυρες της πονεμένης ζωής του. Κρατούν τους πρώτους ρόλους στην τραγωδία.

Ο Άνρι είναι επτά χρόνων το 1871, όταν το Παρίσι παραδίδεται στους Πρώσους. Ωστόσο στο Μπόσκ, το πατρογονικό αρχοντικό, όπου οι πύργοι ακουμπούν σε τοίχους πάχους δύο μέτρων, είναι ακόμα Μεσαιώνας. Ο κόμης Άλ-

Τόν χλεύαζαν όλοι. Ήταν ένας νάνος με αποκρουστική σχεδόν εμφάνιση που προκαλούσε την αποστροφή ή το γέλιο. Η οικογένειά του, μιά από τις αριστοκρατικότερες της Γαλλίας, δεν ήθελε να τον ξέρει. Ήταν ένας ανάπνρος σωματικά, ένας απόκληρος κοινωνικά. Η ζωή του υπήρξε σύντομη. Κι όμως ο άνθρωπος αυτός είναι, μαζί με τον Γκωγκέν και τον Βάν Γκόγκ — ανώμαλους κι' εκείνους — ο πατέρας της σύγχρονης ζωγραφικής. Έχει αφήσει ένα θησαυρό από τριακόσους πίνακες που τους δαυμάζει σήμερα ο κόσμος. Η τραγωδία της ζωής του, η σωματική αναπηρία του, δεν έπηρεασαν τη μεγαλοφυΐα του. Ο Άνρι ντε Τουλούζ-Λωτρέκ είναι ένα φαινόμενο — ένα φαινόμενο που μαρτυρεί ότι η δημιουργική δύναμη του καλλιτέχνη μπορεί να νικήσει και τις πιο μεγάλες δυσκολίες της ζωής.

Ο «άπελπισμένος της Μονμάρτρης»

ΤΟ ΕΡΓΟ ΤΟΥ ΑΝΡΙ ΝΤΕ ΤΟΥΛΟΥΖ — ΛΩΤΡΕΚ

φόνσος είναι περήφανος που έχει διάδοχο. Ο Άνρι είναι ο πρωτότοκος, ο σηματοφόρος της γενιάς του, σ' ένα αρχοντικό όπου η φεουδαρχική οικογένειά του διασπείρει από τον 12ο αιώνα. Ο κόμης Άλφόνσος έχει ένα πάθος, το κυνήγι. Ο πατέρας του — ο παππούς του Άνρι — ο Μαύρος Πρίγκιπας, είχε σκοτωθεί κυνηγώντας: είχε πέσει σ' ένα γκρεμό. Ωστόσο η μανία του κυνηγιού είναι στο σίμα των Τουλούζ-Λωτρέκ. Ο μικρός Άνρι παρακολουθεί από την κεντρική είσοδο του πύργου την ανάσωση των κυνηγών, με τη λαχράνα να είναι κι' αυτός μιά μέρα μαζί τους. Είναι ο διάδοχος κι' ο κληρονόμος. Στα περιθώρια των σχολικών τετραδίων του σχεδιάζει σκηνές κυνηγιού, περιμένοντας νάρθει ή ώρα να τις ζήσει. Αλλοίμονο! Δεν θα κυνηγήσει ποτέ. Και ο πύργος του Μπόσκ δεν θα γίνει ποτέ δικός του.

— Μητέρα... έσύ! Μόνο έσύ! Είναι — τελευταία λόγια του Άνρι όταν πεθαίνει. Αυτός που υπήρξε η έλπίδα μιάς δλόκληρης οικογένειας, που είχε στη διάθεσή του όλα τα καλά του κόσμου όταν γεννήθηκε, πεθαίνει κτυπημένος από τις φονερότερες άτυχίες.

Ο δύσμορφος νάνος

ΤΟ πρώτο σημάδι του δράματος άπκαλύφθηκε στις 30 Μαΐου 1878, στο σαλόνι του πύργου του Μπόσκ. Ο Άνρι κάθεται κοντά στη μητέρα του σ' ένα χαμηλό κάθισμα. Σηκώνεται, κλονίζεται, πέφτει: έχει σπάσει το κόκκαλο του αριστερού μηρού. Γύψος, άκνησία. Έπειτα από 15 μήνες πέφτει πάλι, αυτή τη φορά σε μιά χαράδρα κοντά στο Μπόσκ: έχει σπάσει το κόκκαλο του δεξιού μηρού. Τελείωσε: ο Άνρι δεν θα ξαναπερπατήσει χωρίς μπαστούνι. Θεραπείες, λουτρά, όλα δοκιμάζονται. Η καταδίκη, όμως, είναι γραμμένη στον τοίχο ενός δωματίου του πύργου του Μπόσκ, όπου κάθε χρόνο σημειώνεται το άναστημα των παιδιών. 1880: ο Άνρι κι' ο εξαδέλφος του έχουν το ίδιο άναστημα.

1882: ο Ραούλ έχει κερδίσει 8 πόντους, ο Άνρι μόνο 2. Ο κορμός του έχει άναπτυχθεί, τα πόδια έχουν μείνει άτροφικά. Το άναστημά του σταθεροποιείται στα 1.54. Το δύσμορφο σώμα του του άπαγορεύει για πάντα μιά κανονική ζωή. Ο Γαβριήλ, ο αβριανός γιατρός Ταπιέ ντε Σελεύραν, τον ξεπερνά. Τον ξεπερνούν οι νεώτεροί του. Δεν υπάρχει πιά άμφιβολία: ο Άνρι είναι και θα μείνει νάνος. Η μητέρα του λυώνει από τον καημό της. Παραμελημένη από τον άνδρα της, ζει μόνο για τον Άνρι. Και την άσπνίζει μιά ιδέα: η άρρώστικα των όστών του παιδιού της — που είναι η αιτία των δύο καταγμάτων — δεν είναι συνέπεια του γεγονότος, ότι οι γονείς του είναι πρώτα εξαδέλφια;

Ο πατέρας, ο κόμης Άλφόνσος, άπογοητευμένος από τον άνάπνρο γιό του, άκχωρεί τα δικαιώματα διαδοχής στην άδελφή του Άλίζ. Ο Άνρι αισθάνεται ότι γίνεται ξένος στον πύργο κι' ο οίκτος που του δείχνουν τον πληγώνει. Είναι τώρα έφηβος, στην ηλικία των όνειροπολήσεων και των έπιθυμιών. Περνά μιά κοπέλλα. «Είναι τόσο ψηλή και τόσο όμορφη!», λέει. «Κι' έγω δεν είμαι ούτε ψηλός, ούτε ώραιος». Είναι άποκρουστικά άσχημος, όχι μόνο νάνος. Έχει συναίσθηση της άσκήμιας του. Αισθάνεται ότι είναι άνεπιθύμητος. Άλλά δεν άποκύπτει. Νοιώθει ότι έχει προσωπικότητα, ότι υπάρχει μέσα του κάτι: η δημιουργική πνοή. Σχεδιάζει από παιδί, αλλά τώρα τα σχέδιά του δεν είναι πιά παιδικά: έχουν γίνει το μέσο να εκφράζεται. Είναι βία, έπιθετικά, γεμάτα άπελπισία. Κι' ο Άνρι λέει: «Θά τους δείξω ότι δεν είμαι ένα χαμένο κορμί».

Άποφασίζει ν' άφιερωθεί άποκλειστικά στη ζωγραφική. Κι' άρχίζει την παράξενη διπλή ζωή του. Πηγαίνει — το 1880 — στο Παρίσι για να φοιτήσει στη Σχολή Καλών Τεχνών. Σπουδάζει στο έργαστήριό του Μποννά. Εκεί έρχεται για πρώτη φορά σ' έπαφή με ξένο κόσμο: ως τότε είχε ζήσει στον πύργο του Μπόσκ. Η δυστυχία του δεν τον έχει πικράνει. Εί-

ναι έγκάρδιος και πρόσχαρος. Οι σπουδαστές του τον συμπαθούν, γίνονται φίλοι του. Ο Μποννά, άστόσο, δεν ένθουσιάζεται από το μαθητή του. «Τα σχέδιά σου είναι φριχτά» του λέει. Άγτός, το 1903, θα κάνει ώστε το Λούβρο ν' άρνηθεί τα έργα του Άνρι, που 60 πίνακες του άσφαλίσηκαν 120.000.000 δραχμές, όταν μεταφέρθηκαν στο Παρίσι το 1958 για μιά άναδρομική έκθεση. Ο Μποννά, μέλος του Ίνστιτούτου της Γαλλίας, γεμάτος παράσημα και τιμές, είναι ένας άκαδημαϊκός ζωγράφος, θεματοφύλακας της παραδόσεως, που δεν άνέχεται ούτε τους Έμπρεσιονιστές. Ο Λωτρέκ, με την έπαναστατική ζωγραφική του, του προξενεί φρίκη.

Ο Άνρι έγκαταλείπει το έργαστήριό του Μποννά. Ο νέος δάσκαλός του, ο Κορμόν, τον θεωρεί «έξαιρετικό πλάσμα, προικισμένο για τη γελοιογραφία, άλλ' άκατάλληλο για τη μεγάλη τέχνη».

Το νυκτερινό Παρίσι

ΣΤΟ προσωπικό άτελιέ του ο Λωτρέκ έχει τώρα ένα καινούργιο μοντέλο, την «Τρομερή Μαρία», που ποζάρει επίσης για τον Πυβί ντε Σαδάν και έμπνέει τον Ρενουάρ για τον πίνακά του «Χορός στην Έξοχή». Πλύστρα, πρώην άκροβάτρια του τσίρκου, είναι είκοσι χρόνων, έχει μεγάλα γαλανά μάτια, πυκνά καστανά μαλλιά. Μιά μέρα ο Λωτρέκ βρίσκει τυχαία τα σχέδια που ζωγραφίζει κρυφά το μοντέλο του. Έκπληκτος, γεμάτος άσπασμό, πηγαίνει την προστατευόμενη του στο γείτονά του, το διάσημο ζωγράφο Ντεγκά, που μένει έκστατος μπροστά στα σχέδια. Η άνακάλυψη του Λωτρέκ θα κατακτήσει τη δόξα με το ψευδώνυμο Σουζάννα Βαλαντόν. Ο γιός της, ηλικίας τότε δύο χρόνων, θα γίνει παγκόσμιος γνωστός άργότερα: είναι ο Μωρίς Ουτρίλλο.

Ένα άνοιξιάτικο πρωί, ένας παράξενος μαθητής έμφανίζεται στο έργαστήριό του Κορμόν. Έρχεται από την Όλλανδία και ξέρουν μόνο το μικρό του όνομα: Βίνσεντ. Είναι δέκα χρόνια μεγαλύτερος από τον Λωτρέκ. Ζωγραφίζει σαν άγριος, με μανία. Είναι ο Βάν Γκόγκ, που γίνεται γρήγορα φίλος με τον Λωτρέκ. Είναι κι' οι δύο δυστυχισμένοι, απόκληροι. Μιά μόνο παρηγοριά τους μένει: η τέχνη. Η ζωγραφική είναι το μόνο πάθος τους. Αυτή θα δικαιώσει τη ζωή τους.

Ο Άνρι δεν έχει κανένα στον κόσμο, εκτός από τη μητέρα του. Ο πατέρας του του άπαγορεύει να υπογράψει τους πίνακές του με το άριστοκρατικό όνομα των Τουλούζ-Λωτρέκ και τον υποχρεώνει να χρησιμοποιεί ψευδώνυμο: Τρεκλώ. Ο Άνρι κρύβει την πικρία του πίσω από το σαρκασμό κι' άρχίζει να πίνει. Τακτικός θαμνάνας τώρα των καμπαρέ και των κέντρων, βρίσκει σ' αυτά άσπείτα στη νυκτερινή ζωή της Μονμάρτρης με σύντροφο τον εξαδέλφο του Γαβριήλ Ταπιέ ντε Σελεύραν. Είναι αχώριστοι και ξενοχτούν, πίνουν μαζί. Ο Άνρι, καθισμένος χωρίς τα πόδια του να φάνουν στη γή, μένει δλόκληρος άδρος στο Μουλν - Ρούζ, στα καφέ - κονσέρ, στον Μπρυάν και σχεδιάζει, σχεδιάζει άκούραστα τις σκηνές της νυκτερινής ζωής, θέματα για τους πίνακες που θα τον κάνουν άθάνατο.

Εκεί, στο Μουλν - Ρούζ, ο Λωτρέκ γνωρίζει — και ζωγραφίζει — τους τυ-

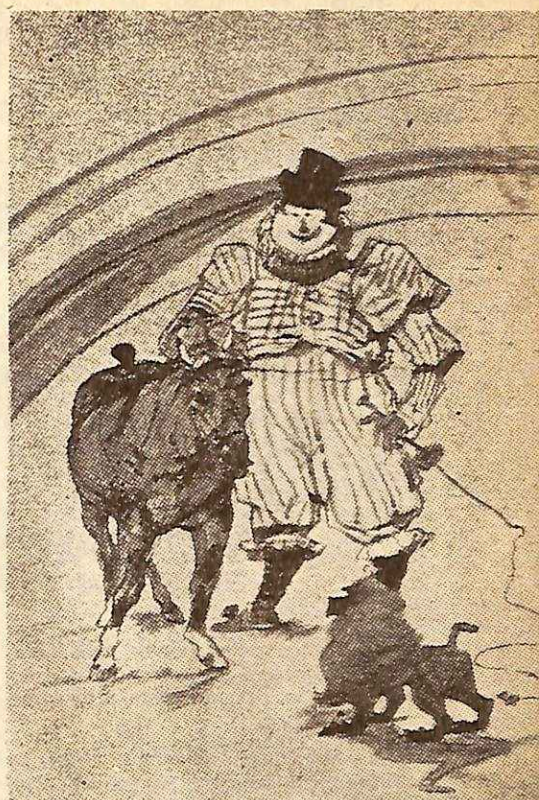
πους που εξακολουθούν να ζουν και θα ζουν αιώνια στους πίνακές του: την Γκούλυ, τον Βαλαντέν, τη Ζάν Άβρίλ, τους κλόουν και τις τραγουδίστριες, τους γλεντζέδες και τις χορεύτριες, ένα κόσμο ολόκληρο που πάλλεται από ζωή, από αλήθεια, από άυθεντικότητα στο πλούσιο έργο του. Έχει βρεί το δρόμο του: είναι ο ζωγράφος του νυκτερινού Παρισιού, που θα το εκφράσει όσο ποτέ κανένας ζωγράφος δεν έχει εκφράσει το περιβάλλον του.

Το «τσίρκο» και οι άλλοι πίνακες

ΕΝΑ πρωί του Σεπτεμβρίου 1891 οι τοίχοι του Παρισιού γεμίζουν από άφίσεις: «Ο χορός του Μουλν - Ρούζ». Ολόκληρο το Παρίσι κατακτάται από την πρωτοτυπία και την όμορφη που παρουσιάζουν οι άφίσεις αυτές, πραγματική έπανάσταση στην τέχνη της διαφήμισης. Οι Παρισινοί διαβάζουν την υπογραφή: Λωτρέκ. Ο Άνρι, άφηώντας την άπαγόρευση του πατέρα του, υπογράφει επί τέλους με τ' όνομά του. Και γίνεται διάσημος μέσα σε μιά μέρα. Όλοι μιλούν γι' αυτόν. Έχει άνανέώσει την τέχνη της άφίσης, δίνοντας σ' αυτήν δύναμη, έμπνευση, έκφραση, ψυχή.

Η φήμη πολλαπλασιάζει τις παραγγελίες. Ο Λωτρέκ είναι ο ζωγράφος της μόδας. Τα έργα του έχουν κάτι καινούργιο, τα πορτραίτα του είναι πραγματικές ψυχογραφίες, οι σκηνές που ζωγραφίζει είναι ζωντανές και σωστά ψυχολογημένες, η τεχνική του είναι γερή, τα θέματά του είναι πρωτότυπα. Οι πίνακές του πλατύνουν την περιοχή της ζωγραφικής. Μαζί με τους πίνακες του Γκωγκέν και του Βάν Γκόγκ αποτελούν μιά από τις πιο γόνιμες κι' ένδιαφέρουσες προσπάθειες της σύγχρονης τέχνης. Η άφίσα του για τον τραγουδιστή Μπρυάν, τα πορτραίτα της Ζάν Άβρίλ, της Γκούλυ, της Υβέτ Γκιλμπέρ είναι θαυμαστές σπουδές χαρακτήρων. Οι πίνακες που έχουν θέματα από τη ζωή του τσίρκου είναι άριστουργήματα. Η αυτοπροσωπογραφία του, σε μεταμφίεση σε κλόουν, είναι μιά από τις μεγάλες στιγμές της σύγχρονης ζωγραφικής. Τα πορτραίτα της μητέρας του έχουν τρυφερότητα και συγκίνηση, που δύσκολα τις βρίσκουμε στο έργο και των πιο μεγάλων ζωγράφων. Και «Στο Σαλόνι» είναι ένας πίνακας που δίνει με άπίστευτη δύναμη το δράμα του υποκόσμου — είναι το άριστούργημα του.

Ο υποκόσμος, άλλωστε, είχε άρχισι να γίνεται το περιβάλλον του Λωτρέκ, που η δύσμορφη κι' η αναπηρία του τον είχαν κάνει απόκληρο της κοινωνίας. Έχει γίνει άλκοολικός κι' ο αχώριστος σύντροφός του, ο Γαβριήλ, τον πείθει να κάνει μιά θεραπεία για άποτοξίνωση στο άναπατήριό του γιατρού Σεμελαίν. Εκεί, όμως, ο Λωτρέκ νοιώθει ότι τον θεωρούν ψυχοπαθή. Για ν' άποδείξει στους γιατρούς ότι το μυαλό του είναι υγιέστατο, για να ξαναβρεί την ελευθερία του — γιατί είναι αιχμάλωτος στο άναπατήριό — ζωγραφίζει με μανία. Εκεί, στο δωμάτιό του, ζωγραφίζει, από μνήμη, μιά θαυμάσια σειρά από πίνακες — το Τσίρκο — που και μόνη αυτή, θα ήταν άρκετη να του έξασφαλίζει τη δόξα. Όταν, τέλος, θγαίνει από το άναπατήριό, άνακαλύπτει ότι το Παρίσι έχει άναγνωρίσει την καλλιτεχνική του άξία.

Αυτοί πίνακες από την περίφημη σειρά «Το Τσίρκο». Τους πίνακες αυτούς τους ζωγράφισε από μνήμη ο Λωτρέκ όταν ήταν κλεισμένος σ' ένα άναπατήριό όπου είχε υποβληθεί σε θεραπεία γι' άποτοξίνωση.

Οι πίνακές του είναι τώρα περιζήτητοι. Τόσο περιζήτητοι, ώστε κυκλοφορούν και πλαστοί, καμωμένοι από άλλους ζωγράφους που βρίσκουν εύπιστους κι' άνίδεους άγοραστές. Ένα πορτραίτο της γυναίκας κλόουν Τσαά -

ΣΥΝΕΧΕΙΑ: ΣΤΗ ΣΕΛ. 41

"Ας φαντασθούμε για μια στιγμή τους σημερινούς αξιωματικούς του στρατού, τους νομάρχες, τους επάρχους, τους δικαστές, να γίνονται κληρονομικοί άρχοντες, να μεταβιβάζουν το αξίωμα στα παιδιά τους και ν' ασκούν για δικό τους λογαριασμό την εξουσία που τους έχει εμπιστευθεί προσωρινά το κράτος: Αυτή είναι η φεουδαρχία... Στο άρθρο αυτό ένας διαπρεπής Γάλλος ιστορικός περιγράφει μερικές απόψεις του φεουδαρχικού συστήματος.

Η ΦΕΟΥΔΑΡΧΙΑ

Τιμαριούχοι και δούλο-πάροικοι του Μεσαίωνα

ΤΟΥ PIERRE GAXOTTE

(τής Γαλλικής 'Ακαδημίας)

Μπορούμε να πούμε πως η φεουδαρχική κοινωνία είναι ακριβώς το αντίθετο της αρχαίας κοινωνίας. Στην αρχαιότητα, η κοινωνική οργάνωση στηρίζεται σε δυο θεμελιώδεις αρχές: το κράτος και την ιδιοκτησία.

Το κράτος, δύναμη ανώτερη και κυρίαρχη, οντότητα σταθερή, στους κόλπους της οποίας οι πολίτες εκμνησνίζονται και απέναντι στην οποία οφείλουν απεριόριστη υπακοή... Η ιδιοκτησία, απόλυτο δικαίωμα του πολίτη να κάνει χρήση και κατάχρηση των αγαθών του...

Η φεουδαρχία προσβάλλει και τις δυο αυτές αρχές και τις άποσυνθέτει. Δεν υπάρχει πια ούτε κράτος, ούτε ιδιοκτησία.

Η ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑ υπονομεύθηκε πρώτα. Μοναδικός πλούτος είναι πάντα η γη, αλλά η ιδιοκτητής, έλλειψε εργατικών χεριών, δεν μπορεί ούτε να τη φυλάξει, ούτε να την εκμεταλλευθεί χωρίς διανομή. Η δουλεία δεν γίνεται ανεκτή από τα ήθη της εποχής. Η νομισματική κυκλοφορία είναι ανεπαρκής για να τροφοδοτήσει ένα έμμισθο εργατικό προσωπικό.

Δεν μένει παρά το σύστημα των εκχωρήσεων. Ένα μεγάλο μέρος των καλλιεργησιμών χωράφιων διαίρεται σε κλήρους και μοιράζεται για πάντα μεταξύ των χωρικών, των δούλοπαρόικων, που εργάζονται για λογαριασμό τους, αλλά έχουν την υποχρέωση να πληρώνουν φόρους σε είδος ή υπό μορφήν προσωπικών υπηρεσιών. Το υπόλοιπο της γης, συνήθως το μικρότερο μέρος που δεν έχει διαιρεθεί σε κλήρους, το εκμεταλλεύεται άμεσα ο φεουδάρχης με την εργασία των δούλοπαρόικων.

Σ' αυτό το στάδιο της εξέλιξης, το φέουδο φαίνεται μοιρασμένο στα δυό: Μια μεγάλη περιοχή (από το ένα τέταρτο ως το μισό του συνόλου) και πολλοί μικροί κλήροι των οποίων οι κάτοχοι είναι υποχρεωμένοι να καλλιεργούν και το μεγάλο κτήμα του φεουδάρχη.

Αλλά σιγά - σιγά το φέουδο κατακερματίζεται όλο και περισσότερο. Το αρχαίο άγροκτήμα διανέμεται κομμάτι - κομμάτι στους παλιούς ή σε νέους δούλοπαρόικους. "Εστω κι' αν διατηρεί ακόμα ένα πάρκο, μερικά δάση, λίγους άμπελώνες και λειβάδια, ο ιδιοκτήτης αντλεί τα περισσότερα έσοδά του από την εκμίσθωση του έδαφους. "Ετσι, η κατοχή χωρίζεται από την κυριότητα. Υπάρχει ένας ιδιοκτήτης, ο φεουδάρχης, αλλά το δικαίωμα της κυριότητας είναι ουσιαστικά ή εισπραξη των φόρων.

Σιδηρόφρακτοι ιππότες του Μεσαίωνα

φεουδαρχική κοινωνία είναι χαώδης και αναρχική. Αντίθετα, η εκχώρηση της γης και η προσωπική άφροσύνη δημιουργούν έναν κόσμο τέλεια ιεραρχημένο που μπορεί να παραβληθεί με μια πυραμίδα: Στη βάση, οι χωρικοί. Στην κορυφή, ο βασιλιάς. Ανάμεσα στη βάση και στην κορυφή, οι φεουδάρχες, όλο πιο ισχυροί και ολιγάριθμοι όσο προχωρούμε προς τα πάνω. Οι δούλοπάροικοι δεν έχουν κανένα από κάτω. Ο βασιλιάς δεν έχει κανένα από πάνω. Είναι ο ηγεμόνας των ηγεμόνων.

Στα ένδιάμεσα στρώματα, κάθε τιμαριούχος έχει ένα διπλό ρόλο: Να είναι πιστός στον ηγεμόνα του και να επιβάλει την υπακοή στους υποτελείς του. Οι τελετές εκφράζουν πολύ πιο παραστατικά την άφηρημένη ιστορική ανάλυση: Ο υποτελής, γονατιστός και χωρίς όπλα, βάζει τα χέρια του ενώμενα στα χέρια του κυρίου του και δηλώνει πως είναι ο άνθρωπός του για το τάδε κομμάτι γης. Ο κύριος τον σηκώνει και τον φιλάει στο στόμα. Ο υποτελής, όρθιος, όρκίζεται στο Ευαγγέλιο. Κατόπιν ο κύριος του παραδίνει ένα κοντάρι, ένα ραβδί ή ένα κλαδί κι' ένα σβάλο γης που συμβολίζει το τιμάρσιο. Τέλος, πηγαίνουν όλοι επί τόπου και ο υποτελής αναγνωρίζει επίσημα πως αυτή τη γη θα την κρατήσει για λογαριασμό του κυρίου του...

Αργότερα αυτό το τμήμα της τελετής θ' αντικατασταθεί με τη σύνταξη ενός έγγραφου. Τον ενδέκατο και το δωδέκατο αιώνα, θεωρείται ευγενής όποιος κατέχεται από οικογένεια ευγενών, ή κατέχει ένα τιμάρσιο, ή έχει «έξευγενισθεί», δηλαδή ονομασθεί ιππότης από έναν ευγενή. Την εποχή του 'Αγίου Λουδοβίκου, η κατάσταση έχει κιόλας μεταβληθεί. Οι πρότερες της αριστοκρατίας έχουν κλείσει. Το δικαίωμα του εξευγενισμού έχει γίνει βασιλικό προνόμιο που μόνο μερικοί μεγά-

τοι φεουδάρχες, όπως ο δούκας της Βρετάννης ή ο κόμης της Φλάνδρας, μπορούν ακόμα να το σφετερισθούν. Από την άλλη μεριά, οι αμοιβαίες υποχρεώσεις του υποτελούς και του επικυριάρχου καθορίζονται με περισσότερη ακρίβεια, καθιερώνονται κανόνες διαδοχής που εξασφαλίζουν τη μεταβίβαση του φέουδου. Η ιεραρχία σταθεροποιείται.

Ο πύργος

Ο ΠΥΡΓΟΣ είναι το σύμβολο της φεουδαρχίας. Σήμερα ακόμα, σ' όλες τις χώρες της δυτικής Ευρώπης, οι τουρίστες τον βλέπουν ξαφνικά να φανερώνεται στη στροφή ενός δρόμου, στην άκρη μιας κοιλάδας. Τα ερείπιά του υψώνονται περήφανα πάνω σ' ένα λόφο και στα πόδια του είναι πάντα συσπειρωμένο ένα χωριό.

Αλλά οι πύργοι που επισκεπτόμεθα σήμερα, είναι σχεδόν όλοι μεταγενέστεροι του δωδέκατου αιώνα. Με τα χανδάκια, τους πυργίσκους, τις πολεμίστρες, τις κινητές γέφυρες κτλ. είναι αριστουργήματα στρατιωτικής αρχιτεκτονικής. Για την πολιορκία τους χρησιμοποιούσαν πολύτλοκα μηχανήματα, καταπέλτες, κρούσους, τροχοφόρους πύργους... Αυτά τα δυσπρόσβατα όχυρά δεν άχρηστεύθηκαν παρά μόνο μετά την τελειοποίηση του πυροβολικού.

Αρχικά, οι πύργοι της φεουδαρχίας ήταν πολύ πιο απλοί. "Ας φαντασθούμε μεγάλα ξύλινα κτίρια πάνω σ' ένα τέχνητο ύψωμα που περιβάλλεται από χαντάκια και ξύλινους φράχτες. Μόνο στα τέλη του δεκάτου αιώνα ο φράχτης αυτός αρχίζει να γίνεται από πέτρα.

Είναι χτιστός περίβολος μ' έναν ογκώδη πύργο που υψώνεται σε μιά από τις γωνίες. Εκεί κατοικεί ο φεουδάρχης. Μπαίνουμε στον πύργο από μια στενή πύλη στο ύψος του πρώτου πατώματος. Η πόρτα ανοίγοντας πέφτει πάνω από την τάφρο και σχηματίζει μια κρεμαστή γέφυρα.

Ο φεουδαρχικός πύργος είναι γέννημα του πολέμου, φτιαγμένος για τον πόλεμο. Στον κίνδυνο, οι χωρικοί έρχονται να κλεισθούν στον περίβολο με τα ζώα τους. Σαράντα ολόκληρα χωριά βρίσκουν κά-

Λαϊκός χορός του Μεσαίωνα. (Μινιατούρα της εποχής).

ποτε άσυλο στον ίδιο πύργο. Είναι συγχρόνως όχυρό, καταφύγιο και αποθήκη. Ο χρονικογράφος Λαμπέρ μάς άφησε μια περιγραφή του κάστρου που έχτισε το 1099 ο Άρνού, αφέντης της Άρντρ. Αποτελείται από δυο κτίρια, έναν μεγάλο πύργο με τρεις όρόφους κι' ένα βοηθητικό σπίτι.

Στο ισόγειο του πύργου, τα κελλάρια και οι σιτοβολώνες. Στο πρώτο πάτωμα, ή μεγάλη αίθουσα, όπου γίνονται οι τελετές, τα συμπόσια, ή συγκέντρωση των υποτελών, το δικαστήριο. Επίσης στο πρώτο πάτωμα βρίσκεται ο κοιτώνας του πυργοδεσπότη και της πυργοδέσποινας, υπνωτήριο για τους υπηρέτες και τις υπηρέτριες, μια μικρή έσοχη με το τζάκι. Στο επάνω πάτωμα, το υπνωτήριο των παιδιών και τα παρατηρητήρια των σκοπών.

Στον περίβολο υπάρχουν τα χοιροστάσια, τα κοτέτσια, οι σταύλοι και οι κουζίνες. Η μεγάλη αίθουσα επικοινωνεί από τη μία μεριά με την κουζίνα, από την άλλη με το παρεκκλήσιο.

Τα παράθυρα κλείνουν με ξύλινα πα-

Ο παραχαράκτης: "Αφού λες ότι βλέπεις πρώτη φορά, τραπέζογραμμα 35 δραχμών, γιατί υποστηρίζεις πως είναι χιόδηλο;

μαθυρόφυλλα και με τελάρα από λαδωμένο ύφασμα που αφήνουν λίγο φως να μπαίνει μέσα. Τα τζάμια δεν έχουν ακόμα διαδοθεί. Χρησιμοποιούνται μονάχα στις εκκλησίες.

Ο ιδιωτικός πόλεμος

ΤΟ κυνήγι παίζει σημαντικό ρόλο στη ζωή του πυργοδεσπότη και των ευγενών. Έλεύτερο άλλοτε, υπό το καθεστώς της φεουδαρχίας έχει γίνει πρόνομιο που προστατεύεται από αυστηρούς νόμους. Είναι αριστοκρατικό σπόρ που τροφοδοτεί τις αντίζηλίες από πύργο σε πύργο.

Στις γιορτές, το Πάσχα, την Πεντηκοστή, όταν οι υποτελείς συγκεντρώνονται στον πύργο για να φάνε, να πιούνε και να ρυθμίσουν τις διαφορές τους, οργανώνονται τα μεγάλα «τουρνουά», τα κονταροχτυπήματα, που είναι μια αναπαράσταση του πολέμου, μια μονομαχία πάνω σ' άλογα. Κάθε ιππότης, ώπλισμένος με το κοντάρι του προσπαθεί ν' ανατρέψει τον αντίπαλό του. Συχνά λαμβάνουν μέρος εκατοντάδες ιππότες και συμβαίνουν θανάσιμα δυστυχήματα. Υπάρχουν όμως και πιο ειρηνικά παιχνίδια με τη μπάλα.

Στα πλούσια συμπόσια τρώνε κρέατα κατσίκιου, αγριοχοιρου, αρκούδας, μητούς κύκνους και παγώνια και μεγάλα ψάρια από τα Ιχθυοτροφεία του πύργου. Πίνουν άφθονο αρωματικό κρασί. Οι άνθρωποι αυτοί που δεν γνωρίζουν ούτε τον καπνό, ούτε τον καφέ, ούτε το τσάι, ούτε τα ισχυρά οινόπνευμα, δεν έχουν παρά ένα μέσο για να ερεθίσουν τον ούρανό και τα νεύρα τους: τα μπαχαρικά. Πυρπολούν το σώμα τους με άπιστευτες ποσότητες πιπεριού, γαρύφαλλων, μοσχοκάρυδων.

Στο μεσαιωνικό μυθιστόρημα «Γκαλεράν» ο ήρωας λέει:

«Η πολλή σκέψη αποδρακώνει!» Για να καταικήσει την άντα του, ο ευγενής δεν έχει παρά μιά απόλαυση: τη μάχη. Η μέρα που ντύνεται τα όπλα του ιππότη είναι η πιο επίσημη της ζωής του. Οι ηγεμόνες, μικροί και μεγάλοι, διαπληκτίζονται συνεχώς. Έφ' όσον δεν υπάρχει κρατική δικαιοσύνη, ή αυτοδικία είναι ο κανόνας. Με τα όπλα λύνουν τις διαφορές τους ή εκδίδονται τις προσβολές.

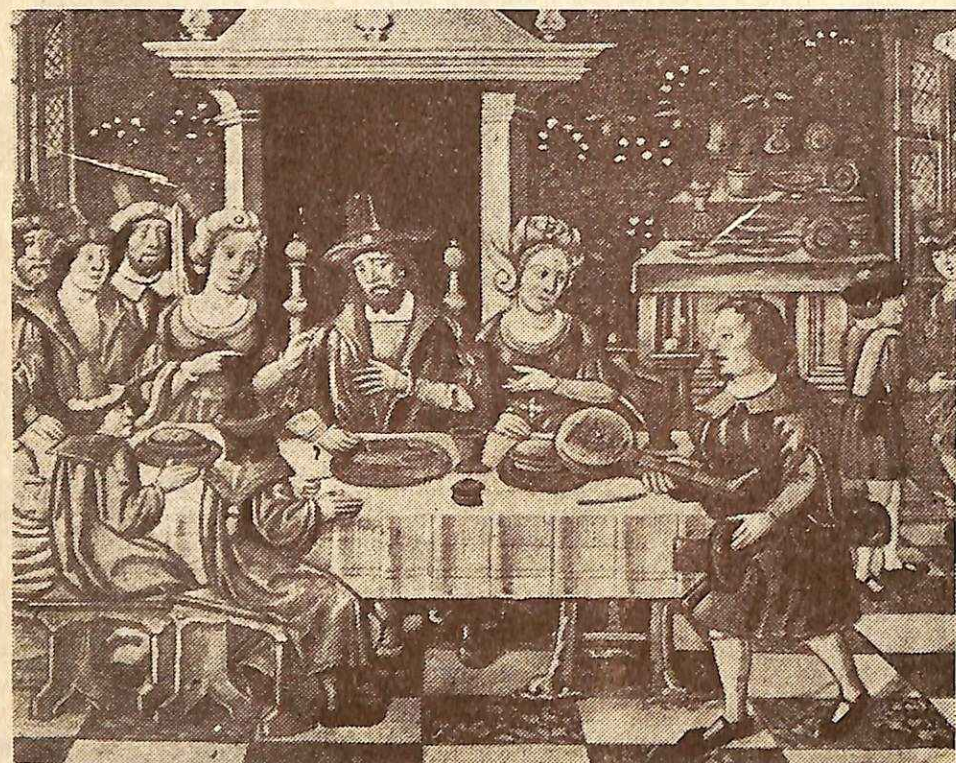
Ο ιδιωτικός πόλεμος έχει γίνει η μο-

ναδική μορφή δικαίου. 'Υποβάσκει από άνθρωπο σε άνθρωπο, από οικογένεια σε οικογένεια, από φέουδο σε φέουδο. Συμπλεκές, ενέδρες, προκλήσεις, σφετερισμοί, επιδρομές, εκδικήσεις, είναι στην ήμερησία διάταξη.

Στο δωδέκατο αιώνα, η πανοπλία περιλαμβάνει ένα δικτυωτό χιτώνα που καλύπτει το σώμα από το κεφάλι ως τα πόδια, ένα κράνος, σιδερένιες κνημίδες, μια τριγωνική ασπίδα, ένα κοντάρι κι

χίζουν πανάκριβα. 'Ο φεουδάρχης στίβει τους δουλοπάροικους, λεηλατεί τη χώρα του γείτονά του. αλλά τα έσοδά του δεν ανταποκρίνονται πάντα στις ανάγκες του. 'Η άριστοκρατία είναι διερκώς πεινασμένη για χρήματα, καταχρεωμένη στους τοκογλύφους που δανείζουν με 25 ή 40%...

Στο τέλος του δωδεκάτου αιώνα, το φεουδαρχικό καθεστώς αναγνωρίζει όριστικά και πλήρως το δικαίωμα της

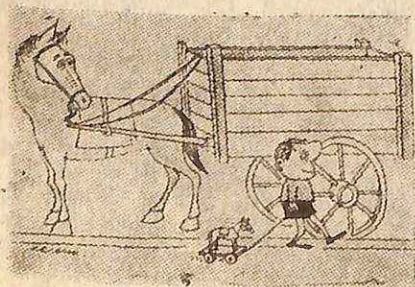

Μεσαιωνικό συμπόσιο.

ένα σπαθί. Στις συνηθισμένες μάχες τα στρατεύματα δεν είναι πολυάριθμα. Οί σιδηρόφρακτοι ιππότες αιχμαλωτίζονται εύκολα και απελευθερώνονται με λύτρα. 'Ετσι, τα κατορθώματά τους τα πληρώνουν οι δουλοπάροικοι. Το φρούριο είναι απόρρητο, αλλά τα χωράφια και τα σπίτια των χωρικών βρίσκονται στο έλεος των επιδρομέων, οι οποίοι, συνήθως, δεν έχουν άλλο σκοπό παρά να κάψουν και να ερημώσουν την περιοχή του αντίπαλόν τους.

Πυργοδέσποινες

Η ΖΩΗ των ευγενών είναι πολυδάπανη. 'Ο πόλεμος, τα κονταροχτυπήματα, το κυνήγι, ή φιλοξενία, στοι-

ΧΩΡΙΣ ΛΟΓΙΑ

γυναίκας να κληρονομεί το φέουδο δεν υπάρχουν άρρενες απόγονοι. Διαδέχεται τον άνδρα της σε όλα τα δικαιώματά του στη γη και στην έξουσία.

Πολύ συχνά η πυργοδέσποινα είναι μία «άντρογυναίκα» με ισχυρό και βίαιο χαρακτήρα, ρωμαλέο σώμα, και ζωηρά πάθη. Στο 'Ιβρί, η πυργοδέσποινα 'Ωμπρέ χτίζει έναν πανύψηλο πύργο και εγκαθίσταται μόνη της διώχνοντας το σύζυγό της. 'Εκείνος την πολιορκεί, σκαρφαλώνει απ' το παράθυρο και μαχαιρώνει τς τρυφερό του ήμισυ.

'Ο γάμος μεταξύ ευγενών είναι κυρίως ή ένωση δυο τιμαριών. 'Ο γάμος των κοριτσιών ρυθμίζεται από την παιδική ηλικία.

Παρ' όλα αυτά, τα διαζύγια είναι συνηθισμένα. 'Η εκκλησία διαμαρτύρεται, άλλ' οι επίσκοποι συχνά πειθαναγκάζονται να επικυρώνουν τα διαζύγια και τους δεύτερους και τρίτους γάμους. 'Οταν υπάρχουν πολλά παιδιά, δημιουργούνται παράδοξες καταστάσεις, μπερδεμένες συγγενείες, κληρονομικές διαφορές. 'Η ιστορία της πυργοδέσποινας Σιδύλλας του Σατώ-Πορσιέν είναι χαρακτηριστική: 'Οταν ο άντρας της, ο κόμης του Ναμούρ, έλειπε στον πόλεμο, ή γυναίκα του βρήκε ευκαιρία να τον αντικαταστήσει μ' ένα γείτονα, τον 'Εγκεράν ντε Κουσά.

Στο γυρισμό του ο κόμης του Ναμούρ ζήτησε να του επιστραφεί το φέουδο και ή γυναίκα του. 'Ο ντε Κουσά αρνήθηκε

κι' επακολούθησε ένας αιματηρός πόλεμος. Στο τέλος, ο ντε Κουσά έγινε κύριος και της γυναίκας και του φέουδου και δρέθηκε ένας επίσκοπος για να του δώσει άφεση αμαρτιών.

Δουλοπάροικοι

Ο ΔΟΥΛΟΠΑΡΟΙΚΟΣ είναι δεμένος με τη γη που καλλιεργεί. 'Αν φύγει, ο κύριός του έχει δικαίωμα να τον κυνηγήσει και να τον ξαναφέρει πίσω. 'Από τους φόρους που πληρώνουν οι δουλοπάροικοι, άλλοι είναι προσωπικοί, όπως ή παροχή υπηρεσιών στον αφέντη και ή στράτευση σε περίπτωση ανάγκης, άλλοι συνδέονται με το γεωργικό του κλήρο, όπως ή «δεκάτη» που πληρώνεται από τη συγκομιδή. 'Ο φεουδάρχης έχει επίσης διάφορα μονοπώλια.

'Εχει σωθεί ένα σύντομο μεσαιωνικό ποίημα που περιγράφει μία επανάσταση χωρικών κατά του φεουδάρχη τους. 'Ο συγγραφέας φαίνεται έχθρικός προς τους επαναστάτες, αλλά μάς δίνει τον άπερραντο κατάλογο των υποχρεώσεων του δουλοπαρόικου:

Του 'Αη Γιαννιού πρέπει να λιχνίσουν τα χωράφια του αφέντη και να φέρουν το άχυρο στις αποθήκες του πύργου.

Τον Αύγουστο είναι ή μεγάλη άγγρα- ρεία, ο θερισμός του σταριού. 'Ο φοροεισπράκτορας περνάει απ' τα χωράφια και πα'ρνει τη μερίδα του λέοντος.

Το Σεπτέμβριο ο αφέντης θα πάρει ένα γουρούνι στα όχτω και θα εισπράξει φόρο για τα υπόλοιπα έφτά.

Του 'Αη Διονύση πληρώνουν το νοίκι και κατόπιν το φόρο της περιφράξεως.

Στην άρχη του χειμώνα, όργωνουν και σπέρνουν τα χωράφια του αφέντη.

Του 'Αγιου 'Αντρέα πρέπει να φέρουν ένα γλύκισμα στην πυργοδέσποινα. Τα Χριστούγεννα πρέπει να φέρουν μερικές παχιές κόττες στον πύργο. Το Γενάρι πληρώνουν το φόρο για το κριθάρι και το σάρι. Τών Βαίων, πληρώνουν το φόρο των προβάτων. Το Πάσχα πρέπει να γεμίσουν με καυσόξυλα τις αποθήκες του πύργου.

Οι μύλοι, οι φούρνοι και τα πατητήρια είναι μονοπώλια του φεουδάρχη, ο οποίος πληρώνεται για τη χρήση τους...

Αυτά που ο χωρικός συγκεντρώνει σ' ένα χρόνο, ο ευγενής τα σπαταλάει σε μία ώρα. Έγραφε ένας ιεροκήρυκας της εποχής...

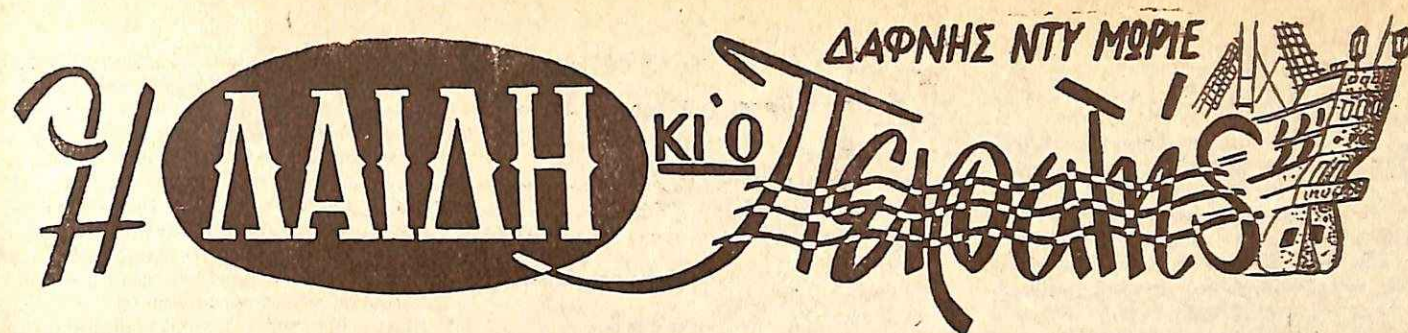
Κ Ο Σ Μ Ο Σ ΕΠΙΣΤΗΜΗ ΚΑΙ ΖΩΗ

'Εγκυκλοπαιδική
'Εβδομαδιαία 'Επιθεώρηση

'Τεύθυνος εκδότης
ΛΟΤΚΗΣ ΑΚΡΙΤΑΣ
Λεωφόρος 'Αγ. Φιλοθέης 24
ΦΙΛΟΘΗΗ — ΑΘΗΝΑΙ

'Τεύθυνος Τυπογραφείου
ΕΤΑΓΓ. ΘΕΟΔΩΡΙΔΗΣ
'Οδός Μενεμένης 2
ΝΕΑ ΙΩΝΙΑ

'Εμβόσματα και επιταγαι επ' ονόματι Λουκῆ 'Ακρίτα, οδός Πατησίων 63β, 'Αθήναι.

ΤΑ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΑ

'Η Λαίδη Ντόνα Σαιντ Κόλουμπ, βαρυσεστημένη από την κοσμική ζωή του Λονδίνου, τον αδιάφορο άντρα της σέρ Χάρρυ, τις γελοίες φάρσες της συντροφιάς της, καταφεύγει στον εξοχικό πύργο της, στο Νάδρον, μαζί με τα δυο της παιδιά. 'Εκεί βρίσκει ένα παράξενο υπηρέτη, τον Ουίλλιαμ, που ζούσε στο σπίτι δλομόναχος. Δεν άργει να πληροφορηθεί ότι την περιοχή λυμαίνεται ένας Γάλλος πειρατής, του οποίου το καράβι βρίσκεται κιόλας άγκυροβολημένο στον όρμιο του κτήματός της. 'Ενας άνδρας όμως την αρπάζει και την μεταφέρει στο καράβι, όπου την παρουσιάζουν στο Γάλλο πλοίαρχο. 'Ο τελευταίος, που άρχικά την νόμισε για κατάσκοπο, κατάλαβε πως ήταν ή κυρία του κτήματος, της οποίας χρησιμοποιούσε συχνά την κρεβατοκάμαρα, γιατί ο Ουίλλιαμ ήταν και δικός του υπηρέτης.

Στην πρώτη έπαφή βρίσκουν κι' οι δυο κοινά χαρακτηριστικά: Κι' οι δυο βαρυσεστημένοι από την προηγούμενη ζωή τους, κυνηγούν την περιπέτεια. 'Η λαίδη καλεί τον Γάλλο στο σπίτι της για γεύμα και το άνακοινώνει στον Ουίλλιαμ που δέχεται πολύ φυσικά και τη γνωριμία και την πρόσκληση. Το γεύμα τους ένώνει ακόμη πιο πολύ, ώστε ή Ντόνα ν' άγωνιά πραγματικά για την τύχη του, όταν μαθαίνει από τους γείτονές της πόσο μισούν τον Γάλλο και ποιά τύχη του έτοιμάζουν, αν τυχόν τον συλλάβουν.

5ον

— Δεν μπορούσα να μιλήσω μπροστά στη γυναίκα μου, τα νεύρα της είναι τώρα πολύ ευαίσθητα, αλλά κάτι έχει φτάσει στ' αυτιά μου.

— Άηλαδή;

— Για μελαγχολίες γυναικών και λοιπά.

— Τι μελαγχολίες;

— Οι χωρικοί δεν φανερώνουνε τίποτε. Φαίνεται όμως πως μερικές γυναίκες τραβήξαν πολλά στα χέρια αυτών των καθαρωμάτων.

— Μπορεί, όμως να μην ήπτεραν καθόλου, αλλά να γλεντήσανε αφάνταστα. 'Αντε τράβα, Ουίλλιαμ, σε παρακαλώ. Καί σκύθοντας χαμογελαστή, χαιρέτησε με το γαντοφορεμένο της χεράκι το λόφο.

Φτάνοντας στην άνοιχτοσιά, έβγαλε το καπέλλο της κι' άρχισε ν' ανεμίζε-ται γελώντας.

— Ουίλλιαμ, φέρθηκα πολύ άσχημα.

— Το φαντάζομαι, μυλαίδη.

— Έκανε τρομερή ξέστη και ή κυρία είχε κλειστά όλα τα παράθυρα.

— 'Τπήρχαν εκεί, κάποιος Γιούστιν και κάποιος Πένηος. Τους άντιπαθώ και τους δυο. Το ξήτημα είναι, Ουίλλιαμ, ότι οι άνθρωποι αυτοί άρχισαν να ξυ-

πνούνε. Συζητούσανε για πειρατές.

— Κάτι πήρε τ' αυτί μου πριν από λίγο.

— Σχεδιάζουνε αιχμαλωσίες, κρεμάλες. Καί ύποψιάζονται την πλευρά του ποταμού.

— Το φανταζόμουνα πως ήτανε ζήτημα χρόνου, μυλαίδη.

— Πιστεύεις πως ο αφέντης σου γνωρίζει τον κίνδυνο;

— Μάλλον.

— Κι' όμως εξακολουθεί ν' άγκυροβολεί στον όρμο.

— Μάλιστα, μυλαίδη.

— Τι ιστορία διηγήθηκες στο Νάδρον, Ουίλλιαμ;

— Είπα πως θα δειπνήσετε στού λόφου, και πως θ' άργήσετε, μυλαίδη.

— Καί που θά κρύψεις τ' άλογα;

— Θα τα ταχτοποιήσω σε φίλους.

— Καί που θ' αλλάξω τα ρούχα μου;

— Νομίζω, πως δεν θα σ' πείραζε ν' αλλάζατε πίσω από κανένα δέντρο.

— Μπράβο, Ουίλλιαμ. Βοήκες το δέντρο;

— Μάλιστα, μυλαίδη.

Βρέθηκαν και πάλι κοντά στο ποτάμι. 'Ο Ουίλλιαμ σταμάτησε τ' άλογα. 'Εβαλε το χέρι στο στόμα κι' έβγαλε μια κραυγή γλάρου. 'Ακούστηκε άμέσως μια δεύτερη.

— Σ'ας περιμένει, μυλαίδη.

'Η Ντόνα τράβηξε ένα παλιό φουστάκι κάτω απ' το μαξιλάρι του άμαξιού.

— Ποιό είναι το δέντρο;

— 'Εκείνη ή μεγάλη δαλανιδιά.

— Με θεωρείς τρελή, Ουίλλιαμ;

— 'Ας πούμε καλύτερα, όχι ολότελα λογική μυλαίδη.

— Είναι ύπεροχα, Ουίλλιαμ.

— 'Ετσι πιστεύα πάντα, μυλαίδη.

— Μπορεί να είναι κανείς χαρούμενος, δίχως λόγο, σ'α μια πεταλούδα;

— Σωστά, μυλαίδη.

— Καί τί ξέρετε για τις συνήθειες της πεταλούδας;

'Η Ντόνα στράφηκε κι' αντίκρουσε μπροστά της τον αφέντη του Ουίλλιαμ.

“Αρχισε να τρέχει ξυπόλητη ανάμε-
σα στα δέντρα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΟΓΔΩΟ

Ο ΓΑΛΛΟΣ έβαλε το δόλωμα στ' αγ-
κίστρι. Την κίτταξε χαμογελαστός.

— Δεν άργήσατε, είπε.
— Δεν είχα καθρέφτη για να χα-
σομερήσω.

— Βλέπετε τώρα, πόσο άπλη έχει γίνει
ή ζωή σαν λημονούνται τέτοια πράγμα-
τα, όπως ο καθρέφτης;

Πήδηξε στη θάρα, κοντά του.

— Άσε με να βάλω το δόλωμα.

Της έδωσε την πετονιά, παρατηρών-
τας την. Έκείνη κατσούφιασε, άπασχο-
λημένη στη δουλειά της. Καθώς το σκου-
ληκάκι της ξέφυγε, τρύπησε τα δά-
χτυλά της. Βλαστήμησε σιγά και, ση-
κώνοντας τα μάτια, τον είδε πού γε-
λούσε.

— Δεν μπορώ να τα καταφέρω, είπε
θυμωμένα. Γιατί μιὰ γυναίκα να είναι
τόσο άνάξια σε κάτι τέτοια;

— Θα σάς το ταχτοποιήσω άμέσως.

— Μά βέλω να το κάνω μόνη μου.

Δεν της απάντησε, αλλά άρχισε να συ-
γοφυρίζει παρακολουθώντας ένα πουλί
πou πετούσε. Έκείνη ξαναδόθηκε στη
δουλειά της και σε λίγο ξεφώνισε θρι-
αμβεντικά.

— Το κατάφερα, κίτταξε, το κατά-
φερα!

— Μπορώ, κάνεις προόδους.
Τον έβλεπε τώρα δοσμένο στο ψάρεμα,
μή λογαριάζοντας πώς λίγα μίλια μακρύ-
τερα, κάτι άνθρωποι σχεδιάζανε την αλγ-
μαλωσία και το θάνατό του.

— Τι τρέχει; τη ρώτησε ήρεμος. Δεν
βέλεις πια να ψαρεύεις;

— Σκεφτόμουνα το σημερινό απόγευ-
μα.

— Ναί το ξέρω, το διάβασα στη μορ-
φή σου.

— Δεν θάπρεπε να μείνεις άλλο εδώ.

‘Αρχίζουνε να υποψιάζονται.

— Αυτό δεν με σκοτίζει.

— Σκοπεύουν να σε κρεμάσουν απ’

το ψηλότερο δέντρο του πάρκου.

— Πολύ κολακευτικό.

— Άντε, με κοροιδεύεις. Νομίζεις

πώς σα γυναίκα, άρπάχτηκα απ’ τα κο-
τσομπολιά.

— Σα γυναίκα δραματοποιείς τα γε-
γονότα.

— Κι’ εσύ τ’ άγνοείς.

— Τι θάθελες να κάνω;

— Πρώτα απ’ όλα θα σε παρακαλέσω

να προσέχεις. ‘Ο Γιούστιν λείει πώς οι

χωριάτες ξέρουνε πώς έχεις ένα κατα-
φύγιο.

— Πολύ πιθανόν.

— Και πώς, μιὰ μέρα, κάποιος θα

σε προδώσει.

— Είμαι προετοιμασμένος.

— Πώς;

— Σου είπαν πώς λογαριάζουν να με

πιάσουν;

— Όχι.

— Ούτε κι’ εγώ δε θα σου πω, πώς

υπολογίζω να τους αποφύγω.

— Μήπως νόμισες πώς εγώ!...

— Δεν νομίζω τίποτε, αλλά πιστεύω

πώς έχεις ένα ψάρι στην πετονιά.

‘Αρχισε να τραβάει γρήγορα την πε-
τονιά, γελώντας.

— Νάτο, νάτο, το νοιώθω στ’ αγ-
κίστρι.

— Όχι τόσο γρήγορα, μπορεί να

σου φύγει.

Έκείνη όμως σηκώθηκε όρθια, τρα-
βώντας δυνατά. Μόλις πρόφτασε να δει

την άσπρη λάμψη του ψαριού, κι’ αυ-

τό δίνοντας ένα σάλτο, χάθηκε στα νε-
ρά.

‘Η Ντόνα άφησε μιὰ κραυγή απογοή-
τευσης.

— Μούφυγε.

Την κίτταξε γελώντας, ενώ σήκωνε μιὰ

τούφα μαλλιών απ’ τα μάτια του.

— Δεν πειράζει. Ίσως να πιάσεις

άλλο.

— ‘Η πετονιά μου είναι μεπερδεμένη.

— Δόστην σε μένα.

— Όχι, θα την ξεμπερδέψω.

“Όσο πάλευε να τη σιάξει, τόσο πιο

πολύ μπερδεύε.

Μακριά στη δύση, ο ήλιος σκόρπι-
ζε κορδέλλες στον ουρανό και χρούσιζε

τα νερά.

— Πότε θ’ ανάψουμε τη φωτιά μας;

— Όταν ψαρεύουμε το δείπνο μας.

— Κι’ αν δεν πιάσουμε τίποτε;

— Τότε δεν θ’ ανάψουμε φωτιά.

Έξακολούθησαν το ψάρεμα ενώ κά-
ποιο ξηρμό πουλί, κρυμένο μές’ στα δέν-
τρα, κελαιδούσε ένα γλυκό, άπαλό τρα-
γουδί.

“Όπως κάθονταν πλάι - πλάι ένοιωσε

πώς ποτέ άλλοτε δεν είχε νοιώσει γαλή-
νη, παράξενα μαγεμένη. Και πάλι, αυτή

ή ίδια μαγεία ξυπνούσε κάτι μέσα της,

σα να βρισκότανε σ’ αυτό το μέρος που

πάντα της γνώριζε, και λαχταρούσε βα-
θειά, αλλά πού είχε χάσει.

Μάντευε πώς ήταν ή γαλήνη αυτή

που άναζητούσε φευγοντας απ’ το Λον-
δίνο. Μά όλα ήταν τέλεια, μονάχα σ’

βρισκότανε κοντά του.

— Ίσως επειδή είμαστε κι’ οι δυο

μας, σκεφτόνανε, υπάρχει ένας δεσμός

ανάμεσά μας. Ξαφνικά τον παρατήρη-
σε πού τραβούσε την πετονιά του.

— Έπιασες τίποτε;

— Ναί. Θέλεις να το τραβήξεις;

— Δεν θάτανε σωστό. Είναι δικό σου.

Γελαστός της έδωσε την πετονιά. Αφού

την έσυρε προσεχτικά την ακούμπησε

στο πάτο της θάρα. Γονάτισε και έ-

πιασε το ψάρι στα χέρια της. Το φου-

στάνι της είχε γίνει μούσκεμα, οι μπου-

κλίτσες της, έπεφταν στο πρόσωπό της.

— Δεν είναι τόσο μεγάλο σαν εκείνο

που έχασα.

Γονοτισμένη, πάσχιζε να το ξαγκι-

στρώσει.

— Ω, το κακομοιρούλι, πεθαίνει

Το πληγώνω, τί να κάνω;

Έκείνος γονάτισε κοντά της, λεπτε-

ρώνοντας το ψάρι. Το ψάρι σπαράτη-
σε και ψόφησε άμέσως.

— Το σκότωσες, είπε θλιμμένη.

— Ναί, αυτό δεν ήθελες να κάνω;

Δεν του απάντησε. Τον ένοιωσε τόσο

κοντά της, οι όμοι τους άγγίζανε, τα

χέρια του ήταν κοντά στα δικά της. Έκει

νος χαμογελούσε πάλι παράξενα. Την

πλημμύρισε ξαφνικά κάτι το πρώτο-

γνωρο, μιὰ λαχτάρα να βρεθεί ακόμη

πιο κοντά του με τα χείλη του στα δι-
κά της, τα χέρια του στη μέση της.

Γύρισε τα βλέμμα της στο ποτάμι, τα-
ραγμένη απ’ αυτή τη φλόγα που άναψε

μέσα της. Φοβήθηκε μήπως και τη διά-
βαζε στα μάτια της και την κατέκρινε,

όπως ο Χάρρυ κι’ ο Ρόζινγκαμ περιφο-
νούσανε τις ελαφρές γυναίκες. Μηχανι-

κά, άρχισε να σιάχνει τις μπούκλες της,

να στρώνει το φουστάνι της.

“Όταν ήρθε και πάλι, τούρριξε μιὰ

ματιά πάνω απ’ τον ώμο της. Ταχτοποι-

ούσε την πετονιά.

— Πεινάς;

— Ναί, του απάντησε με φωνή τρε-

μουλιαστή.

— Τότε, λοιπόν, θ’ ανάψουμε τη φω-

τιά μας και θα μαγειρέψουμε το φαί

μας.

“Ο ήλιος είχε χαθεί και το σκοτάδι

άρχισε να πέφτει στα νερά. Οι χρυσα-

φένιες ακτίνες έσβηναν, ο ουρανός ή-
ταν χλωμός, μυστηριώδης, κι’ άπαλός.

Τ’ αεράκι σκορπούσε ένα άρωμα απ’

την φρέσκα πρασινάδα του δάσους και

τ’ αργοιολούβουδα. Άκούστηκε ένας συρ-

τός, παράξενος θόρυβος, χαμηλός, μάλ-

λον τραχύς, γοητευτικός στην ήρεμη μο-

νοτονία του.

— Έρωδιός, της είπε ριχνοντάς της

μιὰ ματιά και γυρίζοντας άλλο το κε-

φάλι.

Τη στιγμή αυτή, ή Ντόνα μάντε-
ψε ότι ο νέος είχε διαβάσει στο βλέμ-

μα της, λίγο πρωύτερα, και πώς όχι

μόνο δεν την περιφρονούσε, αλλά την

ζαταλάβαινε γιατί κι’ αυτός ένοιωθε

την ίδια φλόγα, πόν το ίδιο πόθο. Τους

συγκρατούσε όμως κάτι παράξενο, ωσό-

του να φτάσει ή ώρα τους, δηλαδή αβ-

ριο, μεθαύριο ή ποτέ.

Τράβηξε σιωπηλός τη θάρκα, έβγαλε

το μαχαίρι και καθάρισε το ψάρι κοντά

στο νερό, φωνάζοντας τη Ντόνα ν’ ανά-

ψει τη φωτιά.

Έκείνη βρήκε μερικά ξερά κλαδιά

και τάσπασε με το γόνα της, το φουστά-

νι της ήταν πια κουρελιασμένο. Γελού-

σε από μέσα της, ενώ σκεφτότανε το

Λόρδο Γκοντόλφιν και τη λαίδη του τί

φάτσες θα κάνανε, αν την έβλεπαν τώ-

ρα, σα μιάν αλήτισσα τσιγγάνα, μ’ όλα

τα πρωτόγονα ένστικτα μιας γύφτισσας.

‘Ο Γάλλος πλησίασε με το καθαρισμέ-

νο ψάρι και γονάτισε κοντά στη φω-

τιά. Κυτταχτήκανε γελαστοί ανάμεσα

απ’ τις φλόγες.

“Όταν το ψάρι ψήθηκε άρετὰ, το έ-

βγαλε, ύστερα το άπόθεσε πάνω σ’

ένα φύλλο, το έκοψε στα δυό, έσπρω-

ξε το μισό στην άκρη, δίνοντας της το

μαχαίρι και, πιάνοντας ο ίδιος το με-

ρίδιό του με τα δάχτυλα, άρχισε να τρώ-

ει γελαστός.

— Τι κρίμα, είπε ή Ντόνα, πού δεν

έχουμε να πιούμε τίποτε.

Σηκώθηκε όρθιος, πήγε στη θάρκα

και ξαναγύρισε κρατώντας μιὰ στενόμα-

κρη μπουκάλια.

Κράτησε το ποτήρι στα χέρια, δίχως

να πίνει. Μιὰ στιγμή της ήρθε ξαφνι-

κά, πώς μπορεί να την θεωρούσε επιπό-

λαιη, βλέποντας τώρα καθισμένη κον-

τά του, μες στη νύχτα, σταυροπόδι, σα

γύφτισσα. Αναρωτήθηκε, γιατί ή ιδέα

αυτή της προξενούσε ένα τόσο άνυπόφο-

ρο πόνο. Κάθε χαρά είχε σβήσει. Θά-

θελε να βρισκότανε σπίτι της, να κρα-

τούσε τ’ αγοράκι της στην άγκαλιά της

και να λησμονούσε την παράξενη αυτήν

άγωνία που έσφιγγε την καρδιά της, τη

βλάβη.

— Δεν διψάς, λοιπόν;

— Όχι, νομίζω πώς όχι.

“Έμεινε και πάλι βουδή. Έκείνος έ-

σπασε τη σιωπή, με φωνή σιγανή κι’

ήρεμη.

— Το χειμώνα, όταν ξάπλωνα στην

κρεβατοκάμαρά σου, στο Ντάβρον και

κίτταξα την εικόνα σου, σε ζωγράφι-
σα κι’ εγώ με το νου μου. Μπορούσα ίσως

να σε βλέπω να ψαρεύεις, ή να βλέ-

πεις τη θάλασσα απ’ το κατάστρωμα του

“Αλ Μονέτ”. Ίάντως οι εικόνες αυτές

δεν ταιριάζανε με τα κοιτομπολιά των

όρητων που άκουγα από καιρό σε και-

ρό.

— Τι άνόητο, του είπε σιγά, να ζω-

γραφίζεις κάποιον που δεν είδες ποτέ

σου.

— Πιθανόν. Άλλά κι’ εσύ γιατί ν’ ά-

φήνεις το πορτραίτο του άφύλαχτο, όταν

άγκυροβολούν στις έγγλεξικες άχτες πει-

ρατές όπως εγώ.

— Θα μπορούσες να το έστρεφες προς

τον τοίχο, ή να έβαζες κανένο άλλο στη

θέση του, της πραγματικής Ντόνας, που

τριγύριζε ντυμένη άντρίκια, φορώντας

μιὰ μάσκα για να τρομάξει μιάν φοβι-

σμένη γηρούλα.

— Έτσι περνούσες τον καιρό σου;

— Ήταν ή τελευταία μου φάρσα προ-

τού το σκάσω. Απορώ πώς δεν τ’ άκου-

οες αυτό.

Έκείνος έμπηξε τα γέλια.

— Κρίμα που δεν γεννήθηκες άγόρι,

τότε θα καταλάβαινες τι σημαίνει κίνδυ-

νός. “Όπως εγώ, είσαι κι’ εσύ στην καρ-

διά σου παράνομη. Το να φορέσεις παν-

τελόνια και να τρομοκρατείς τις γοηές

είναι το πιο κοντινό πράγμα προς την

πειρατεία.

— Ναί, αλλά εσύ, αφού άποχτήσεις

τα λάφυρά σου, ξανοίγεται θριαμβεντι-

κά στη θάλασσα, ενώ εγώ νοιώθω αλ-

τοπεριφρόνηση και έπεσομό.

— Έσύ, είναι γυναίκα.

‘Η ταραχή της είχε και πάλι χαθεί.

‘Ακούμπησε αναπαυτικά στους άγκώνες

της.

— Αβριο, θα πρέπει ν’ άρχίσω το πρό-

γραμμά μου.

— Δηλαδή θα πρέπει να φύγεις;

— Άρετὰ χασομέρησα.

— Σκοπεύεις τίποτα το επικίνδυνο;

— Φυσικά.

— Θα ρυθοκινδυνεύσεις να σε πιάσουν

κι’ ίσως να σε σκοτώσουνε;

— Ναί.

— Γιατί, για ποιά λόγο;

— Γιατί θέλω ν’ άποδείξω στον έαυ-

τό μου, πώς το μυαλό μου είναι καλύ-

τερο απ’ το δικό τους.

— Μ’ αυτό είναι γελοίο.

— Είναι πάντως ή αίτια.

— Δεν θα ήτανε πιο φρόνιμο να γυ-

ρίσεις στη Βρετανία;

— Πολύ πιά φρόνιμο.

— Και θα άδηγήσεις τους ανθρώπους

σου στον κίνδυνο;

— Δεν τοξ νοιάζει.

Κυττάζονταν ανάμεσα απ’ τις φλό-

γες. Τα μάτια του έλαμπαν. Τελικά τον

τσίθηζε και χαμοουρήθηκε.

— Τι κρίμα αλήθεια που δεν είσαι

άγόρι. Θα μπορούσες να έρθεις μαζί μου.

— Και γιατί δεν μπορώ να έρθω;

— Γιατί οι γυναίκες που φοβούνται

να σκοτώσουν ένα ψάρι είναι πολύ λε-

πτοκάμωτες για τα πειρατικά καράβια.

ΟΙ ΚΑΛΟΙ

“Όσοι έχουν προδιάθεση στους κάλους, ἄς παραιτηθοῦν ἀπὸ τὴν ἰδέα τῆς κομψότητος

Περιλαμβάνετε ἴσως μεταξὺ τῶν ἑκατομμυρίων ἀνθρώπων ποὺ ὑποφέρουν ἀπὸ κάλους στὰ πόδια. Ἡ ὀρθοστάσια καὶ τὸ περπάτημα εἶναι μαρτύρια γιὰ σὰς ἐπειδὴ τὰ «χοντράδια» στὰ δάχτυλα ἢ στὴν πατούσα ἢ στὴ φτέρνα κάνουν τὴ ζωὴ σας ἀφόρητη. Ἄν προσπαθήσετε νὰ κόψετε τοὺς κάλους σας μ' ἓνα μαχαίρι ἢ μ' ἓνα ψαλίδι ἢ κατὰστασὶ σας θὰ χειροτερεύει...

Ὡστόσο ὑπάρχει τρόπος ν' ἀνακουφισθεῖτε ἀπὸ τοὺς ὀδυνηροὺς κάλους μὲ λίγη περικοπή καὶ τὴν κατάλληλη θεραπεία. Οἱ κάλοι δὲν εἶναι ἀναπόφευκτοι.

★

Ὡς δημιουργοῦνται οἱ κάλοι; Μιὰ συνεχὴς πίεση ποὺ ἀσκεῖται πάνω σὲ ὁποιοδήποτε σημεῖο τοῦ δέρματος, ἰδιαίτερα στὸ δόγμα τῶν ἀρθρώσεων καὶ τῶν ποδιῶν, μπορεῖ νὰ προκαλέσει — ἢ μᾶλλον προκαλεῖ πάντα — τὴ σκληρύνση τοῦ σημείου αὐτοῦ.

Συνήθως, τὰ στενὰ παπούτσια, οἱ κάλτσες, ἡ ἐπανεπιλημένη τριβὴ πάνω στὸ δόγμα, προκαλεῖ τὸ σχηματισμὸ ἐνὸς κάλου ποὺ δὲν εἶναι παρὰ μιὰ ἀντίδραση τοῦ δέρματος στὸν ἐξωτερικὸ ἐρεθισμὸ. Ἐνῶς σκληρὸς κάλος περιέχει μερικὰ στρώματα χονδρῶν κυττάρων ποὺ τὸ σχῆμα τους εἶναι κοινὸ.

Οἱ «ρόβοι» δὲν εἶναι διαφορετικοὶ ἀπ' τοὺς κάλους. Σχηματίζονται ὅπου ὑπάρχει συνεχὴς τριβὴ καὶ πίεση πάνω στὸ δόγμα, ὅχι μόνον στὰ πόδια, ἀλλὰ καὶ στὶς παλάμες τῶν χειρῶν, ὅπου ἡ τριβὴ ἀπὸ τὴν χρησιμοποίησιν διαφόρων ἐργαλείων, ἢ ἀκόμα καὶ τοῦ τιμονιῦ ἐνὸς αὐτοκινήτου σκληρύνει τὰ κύτταρα. Οἱ ρόβοι εἶναι συνήθως ἐπίπεδοι, λίγο πῦρ χονδροὶ στὴ μέση παρὰ στὰ ἄκρα, ἐνῶ οἱ κάλοι εἶναι συνήθως ἡμισφαιρικοί.

★

ΜΕΡΙΚΕΣ φορές, οἱ κάλοι μολύνονται, ὅταν οἱ δερματικοὶ ἱστοὶ ποὺ τοὺς περιβάλλουν ἐρεθίζονται, πρήζονται καὶ πορνᾶνε. Σ' αὐτὲς τὶς περιπτώσεις εἶναι ἀπαραίτητο νὰ μελίνουμε γιὰ λίγο στὸ κρεβάτι, γιατί ἂν ἐξακολουθήσουμε νὰ περπατᾶμε, ἡ μόλυνση θὰ ἔχει κακὲς συνέπειες. Τὸ πόδι πρέπει νὰ κρατηθεῖ ψηλά, πάνω σ' ἓνα μαξιλάρι, καὶ νὰ χρησιμοποιηθοῦν καταπλάσματα βορικοῦ ὀξέος ἢ ἄλλου ἐλαφροῦ ἀντισηπτικοῦ ὥστε νὰ βελτιωθεῖ ἡ κατάσταση τοῦ ποδιοῦ.

Ἐνῶς σκληρὸς κάλος μπορεῖ ν' ἀφαιρεθεῖ μὲ τὸ μαχαίρι, ἀλλ' αὐτὸ ἀποτελεῖ μιὰ μικρὴ χειρουργικὴ ἐπέμβαση ποὺ εἶναι καλύτερα νὰ μὴ τὴν ἐπιχειρήσουμε μόνοι μας γιατί εἶναι πολὺ ἐπικίνδυνον. Ἐξ ἄλλου, ἡ ἀφαίρεση τοῦ κάλου δὲν

ἀρκεῖ. Ἄν δὲν ἀπομακρύνουμε τὴν αἰτία, δηλαδή τὴν τριβὴ καὶ τὴν πίεση ποὺ ἀσκεῖται πάνω στὸ δόγμα, ὁ κάλος θὰ σχηματισθεῖ καὶ πάλι στὸ ἴδιο μέρος καὶ ἴσως θὰ εἶναι χειρότερος ἀπὸ τὴν πρώτη φορά. Ἡ πίεση μπορεῖ ν' ἀποφευχθεῖ μὲ τὴν χρησιμοποίησιν φαρδύτερων καὶ μαλακώτερων παπουτσιῶν.

Ἐπὶ τοῦ πόδι, πολλὰ φάρμακα γιὰ τοὺς κάλους. Τὰ περισσότερα περιέχουν σαλικιλικά ὀξέα ποὺ μαλακώνουν τὸ δόγμα καὶ ἐπιτρέπουν τὸ ξύσιμο τοῦ κάλου. Ἀλλὰ, φυσικά, κανένα φάρμακο δὲν ἔχει μόνιμο ἀποτέλεσμα. Ἄν ἡ τριβὴ καὶ ἡ πίεση ἐξακολουθήσουν, θὰ σχηματισθεῖ καινούργιος κάλος.

Οἱ κάλοι μποροῦν ἐπίσης ν' ἀφαιρεθοῦν μὲ ραδιενεργὸ ἀκτινοβολία. Ἀλλ' ἡ θεραπεία αὕτη δὲν εἶναι ἀσφαλὴς παρὰ μόνο ἂν ἐφαρμοσθεῖ ἀπὸ εἰδικευμένο γιὰ τὸ.

★

ΕΠΕΙΔΗ ὑπάρχουν νευρικοὶ ἀπολήξεις στὸ δόγμα, ὅταν ἓνας σκληρὸς κάλος ἢ ὀβὸς πιεθεῖ τοὺς λεπτοὺς ἱστούς ποὺ βρίσκονται ἀπὸ κάτω, αἰσθανόμαστε ζωηρό πόνο. Ὁ πόνος ἀντανακλάται συχνά σ' ὅλο τὸ πόδι.

Γιὰ ν' ἀποφύγουμε τὴν συνεχὴ τριβὴ τοῦ ποδιοῦ, πρέπει πρώτα νὰ βεβαιωθοῦμε ὅτι τὰ παπούτσια καὶ οἱ κάλτσες ἐφαρμόζουν καλὰ, ὅτι δὲν εἶναι οὔτε πολὺ μικρά, οὔτε πολὺ μεγάλα. Οἱ πολὺ φαρδεῖς κάλτσες ζαρώνουν μέσα στὸ παπούτσι καὶ σχηματίζουν ἐστῖες τριβῆς ποὺ ἐρεθίζουν τὸ δόγμα.

Ὅσοι ὑποφέρουν ἀπὸ κάλους στὰ πόδια πρέπει νὰ παραιτηθοῦν ἀπὸ τὴν ἰδέα τῆς κομψότητος στὰ παπούτσια. Τὸ παπούτσι πρέπει νὰ εἶναι ἄνετο, τὸ τακούνι χαμηλὸ, ἡ σόλα ἐλῦγιστη ἀλλ' ὅχι πολὺ λεπτή. Ὅταν δὲν ἐφαρμόζουν καλὰ, τὰ παπούτσια προκαλοῦν πλατυποδία, τὸ βάρος τοῦ σώματος πέφτει σ' ἓνα σημεῖο τοῦ ποδιοῦ καὶ σχηματίζονται κάλοι ἀκριβῶς στὸ σημεῖο αὐτό.

Πολλοὶ γιατροὶ συμβουλεύουν ν' ἀλλάξουμε παπούτσια μέρα παρὰ μέρα, δηλαδή ἂν ἔχουμε δυὸ ζευγάρια νὰ φορᾶμε πότε τὸ ἓνα καὶ πότε τὸ ἄλλο. Πρέπει ν' ἀλλάξουμε κάλτσες κάθε μέρα. Τὰ ποδόλουτρα, ζεστά ἢ κρύα, μαλακώνουν τὰ κύτταρα τοῦ δέρματος καὶ δυναμώνουν τὸ πόδι. Τὸ ὑπερβολικὰ ξηρὸ δόγμα ἔχει προδιάθεση τοῖς κάλους. Ἡ τριβὴ μὲ λαβελίνη στὰ σκληρὰ σημεία τοῦ δέρματος προλαμβάνει τὸ σχηματισμὸ κάλου.

Ὅταν ἀγοράζετε παπούτσια δοκιμάστε πρώτα τὸ ἀριστερό. Τὸ ἀριστερό μας πόδι εἶναι πάντα μεγαλύτερο ἀπὸ τὸ δεξιό.

ΟΙ ΤΕΡΜΙΤΕΣ καταβροχθίζουν ΤΗΝ ΙΤΑΛΙΑ

Μιὰ ἐμπεριστατωμένη μελέτη Ἰταλοῦ ἐντομολόγου ποὺ δημοσιεύθηκε πρόσφατα στὸς «Τάιμς τῆς Νέας Ὑόρκης» δίνει μιὰ φρικιαστικὴ εἰκόνα τῶν καταστροφῶν ποὺ προκαλοῦν οἱ τερμίτες στὴν Ἰταλία.

Οἱ ἀδηφάγες φάλαγγες τῶν τερμιτῶν ἐμφανίστηκαν στὴν Ἰταλία μετὰ τὸν πόλεμο. Ἀπὸ τίς ἄλλες ὡς τὴ Σικελία, ὑπονομεύουν παλάτια καὶ ἀρχαῖα, καταβροχθίζουν βιβλιοθήκες καὶ ἀρχαῖα.

Στὴ Ρώμη, οἱ τερμίτες ἔκαναν τὴν πρώτη τους ἐμφάνισιν σ' ἓνα καινούργιο σπίτι. Ἀπὸ κεῖ πέρασαν στὴ διβλίοθήκη τοῦ Βατικανοῦ, στὸ Παλάτιο Βενετία, στὴν Πιάτσα ντέλ Πόπολο, στοὺς κήπους Μποργκέζε, στὴν Ἑθνικὴ Βιβλιοθήκη. Στὴν Βενετία, τοὺς ἀπομάκρυναν μὲ πολλὰ προσπάθειες ἀπὸ τὸν Ἅγιο Μάρκο, ἀλλὰ δὲν κατόρθωσαν νὰ προφυλάξουν τὸ παλάτι τῶν Δόγηδων. Δεκατρία χιλιόμετρα ἔξω ἀπὸ τὴ Βενετία, οἱ τερμίτες ἔδωξαν ἀπὸ τὸ χωριὸ τους τοὺς κατοίκους τοῦ Ὀριόγκο.

Ὁ πόλεμος κατὰ τῶν ξυλοφάγων καὶ χαρτοφάγων τεράτων συνεχίζεται ἀδυσώπητος, ἀλλὰ χωρὶς πολλὰς ἐλπίδες ἐπιτυχίας. Χρησιμοποιοῦνται δηλητηριώδεις χημικὲς οὐσείες ὅπου εἶναι δυνατόν. Μερικοὶ ἐντομολόγοι ἔχουν προτείνει ν' ἀντιταχθοῦν τὰ κόκκινα μυρμηγκία κατὰ τῶν τερμιτῶν. Ἀλλὰ πρὸς τὸ παρόν, οἱ τερμίτες ἐπικρατοῦν πέρα γιὰ πέρα. Καὶ ἡ κατάσταση θὰ γίνῃ τραγικὴ ἂν θελήσουν νὰ μεταναστεύσουν στὶς γειτονικὲς χώρες τῆς Εὐρώπης...

★

ΣΤΑΥΡΟΦΟΡΙΑ κατὰ τοῦ φιλιού

Ἀπὸ καιρὸ σὲ καιρὸ, οἱ Ἀμερικανοὶ ὕγιεινολόγοι ξεσπαθώνουν κατὰ τῆς «κακῆς συνηθείας» τοῦ φιλιού. Δὲν εἶναι ἡ πρώτη φορά ποὺ τὸ ἔχουμε ἀκούσει αὐτό, ἀλλὰ πρὸ ἡμερῶν ἓνας διάσημος Ἀμερικανὸς διαιτολόγος, ὁ δρ Γκάλδστον, ξεπέρασε ὅλους τοὺς ἄλλους σὲ δομύτητα (καὶ παραλογισμό). Ἰδοὺ τί γράφει σ' ἓνα σοβαρὸ ἐπιστημονικὸ περιοδικό:

«Ὅλες οἱ παρατηρήσεις τῆς ἐπιστήμης, τῆς ὕγιεινῆς καὶ τῆς μικροβιολογίας καταδικάζουν ἀνέκκλητα τὸ φιλὶ ἢ τοὺλάζιον δὲν τὸ βλέπουν μὲ καλὸ μάτι. Πράγματι, ἀπὸ μικροβιολογικῆς ἀπόψεως τὸ στόμα εἶναι τὸ πιὸ ἀκαθάρτο ἀντικείμενον τοῦ ἀνθρώπου καὶ τὸ φιλὶ πρέπει ὅπως δὴποτε νὰ προγραφεῖ...»

Τὸ ἄρθρον συνεχίζεται μὲ μιὰ μακροσκελὴ ἀνάλυση τῶν ἀναριθμητῶν καὶ φοβερῶν κινδύνων ποὺ μᾶς ἀπειλοῦν ἐξ αἰτίας τῆς ἀνθυγιεινῆς αὐτῆς συνηθείας.

Στὸ τέλος τοῦ ἀρθρου τοῦ ὁ Ἀμερικανὸς ἐπιστήμων ὁμολογεῖ μελαγχολικὰ ὅτι δὲν ἐλπίζει καὶ πολὺ νὰ πάρεται μὲ τὸ μέρος τοῦ «τὸ μεγάλο κοινὸν» στὴ σταυροφορία κατὰ τοῦ φιλιού (ἐντυχῶς!).

Ἡ ΓΥΜΝΗ ΜΑΡΙΑ

SAMUEL EDWARDS ΜΕΤ: ΣΥΛΒΑΣ ΑΚΡΙΤΑ

ΤΑ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΑ

Ὁ Φραντζίσκο Γκόγια βρίσκεται στὸ Σολινό, στὸ κτήμα τῆς φίλης του Δουκίσσας τοῦ Ἀλμπα, ἐξόριστος ἀπὸ τὴ Μαδρίτη γιὰ τὰ δημοκρατικὰ τῆς φρονήματα. Κυλοῦν οἱ μῆνες μέσα σὲ μιὰ ἐρωτικὴ εὐτυχία καὶ καλλιτεχνικὴ δημιουργία. Ἡ πανέμορφη Δουκίσσα χρησίμευε γιὰ μοντέλ τοῦ μεγάλου ἱσπανοῦ ζωγράφου. Ἐκεῖ, στὸ ἐρωτικὸ τους καταφύγιο, φθάνει ὁ πρωθυπουργὸς Ντόν Μανουέλ Γκοντόν καὶ προτείνει στὴ Δουκίσσα νὰ τὸν βοηθήσει στὴν πολιτικὴν του ἀπάντη στὸν Ναπολέοντα, τοῦ ὁποῦ ἐξυπηρετεῖ τυφλὰ τὰ σχέδια εἰσβολῆς στὸ ἱσπανικὸ ἔδαφος.

15ον

— Καταλαβαίνω.

— Τὸ ἐλπίζω, Ὑψηλοτάτη. Ἡ χώρα μας κινδυνεύει, καὶ προτείνω νὰ ἐνδύσουμε τίς προσπάθειές μας γιὰ τὰ κοινὰ ἰδανικά.

— Τὰ δικά σας ἰδανικά Ντόν Μανουέλ;

— Τὰ δικά μας, ἂν προτιμᾶτε. Φυσικά ὁ Ναπολέων θὰ φανεῖ εὐγνώμονας σ' ὅποιον τὸν βοηθήσει.

Ἡ Μαρία Γκαυετάννα σηκώθηκε καὶ κάρφωσε τὸ βλέμα τῆς ἐπάνω του, περιφρονητικὰ.

— Σὰς πιστεύω ἔξυπνο, Ντόν Μανουέλ, ἀλλὰ γέλαστηκα. Λέτε πὼς ὁ Ναπολέων χτυπάει τὴν πόρτα μας. Ἐγὼ λέω νὰ μὴν ἀπαντήσουμε. Ἄν θελήσει νὰ τὴν ἀνοίξει μὲ τὸ ζόρι, ν' ἀντισταθούμε.

Σηκώθηκε καὶ αὐτός. Φαίνεται πὼς ἡ νύχτα τοῦ Καρναβαλιού δὲν σὰς ἔμαθε τίποτε. Δὲν καταλαβαίνετε, πὼς ὁ λαὸς σας θὰ κατακουρηγγοῦν ἀπ' τίς χιλιάδες; Ὁ Ναπολέων εἶναι ἀφάνταστα πῦρ δυνατὸς ἀπὸ μᾶς.

Παρὰ τὸ ἀπλὸ ντύσιμό της, ἔδειχνε μεγαλόπρεπη μὲ τὸ περὶφρανα ἀνασηκωμένο τῆς κεφαλῆς.

— Ὅταν ἀπειλεῖται ἡ τιμὴ μας, δὲν λογαριάζουμε τὸν ἀριθμὸ τῶν ἐχθρῶν μας.

Ὁ Γκοντόν ἀπελπισμένος, μίλησε τραχιά.

— Ἄν ἐπιμένετε νὰ εἰστε ἀνόητη, πολὺ καλὰ. Νὰ σὰς θυμίσω μονάχα πὼς βρίσκεστε ἐξορία, ὅχι μονάχα γιὰ νὰ χαρεῖται τὸ μῆνα τοῦ μέλιτος. Ἄν δὲν συμφωνήσετε, θεληματικὰ, νὰ συνεργαστεῖτε μαζί μου, τότε θὰ σὰς ἀναγκάσω νὰ με ὑποστηρίξετε.

— Ὅθι μὲ ἀναγκάσετε; Τοῦ ἀπάντησε ἡρεμα. Βαρεῖα κουβέντα σὲ μιὰ Ἀλμπα, Ντόν Μανουέλ.

— Ναί! Ὁ σενοῖρ Γκόγια ἔχει μονάχα τρεῖς μέρες καιρὸ γιὰ νὰ γυρίσει στὴ Μαδρίτη. Εἴχαμε τὴν εὐκαιρία νὰ μελετήσουμε ὅλα τὰ ἔργα καὶ εἶναι καταπληκτικά! Ἡ Ἱερὴ Ἐξέταση συμφωνεῖ ἀπόλυτα. Ἄν σὲ ἐδδομήντα - δυὸ ὥρες, δὲν βρίσκεται στὴ Μαδρίτη, θὰ συλληφθεῖ!

— Μὰ πὼς θὰ μπορέσω νὰ τὸν πείσω;

— Αὐτὸ εἶναι δικὸ σας ζήτημα. Ἐσεῖς ὅμως θὰ μείνετε ἐδῶ, ὡς ὅτου νὰ συμφωνήσετε μὲ τοὺς ὅρους μου. Ἀφῆνω μερικοὺς ἑθνοφρουροὺς νὰ σὰς παρακολουθοῦν. ἔχουν διαταγὴ νὰ συλλάβουν τὸν σενοῖρ Γκόγια, ἂν δὲν φύγει, καὶ ἐγὼ νίπτω τὰς χεῖράς μου. Ὁ ἀρχηγὸς τῆς ομάδας εἶναι κάποιος ποὺ θὰ χαρεῖ πολὺ μὲ τὴν εὐκαιρία, μιὰ καὶ δὲν τρέφει μεγάλη ἀγάπη γιὰ τὸν σενοῖρ Γκόγια. Παλιὸς θαυμαστής σας, Ὑψηλοτάτη, ὁ ὑπολοχαγὸς Ντόν Ροντρίγκο Σάντσεζ.

★

Ὁ ΝΤΟΝ Σάντσεζ, πιστὸς ἀξιωματικὸς τοῦ Στέμματος, διατηροῦσε ἐντονεὶς ἀκόμη τίς ἀναμνήσεις τοῦ ἀντιχου ρομάντζου μὲ τὴ Μαρία Γκαυετάννα. — Σὲ παρακαλῶ, λογικέ μου, Μαρία, τὴν παρακαλοῦσε, πὼς θὰ σὲ πείσω πὼς αὕτη ἡ ὑπόθεση δὲν μ' εὐχαριστεῖ; — Ἐπρεπε ν' ἀρνῶνθε!

— Ν' ἀρνῶνθῶ; Στὸ στρατό, ἂν δὲν ὑπάρχουν σὲς διατάξεις, σὲ δύνουν.

— Καλύτερα, παρὰ νὰ δέχεσαι ἄτιμες διατάξεις ἀπ' τὸν Γκοντόν. Αὐτὸς μᾶς με ταχειρίζεται ὅλους γιὰ νὰ πετύχει τοὺς σκοπούς του.

— Δὲν τρέφω θαυμασμὸ γι' αὐτόν, εἶναι ὅμως ἀνώτερός μου.

— Δὲν σκοπεύεις, λοιπόν, νὰ φύγεις καὶ νὰ μ' ἀφήσεις στὴ ἡσυχία μου;

— Δὲν μπορῶ.

— Ὁ κόσμος θὰ ὑποθέσει πὼς παρήτασα γιὰ χατήρι σου τὸ Γκόγια. Ὅλοι θὰ πιστέψουν πιά, πὼς εἶμαι μιὰ πόρνη.

Ἡ Μαρία ἀποφάσισε ν' ἀλλάξει ταχυντὴ. Βλέποντας πὼς δὲν πετυχαίνει τίποτε, ἡ Μαρία ἀποφάσισε ν' ἀλλάξει ταχυντὴ. Χαμογέλασε καὶ ἄπλωσε τὰ χεῖρά της σὲ μιὰ χαριτωμένη ἱερότητα.

— Τὶ νὰ κάνω, λοιπόν, Ροντρίγκο;

— Κοντοστάθηκε, κυττάζοντας τοὺς πίνακές του.

— Ὅθι ἔχετε τὴν καλωσύνη νὰ μοῦ στελεχέτε τοὺς καμβάδες μου, στὸ ἐργαστήρι μου, στὴν πόλη; Κι' οἱ ζωγράφοι πρέπει νὰ φᾶνε καὶ θὰ εἰδοποιήσω τοὺς μεσῖτες.

Ἀδύνατα πλημμύρισαν τὴν Μαρία.

— Ἐξω, βουχθήθηκε ὁ Ροντρίγκο.

Ὁ Φραντζίσκο ἐνοίωσε νὰ πνίγεται, ἀλλὰ μίλησε ἡρεμα.

— Κανείς δὲν μοῦ μίλησε μ' αὐτὸ τὸ ὄφρος.

— Τὸ κάνω ἐγὼ εἰπε ὁ Σάντσεζ καὶ ἄγχιζε τὸ ξίφος του.

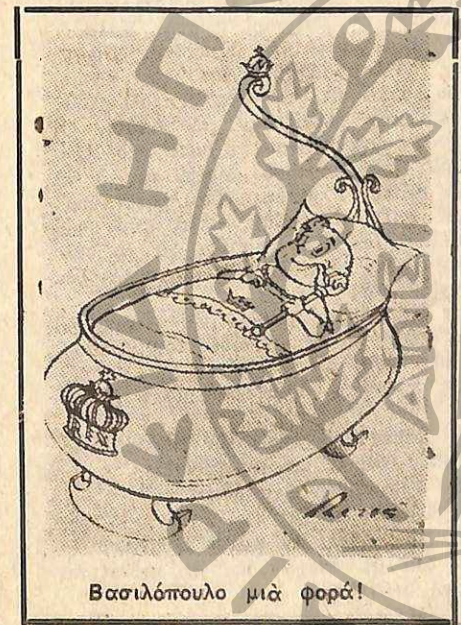
Ὁ Φραντζίσκο ὥρμησε καὶ ἄρπαξε τὸ δικὸ του ξίφος ποὺ κρεμότανε στὸ διάδρομο.

— Παρακαλῶ, νὰ πάρετε πίσω τίς βερσιές σας.

— Ποτέ!

Τὸ πρόσωπο τοῦ Γκόγια ἦταν γλωμ, ἀλλὰ τὸ χέρι του σταθερό.

— Τότε, λοιπόν, πρέπει νὰ ἀποτελειώσω κατὰ ποῦ εἶχα ἀρχίσει ἀπὸ και-

Βασιλόπουλο μιὰ φορά!

Τὴ στιγμὴ αὕτη μῆκε στὸ δωμάτιο ὁ Φραντζίσκο, ἀλλὰ κανεὶς ἀπ' τοὺς δυὸ δὲν τὸν ἐνοίωσε.

Εἶχε γυρίσει γαληνεμένος, ἐλπίζοντας πὼς ἡ Μαρία θὰ ἔδινε τέλος στὸν καυγά τους. Ἐτοιμαζόταν νὰ τῆς πει πὼς, πάνω ἀπ' ὅλα, λογάριζε τὴν εὐτυχία τους καὶ πὼς δὲν τὸν ἐμελλε πῶς θὰ κυβερνοῦσε τὴ χώρα, φτάνει νὰ μένανε μαζί.

Ἡ θεὰ ὅμως τοῦ νεαροῦ ἀξιωματικοῦ καὶ τῆς χαμογελαστῆς Μαρίας τὸν τάραξε.

— Ὁ Σάντσεζ ἔπιασε τὴ Μαρία ἀπ' τοὺς ὤμους καὶ τὴν κύταξε φλογερά.

— Ὅθι κάνω γιὰ σένα ὅ, τι μπορῶ, Μαρία. Δὲν τὸ ξεῖρες αὐτό;

Ἡ ἀποκυριαρχία τοῦ Φραντζίσκο χάθηκε.

— Νὰ μὲ συγχωρέσετε, δήλωσε ἄγρια, ποὺ διέκοψα τὴν τρυφερὴ αὐτὴ σκηνή.

— Πάκο, ξεφώνισε ἡ νέα.

Ὁ Ντόν Ροντρίγκο κατακοκκίνισε, ἀλλὰ ὑποκλίθηκε εὐγενικά.

— Στάσου, Πάκο! Μὴ φεύγεις.

Ξετρελλωμένη ἔφερε στὸ νοῦ τῆς τὰ προσβεβλητικὰ λόγια ποὺ ἔχε πει στὸν Γκόγια.

— Λοιπόν; Ὁ Φραντζίσκο στηλώθηκε, κυττάζοντας τὴν μὲ μιὰ παγερὴ περιφρόνηση.

— Σενοῖρ Γκόγια, δήλωσε ὀργισμένος ὁ Σάντσεζ, πρέπει νὰ γυρίσετε σήμερα στὴ Μαδρίτη.

Ὁ Φραντζίσκο τοῦρριξε ξαφνιασμένος μιὰ ματιά.

Ἡ Μαρία Γκαυετάννα βόγγηξε ἀπελπισμένη.

— Πάκο, ἀκουσέ με, τραύλισε.

— Μιὰ στιγμὴ! τὴν ἔκοψε αὐτός. Μὲνω κατάπληκτος, ἀκούοντας κάποιον ἄλλο νὰ δίνει διατάξεις σ' αὐτὸ τὸ σπίτι.

Συγχαρητήρια, Ντόν Ροντρίγκο. Ὁ Γκόγια μπερδεύει τὸν ἀριστοκράτη καὶ κύτταξε ἀηδισμένος τὴ Μαρία.

— Ὡστόσο πρέπει νὰ ὁμολογήσω πὼς σὰς λυπάμαι.

Ὁ Σάντσεζ δὲν κρατήθηκε.

— Σὰς ἀπαγορεύω νὰ μιλάτε μ' αὐτὸ τὸν τόνο πρὸς τὴν Ὑψηλοτάτη τῆς. Μάζεψε τὰ μπαγαλάνια σου καὶ δίνε του, ἀμέσως!

— Σὲ παρακαλῶ, Ροντρίγκο, εἶπε πα νικώβλητη ἡ Δουκίσσα, πρέπει νὰ τοῦ μιλήσω μόνη.

— Δὲν χρειάζεται, ἀπάντησε ὁ Γκόγια.

Κοντοστάθηκε, κυττάζοντας τοὺς πίνακές του.

— Ὅθι ἔχετε τὴν καλωσύνη νὰ μοῦ στελεχέτε τοὺς καμβάδες μου, στὸ ἐργαστήρι μου, στὴν πόλη; Κι' οἱ ζωγράφοι πρέπει νὰ φᾶνε καὶ θὰ εἰδοποιήσω τοὺς μεσῖτες.

Ἀδύνατα πλημμύρισαν τὴν Μαρία.

— Ἐξω, βουχθήθηκε ὁ Ροντρίγκο.

Ὁ Φραντζίσκο ἐνοίωσε νὰ πνίγεται, ἀλλὰ μίλησε ἡρεμα.

— Κανείς δὲν μοῦ μίλησε μ' αὐτὸ τὸ ὄφρος.

— Τὸ κάνω ἐγὼ εἰπε ὁ Σάντσεζ καὶ ἄγχιζε τὸ ξίφος του.

Ὁ Φραντζίσκο ὥρμησε καὶ ἄρπαξε τὸ δικὸ του ξίφος ποὺ κρεμότανε στὸ διάδρομο.

— Παρακαλῶ, νὰ πάρετε πίσω τίς βερσιές σας.

— Ποτέ!

Τὸ πρόσωπο τοῦ Γκόγια ἦταν γλωμ, ἀλλὰ τὸ χέρι του σταθερό.

— Τότε, λοιπόν, πρέπει νὰ ἀποτελειώσω κατὰ ποῦ εἶχα ἀρχίσει ἀπὸ και-

ρό, και με μπόδισε μια φτηνή πόρνη. Τώρα ξέρω καλύτερα.

Η Μαρία ξεφώνιζε, παρακαλώντας τους να λογικευτούν, αλλά δεν της έδιναν προσοχή.

Ο Φραντζίσκο ήταν άποφασισμένος να σκοτώσει τον αντίπαλό του. Μέσα του ξυπνούσε το παλιό μίσος της νιότης του, για την άριστοκρατία. Με μια σπαθιά έκοψε την επωμίδα του άξιωματικού και με μιαν επιδέξια κίνηση την ποδοπάτησε γελώντας.

Ο ευγενής ώριμος εξαγριωμένος, αλλά ο Γκόγια φυλάχτηκε ψύχραιμα. Φαντάζονταν πως ήτανε και πάλι ταυρομάχος κι' αντιμετώπιζε ένα ξετρελλασμένο ζώο. Ίσως να τον εξώριζαν και πάλι, αλλά δεν σκοτιζότανε γι' αυτό. Η Μαρία είχε προδώσει τη μεγάλη του αγάπη.

Έξακολουθούσε να γελοιοποιεί τον Ντόν. Τη φορά αυτή τρύπησε ελαφρά το άριστερό μπράτσο του άξιωματικού. Η θέα του αίματος τον γέμισε από μια άγρια, πρωτόγονη χαρά. Τώρα πιά, έτοιμαζότανε να τον σκοτώσει. Ωστόσο, η Μαρία Γκαυετάνια ξεφώνιζε ακόμη πιδ δυνατά. Μερικοί στρατιώτες χύνηξαν στο δωμάτιο. Τρεις απ' αυτούς ώρμησαν στον Φραντζίσκο, τον αφώπλισαν και τον έφορξαν χάρω.

Η Μαρία τους παρακολουθούσε πανικόβλητη να χτυπάνε τον Φραντζίσκο με τους υποκοπάνους των δόλων τους. Έκείνος πάσχιζε να σηκωθεί και ν' αρπάξει το σπαθί του. Οι στρατιώτες όμως έξακολουθούσαν να τον χτυπάνε αλύπητα.

Η Δούκισσα προχώρησε φωνάζοντας. Σταματήστε! Σας διατάζω να σταματήσετε!

Το πρόσωπο του Φραντζίσκο ήταν γεμάτο αίματα, τα ρούχα του ξεσκισμένα, βογγούσε πασχίζοντας ν' ανασάνει, έτοιμος να λιποθυμήσει.

Την στιγμή αυτή, ο Ντόν Ροντρίγκο, συνήλθε κάπως και διάταξε τους άντρες του να σταματήσουν. Η φωνή του όμως ήταν τόσο αδύναμη, που άναγκάστηκε να επαναλάβει πολλές φορές τη διαταγή για ν' άκουστεί. Τότε, στήριχτηκε σ' ένα κάθισμα κι' έστειλε μερικούς στρατιώτες να έτοιμάσουν τα πράγματα του Γκόγια. Παράγγειλε στο λοχία να πάρει έξω τον πληγωμένο, να τον συνεφέρει και να τον ξαποστείλει.

Η Μαρία θέλησε να πλησιάσει. Ένα όμως βλέμμα του Φραντζίσκο την σταμάτησε. Τήρησε πόνοσ στη μορφή του και τα μάτια του έκυρδαν πικρό μίσος κι' απογοήτευση.

★

Το μακρύ, μοναχικό ταξίδι στη Μαδρίτη, υπήρξε επιβίωση. Ο Φραντζίσκο όμως επέζησε και σαν έφτασε στο έργοσπίχο του, ο Χουανίτο τον ξάπλωσε στο κρεβάτι και φώναξε την Πέτα να τον περιποιηθεί. Σε δυό δοσμάδες επανέκτησε και πάλι τη σωματική του δύναμη και θέλησε να ριχτεί και πάλι στη δουλειά, αλλά είχε αλλάξει πολύ. Αρνήθηκε να μιλήσει για τα όσα είχαν γίνει στο Σολινάρο, ούτε επισκέφθηκε το παλάτι για να προσπαθήσει να πείσει το βασιλιά να του ξαναδώσουν τη θέση του. Σκυθρωπός, έτρωγε στο σπίτι του, απόδιωχνε κάθε συντροφιά και δεν έβγαине/έξω.

Δούλευε διαρκώς. Ζωγράφιζε άμετρητες εικόνες που τις ονόμαζε «Καπρίτσια».

Ήταν τόσο κυνικές, τόσο απελπισμένες και πικρόχολες, που ξαφνιάστηκαν ακόμη κι' οι θερμότεροι θαυμαστές του. Συνελάμβανε κάθε πλευρά της Σπανιόλικης ζωής. Την εκμετάλλευση των φτωχών απ' τους πλούσιους, γελοιοποιούσε τους ήρωες της αρένας, τη βλακεία της άριστοκρατίας. Σατύριζε τους γάμους, παρουσιάζοντας το γαμπρό σαν πύθηνο κι' οι φίλοι του σκέφθηκαν με τρόμο, πως κορόιδευε και την ίδια την Έκκλησία.

Ο Χουανίτο κι' ο Ζαπάτερ, παρατήρησαν πρώτοι πως ή μορφή της Δούκισσας του Άλμπτα, φανερωνότανε διαρκώς στα σκίτσα. Σε λίγο, δολόληση ή Μαδρίτη την διεκρίνε ζωγραφισμένη, άλλοτε σά χωριατοπούλα, σάν άρχοντισσα κι' άλλοτε πάλι σάν ξεδιάντροπη «μάγια».

Ο Γκόγια δούλευε ακατάπαυστα όλο το χειμώνα και την άνοιξη, ζώντας σάν ερημίτης.

Μιά μέρα, άρχεs καλοκαιριού, μπήκε μες στο εργαστήρι ο Χουανίτο, άδιαφορώντας στο άγριοκτύπημα του ζωγράφου. Ο Φραντζίσκο είχε αδυνατήσει τρομερά, βαθιές σκιές, υπήρχαν κάτω απ' τα μάτια του και στο μέτωπό του είχαν χαραχτεί ουλίδες. Η νειότη του είχε σβήσει και σε λίγους μήνες μέσα έγινε μεσοκόπος.

Δέν μπορώ να σου μιλήσω τώρα, Χουανίτο. Τό ξέρεις καλά.

Σου φέρνω νέα που θά'ρελες ν' άκούσεις. Ο γίγαντας κήθηκε ήρεμος.

Ο Φραντζίσκο γέλασε τραχεία.

Αν φημολογείται πάλι πως ο Ναπολέων μπήκε στην Ίσπανία, παράταμε. Αφ' ότου έγινε Άδοκράτορας, όλο και κάτι άκούμε. Κι' ούτε που με νοιάζει. Κάθε άλλαγή θά'ναι για το καλύτερο.

Αυτό δεν έχει καμιά σχέση με το Ναπολέοντα. Πρόκειται για τη Δούκισσα του Άλμπτα.

Τό καβαλέττο του έπεσε απ' τα χέρια.

Δέν θέλω ν' άκούσω τ' όνομά της.

Πάκο, υπήρξαμε χρόνια φίλοι, αλλά ό μόνος τρόπος που θά με κάνεις να σωπάσω, είναι να με πετάξεις έξω και δέν νομίζω πως τά το κατάφερες. Είτε τό ξέρεις, είτε όχι, ή έξορία της έληξε.

Η κυρία αυτή δέν μ' ένδιαφέρει και δέν δίνω πεντάρα, άν βρίσκεται στη Μαδρίτη, στη Σολινάρο, ή στην Κόλαση.

Βρίσκεται στη Μαδρίτη. Γύρισε χτες. Αποτραβήχτηκε απ' τον κόσμο, Πάκο, αλλά τά γεγονότα εξακολουθούν, κι' άς μήν σκοτίζεσαι για τίποτε. Οι Γάλλοι συγκεντρώνουν στρατό στα Πυρηναία. Η Δούκισσα αποφάσισε να τά βάλει με τον Γκοντόν. Αύτ0ς την επισκέφτηκε χτες τό βράδυ, αλλά αυτή του είπε πως δέν θά τολμούσε να τη συλλάβει. Όλη ή πόλη θά επαναστατούσε έναντίον του.

Ο κόσμος μπορεί να χειροκροτεί τούς ήρωες και τις ήρωίδες του. Δικαιωμά του!

Ο Χουανίτο άδιαφόρησε στο ξέσπασμα.

Σήμερα τό πρωί, την είδα ό ίδιος. Αηλαδή, έστειλε και με φώναξε.

Ο Φραντζίσκο αναπήδησε.

Κάλεσε έσένα;

Ναι, ήθελε να μάθει τί γίνεσαι.

Θά με υποχρεώσει, άς γνιάζεται για τά δικά της.

Μπορείς να της τό πεις ό ίδιος,

σάν έρθει εδώ. Θα πρέπει να έχει κι' ό-λας φτάσει.

Ο Χουανίτο πλησίασε στο παράθυρο κι' έροίξε μια ματιά στο δρόμο.

Ίσως να μη σκοτίζεσαι για τί σέ φτεται, Πάκο, αλλά υπάσχει κάτι που καλύτερα να τό ξέρεις. Στο τραπέζι της είχε ένα αντίγραφο απ' τά «Καπρίτσια», τό διόβλο ήταν άνοιχτό και πρόσεξα πως κούταζε ένα απ' τά σκίτσα της. Ίσως, λοιπόν, να βρείτε θέμα για κουβέντα.

Έξω στο διαδρόμο, άκούστηκαν βήματα. Ο Χουανίτο άνοιξε την πύρα διαστικά κι' άποτραβήχτηκε διακριτικά. Ο Φραντζίσκο ένιωσε την άνάλαρη περιτσια της Μαρίας κι' άναγνώρισε τό άρωμά της. Αρνήθηκε όμως να την αντι-κρύσει και άπόμεινε με την πλάτη γυρισμένη στην είσοδο, κοιτάζοντας παγερά τις στέγες των γειτονικών σπιτιών.

Έγινε σιωπή κι' άκουσε τό λαχάνισμά της. Τότερα έκλειν ή εκλεισε την πόρτα άπαλά κι' αύτ0ς ένιωσε την καρδιά του να σπαρταράει.

Πάκο!

Έμεινε άκίνητος.

Δέν σέ κατηγορώ που με μισείς, εξακολουθήσε ή νέα με δισταγμό. Είναι όμως καιρός να μάθεις την αλήθεια. Δέν υπήρξε ποτέ τίποτε ανάμεσα στο Ροντρίγκο και σε μένα. Εκείνος έκτελούσε διαταγές, διώχνοντάς σε απ' τό Σολινάρο.

Ο ζωγράφος στράφηκε επί τέλους, με βλέμμα ψυχρό, πασχίζοντας να μείνει άδιάφορος στην όμορφη της.

Έκτελούσε επίσης διαταγές, βάζοντας τούς άντρες του να με σκοτώσουν στο ξύλο;

Οι στρατιώτες τά χάσανε βλέποντας έσας τούς δυό να χτυπιέστε. Ήταν ένα άτυχο έπεισόδιο.

Πολύ άτυχο, συμφώνησε ξερά, ιδιαίτερα για μένα.

Αυπάμαι για όλα όσα έγιναν, μονότι σε τίποτε δέν έφταιξα. Και πάνω απ' όλα, πονώ γιατί με μισείς τόσο.

Ο Φραντζίσκο ύποκλήθηκε τυπικά.

Η Τηηλότητά σας γελιέται. Δέν σάς μισώ, ούτε εύχομαι τό κακό σας.

Δέν μπορώ να πιστέψω πως έχασες τί είμασταν ό ένας για τον άλλο. Δέν μπορώ να πιστέψω πως άρνίσαις την έξήγησή μου. Ακόμη κι' ένας κοινός εγκληματίας έχει τό δικαίωμα να ό-περασπίσει τον έαυτό του.

Δέν υπάσχει τίποτε για να δοθεί έξήγηση.

Ο ζωγράφος σκεφτότανε πως ίσως να ήταν άδικος αλλά οι κλοτσιές των στρατιωτών ήταν ακόμη ζωηρές στη μνήμη του.

Όστε τά περασμένα δέν σου λένε τίποτε πιά; έπέμενε εκείνη.

Ζούμε τό σήμερα, Τηηλότητάτη. Τό παρελθόν έχει πεθάνει.

Ο Γκόγια ήθελε να τη διώξει. Αν έμενε ακόμη λίγο θά ξεπέφτε άρπάζοντας την στην άγκαλιά του.

Δες ψέματα, Πάκο, του άπάντησε βραχνά. Είδα τό διόβλο με τά «Καπρίτσια». Πρόσεξα τη μορφή μου σε κάθε σελίδα. Αν ή αγάπη σου για μένα έχει στ' αλήθεια πεθάνει, γιατί με ζωγράφισες τόσες φορές;

Μάς έμαθαν πως ό Βελζεβούλ έχει πολλές μορφές.

Μονάχα μιά, σύμφωνα με τη γνώμη σου. Θέλεις να μ' έκδικηθείς γελοιοποιώντας με;

Η ΣΤΝΕΧΕΙΑ ΣΤΟ ΕΠΙΟΜΕΝΟ

ΚΩΣΤΑΣ ΧΑΤΖΟΠΟΥΛΟΣ

ΣΤΝΕΧΕΙΑ ΑΠΟ ΤΗ ΣΕΛΙΔΑ 19

τη άτμόσφαιρα δέν έγινε ό βαθύτερος κόσμος του, δέν άρμολογώθηκε με την ελληνική του καταγωγή, κι' έτσι παρ' όλη τη ρομμελιώτικη διάλεχτο που μεταχειρίζεται στους διαλόγους ώρισμένων κειμένων του, τά ήθρογραφικά στοιχεία, την γνησιότητα ώρισμένων ήρώων του και τις ρεαλιστικές του περιγραφές, κάτι στο σύνολό τους δέν θεμελιώνεται. Λόγος άρτιος, συγκρούσεις και καταστάσεις άλλθινές, που δίνουν όμως περισσότερο αυτό που συμβαίνει μέσα του, τό μελαγχολικό, τό δύσπιστο, τό πονεμένο, τό ανέλπιδο θά λέγαμε πνεύμα του. Τόν ζημιώνει ένα είδος άνεδαφισμού και τόν σώζει ή ποίηση. Τό καλύτερο, τό πιδ φτασμένο του πεζογράφημα «Τό φθινόπωρο» είναι ένα λυρικό πεζογράφημα, μια μουσική συμφωνία, έσωτερικών καταστάσεων, που στην άπόσπασμά του διακρίνουμε τά χαρακτηριστικά της ρευστής του φυσιογνωμίας, κάτι άβιλο, άσύλληπτο, ύποβλητικό μέσα στο φθινοπωρινό χαμηλωμένο του φώς, διατρέχει τις σελίδες του. Δίχως άλλο θά μείνει σάν ένας σταθμός στην πορεία του είδους αυτού έννοω τη λυρική μας πεζογραφία, παρ' όλο που κι' αυτό δέν μπορεί αισθητικά να θεωρηθεί σάν ένας ολοκληρωμένος καρπός.

Ο Χατζόπουλος υπήρξε πολύπλευρος και πρέπει να θεωρείται άθλος ή μετάφρασή του του Φάνουστ. Όσο κι' αν ή μετάφραση σε πολλά σημεία άπομακρύνεται από την πιστότητα του κειμένου, ή μετάφραση είναι ποιητική, τόσο που είναι δύσκολο να φανταστεί κανείς πως μελλοντικά θά μπορούσε να μάς δώσει κανείς μια ποιητικώτερη άπόδοση. Δέν μπορεί να διάδασε κανείς αυτή τη μετάφραση και να μήν έμειναν στο μυαλό του στίχοι από τούς μονολόγους της Μαργαρίτας. Τό ίδιο θά μπορούσε να ελπί κανείς και για τη μετάφραση της «Ιφιγένειας» του Γκαίτε.

★

ΜΣΑ στο Χατζόπουλο ζύπνησαν πολλές παρορμήσεις, όπως εκείνη του ιουδωνικού άναμορφωτή. Σε καμιά περίπτωση όμως δέν μπόρεσαν να ξεπεράσουν την ελλεικρίνεια των προθέσεων. Λεπτοφυής, αδύνατος, απελπισμένος στο βάθος, χτυπιέται από δω κι' από κεί, περιπλανιέται, αναζητεί. Η παρουσία του στα έλληνικά γράμματα υπήρξε επικοδομητική γιατί πλούτισε με νέα στοιχεία και την ποίηση και τόν πεζό λόγο, γιατί υπήρξε από τούς προδρομους του καλλιουργμένου λόγου. Η φυσιογνωμία του διακρίνεται για τη λεπτότατη ιδιομορφία της και γιατί τό κλίμα του δέν έλανελήφθη και δέν έχει σχέση με τό κλίμα κανενός άλλου. Ο Χατζόπουλος άπήρξε πραγματικά μια προσωπικότητα, ένας πολιτισμένος. Ο χώρος δέν μάς επιτρέπει να μιλήσουμε για όλη του την άπογοητευμένη έστο δραστηριότητα, όπως έμφανίστηκε στο «Νομμά» και σε άλλες περιπτώσεις που τεκμηριώνουν τό άνικανοποίητο των έμφυτων άνησιχιών του. Έβησε μέσά σε διαρκή θλίψη με με μόνες χαρές του όπως είπαμε, τη γυναίκα του και τό κοριτσάκι του. Αγόρασε στο τέλος της ζωής του ένα σπίτι στην όδδ Μαυρομυλιάς και έτοιμάζονταν να ζήσει αυτή την οικογενειακή χαρά, αλλά ήρθε ό θάνατος και τόν έμπόδισε. Τόν Αύγουστο του 1920 θά έφρευε για τη Γερμανία να φέρει στην Ελλάδα τά έπαπλά του που είχε αφήσει εκεί όταν. Η γυναίκα του

γράφει στα άπομνημονεύματά της: «Χτες τό μεσημέρι, μόλις είχαμε αφήσει τούς Κορρούς, άρχισε να αίσθάνεται πόνο στο στομάχι... Πλάγιασε άμέσως με την ιδέα πως θά εύρισκε άνακούφιση στο κρεβάτι, μα σε λίγο τόν έπιασε δυνατός έμετός, πόνοσ φριχτός και οίγμη. Αποόσωνα που τόν έβλεπες, πόσο υπέφερε. Βρέθηκε ένας γιατρός του πλοίου και του έκανε ένεση με μορφίνη, μα άντί να καλύτερέψει χειροτέρεψε ή κατάσταση του. Σε μια ώρα λιποθύμησε και δέν ξανάνοιξε πιά τά μάτια του».

Μάνα και κόρη, άπαρηγόρητες τόν έθαψαν στο νεκροταφείο του Ποίντεζι. Έκει σε μια μαρμαρένια πλάκα, θοίσκεται χαραγμένο τ' όνομά του. Κι' έμεινε εκεί, ξένος μέσα στους ξένους, ξένος τη ζωή. ΝΙΚ. ΒΡΕΤΤΑΚΟΣ

Ο « ΑΠΕΛΠΙΣΜΕΝΟΣ ΤΗΣ ΜΟΝΜΑΡΤΗΣ »

ΣΥΝΕΧΕΙΑ: ΑΠΟ ΤΗ ΣΕΛ. 29

Ού - Κάο άγοράζεται για 90.000 φράγκα — τεράστιο ποσό την εποχή εκείνη — από ένα συλλέκτη. Ωστόσο, στον πύργο του Μπόσκ ή οικογένειά του — έκτός από τη μητέρα του — μένει έντελώς άσυγκίνητη από τη μεγαλοφυΐα του ζωγράφου. Ακόμα και σήμερα, οι μικρανεψιοί του, όταν δέχονται ξένους στον πατρογονικό πύργο, δείχνουν τά σχέδια του Λωτρέκ και άπορούν γιατί τά θαυμάζει ό κόσμος. Τά βρίσκουν ανάξια λόγου. Καί έχουν κρύψει σε μια άποθήκη άρκετά σχέδια που τά βρίσκουν σκαμπρόζικα.

Όστόσο τριακόσιοι πίνακες του «άπελπισμένου της Μονμάρτης» — όπως έλεγαν τόν Λωτρέκ — άποτελούν σήμερα αυτό που όνομάζεται «ό θησαυρός του Άλμπτι» (της πόλης που βρίσκεται κοντά στον πύργο του Μπόσκ). Στο παλάτι από κόκκινα τούβλα της Μπερμπι τά πορτραίτα γυναικών του ύποκόσμου είναι κρεμασμένα σε αίθουσες που υπήρξαν, ως τόν 18ο αιώνα, διαμερίσματα άνωτέρων κληρικών.

Στις 2 και 15 τό πρωί της 9 Σεπτεμβρίου 1901 ό Άνρι ντε Τολουζ - Λωτρέκ - Μονφά ξεμύχησε, δυστυχισμένος, όπως σ' όλόκληρη τη ζωή του. Καί, σάν να ήθελαν ν' άναγγείλουν τη γέννηση ενός καινούργιου άστρου στην Ιστορία της Τέχνης, οι άστραπές παραβίασαν τό μισοσκόταδο του δωματίου, όπου ή τελευταία πνοή είχε εγκαταλείψει ένα από τούς μεγαλύτερους ζωγράφους των έκατό τελευταίων χρόνων. Ένας άνθρωπος μόνος, στην οικογένεια των Λωτρέκ, είχε πιστέψει στη μεγαλοφυΐα του Άνρι από τη άρχή: ό έξάδελφός του Γαβριέλ, ό πιστός σύντροφός της δυστυχισμένης ζωής του. Αύτ0ς άκουσε τά τελευταία λόγια του ζωγράφου, που πέθανε στην ίδια ηλικία με τόν Βαν Γκόγκ — θάματα κι' οι δυό του άλκοόλ. Αύτ0ς του έκλεισε τά μάτια. Καί τό πορτραίτο, καμωμένο λίγα χρόνια νωρίτερα από τόν Άνρι, είναι, με τη στοργή και τη συγκίνηση που τό πλημμυρίζει, σάν μια προκαταβολική έκφραση εύγνωμοσύνης του άπελπισμένου της Μονμάρτης στον άνθρωπο που πίστεψε στην άξία του. Σήμερα όλόκληρος ό κόσμος πιστεύει σ' αυτήν κι' ένας πίνακας του Λωτρέκ είναι πολύτιμο άπόκτημα για όποιοδήποτε Μουσείο.

ΦΙΛΟΤΕΧΝΟΣ

ΓΝΩΡΙΖΕΤΕ ΟΤΙ..

Οί μύς εκκείμουν ραδιοηλεκτρικά σήματα σε μήκος κύματος που χρησιμοποιήθηκε άλλοτε για τις υπερατλαντικές ραδιοφωνικές εκπομπές. Αύτά τουλάχιστο ισχυρίζονται δυό Άμερικανοί έπιστήμονες σε μια πρόσφατη ανακοίνωσή τους. Ίσχυρίζονται πως ή θεωρία τους μπορεί να έξηγήσει τά τηλεπαθητικά φαινόμενα. Διεπίστωσαν έπίσης ότι οι άρρωστοί μύς εκκείμουν διαφορετικά σήματα από τούς υγιείς. Αυτό μπορεί να χρησιμοποιεί για τη διάγνωση διαφόρων άσθενειών.

★

Ο σέρ Άλιστερ Χάρντυ, καθηγητής της ζωολογίας στην Όξφόρδη, διέτύπωσε μια καινούργια θεωρία σύμφωνα με την όποια ό άνθρωπος έξελιχθηκε από τούς... θαλασσίους πύθηους! Τάαρχοντ θαλάσσιοι πύθηκοι; Τάαρχοντ, αν πιστέψουμε τόν Άγγλο καθηγητή. Τά πράγματα συνέβησαν περίπου ως έξης: Πριν από ένα έκατομμύριο χρόνια οι πύθηκοι θρόθηκαν στην άνάγκη να καταφύγουν στα ρηχά των θαλασσών για να κυνηγήσουν την τροφή τους. Έμαθαν να κολυμπάνε και σιγά — σιγά έχασαν τό τρίχωμά τους. Τά δάχτυλά τους έγιναν λεπτότερα για να μπορούν να στέκωνται όρθιοι μέσα στο νερό. Χρησιμοποιούσαν τά δότσала της άκτής για να σκοτώνουν τά όστρακόδεσμα. Κατόπιν έμαθαν να φτιάχνουν εργαλεία από πέτρα. Πεντακόσιες χιλιάδες χρόνια άργότερα οι πύθηκοί άνθρωποι έγυκατέλειψαν τις θάλασσες και κατέκτησαν τη Γη. Ο σέρ Άλιστερ Χάρντυ ισχυρίζεται ότι ή θεωρία του έξηγει την αγάπη του ανθρώπου για τη θάλασσα.

★

Στο Εύρετήριο των Μεταφράσεων που δημοσιεύθηκε πρόσφατα από την Ομάδα καταγράφονται 29.213 μεταφράσεις που έξεδόθησαν κυρίως τό 1958 σ' όλες τις γλώσσες. Ο περισσότερος μεταφρασμένος συγγραφέας είναι ό Λένιν με 209 μεταφράσεις, εκ των όποιων οι περισσότερες σε γλώσσες της ΕΣΣΔ. Κατόπιν έρχεται ό Σαίξπηρ με 127 μεταφράσεις, ακολουθούμενος από τόν Ίοάβιο Βέρν με 104. Ακολουθούν τρεις Ρώσοι συγγραφείς ό Τολστόι, ό Ντοστογιέφσκυ και ό Γκόργκι. Από τούς σύγχρονους συγγραφείς σημειώνονται ό Σμιενόν, ή Άγκάθα Κρίστι, ό Κρόνιν, με πάνω από 60 μεταφράσεις.

ΤΟ ΣΤΑΥΡΟΛΕΞΟ

ΟΡΙΖΟΝΤΙΩΣ

1. Σπανίως είναι οί γιατροί.
2. Χρειάζεται απαραίτητως για τὸ κυνήγι. — Τῶν γέροντων είναι ασθενής.
3. Τμήμα τοῦ στήμονος τῶν ἀνθρώπων. — Ίκανότης διανοητική (δημ.).
4. Φέρει ἐρωστρίας (ξεν.) — Δηλωτικά ἀνωτάτου κληρικῶν.
5. Πάροδος τῆς ὁδοῦ Ἀκαδημίας. — Μετὰ ξενικὰς ἐκτάσεις.

6. χάνημα ἐντοπισμοῦ στόχων.
4. Εἶναι ἐπιθυμητὴ τὸν χειμῶνα — Κωμικὸς τοῦ ἰταλικοῦ κινηματογράφου.
5. Ἀνέκουν στὰ κοσμητικά. — Γράμματα ἀπὸ τὴν Ἀθήνα. — Ἐκφράζει καὶ ἀνοχήν.
6. Στρατιωτικὴ μονάς.
7. Ἔχει πλούσιον ὑπέδαφος. — Μεταδίδει σοβιετικὰς εἰδήσεις (ἀντιστρ.).
8. Εὐχὴ, ἀλλὰ ὄχι καλὴ. — Συνηθισμένη εἰς τὰς με-

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12

1											
2											
3											
4											
5											
6											
7											
8											
9											
10											
11											
12											

6. Ἀντιστρ. γραφὴ ἄρθρου. — Νῆσοι, ποὺ ἀποτελοῦν συστάδα τοῦ Σαρωνικοῦ.
7. Τίτλος ἱερηνικοῦ ἔργου — Ὅποιος τὴν ἔχει ἐξασφαλίζει μπορεῖ νὰ... κάθεται (ξεν.).
8. Ἐξ αἰτίας τῆς πέφτουν πολλές... καμπάνες στὸν στρατὸ (ἀρχαῖα). — Χαρακτηρίζονται καὶ ἀναλόγως τῆς συχνότητάς των. — Τὰ διακριτικά τοῦ αὐτοκινήτου τοῦ Μακαριωτάτου κ. Θεοκλήτου.
9. Ἀπὸ τὸ ὄνομα τοῦ περὶ οὐδοῦ τῆς αὐτοκράτορος τῆς Ἰνδοκίνας. — Αἱ Ἑστιάδες ἀριθμητικῶς. — Βαθμὴς τῆς μουσικῆς κλίμακος.
10. Ὁ Ἄρειος τοῦ κομμουνισμοῦ. — Κοσμικὸν κέντρον ἔξω τῶν Ἀθηνῶν.
11. Δεινοπαθοῦν τὶς παραμονὲς τῶν Χριστουγέννων. — Συνιστᾷ πταισματοκλήνην παράβασην (αἰτ.).
12. Παραγωγὸς μετάξης, γενικὴ (καθαρά). — Δὲν ὀφίσταται σήμερον ἡ ἀεροπορικὴ αὐτὴ ἐταιρεία. — Φιλολογικὸς γίγας.

ΚΑΘΕΤΩΣ

1. Ἀκούονται συχνὰ στὴν Ἰταλία.
2. Χαρακτηρισμὸς καὶ τῆς ἀνάγκης. — Προσδίδει μεγαλοπρέπειαν σὲ στρατιωτικὰς παρελάσεις.
3. Γνωστὴ λίμνη τῆς Ἑλβετίας. — Ἡλεκτρονικὸν μη-

- ταξὺ τῶν διπλωματῶν συζητήσεως.
9. Κοινὸν χαρακτηριστικὸν τῶν Ἀἰξινάκων καὶ Χρυσόστοφ. — Κακόφημον κέντρον (γεν.).
10. Δὲν τὸ διπλασιάζουν ὅσοι... παζαρεύουν. — Ἐξωτερικῶς ὁ ρόλος τῆς εἶναι αἰσθητικὸς (αἰτ.). — Πρόπει νὰ εἶναι πρόσωπον ἐμπιστοσύνης (μὲ ἄρθρον).
12. Συμπληρώνουν τὰ... τέρατα. — Διπρόσωπος θεὸς τῶν ἀρχαίων Ρωμαίων (δοτ.).

ΛΥΣΕΙΣ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΟΥ ΟΡΙΖΟΝΤΙΩΣ

1. ΓΙΟΤΤΑ — ΕΚ 2. ΣΠΑΡΤΙΑΤΕΣ 3. ΟΣΤΟΤΝ — ΘΡΑΚΑ 4. ΤΝΙΣ — ΙΔΕΩΔΕΣ 5. ΒΙΑΤΚΑ — ΣΕ 6. ΑΤ — ΑΙ 7. ΡΣ — ΓΑΛΗΝΙΤΗΣ 8. ΛΕΜΟΝΑΔΑ — ΑΡΜ 9. ΑΛΑΝΤ-ΡΡ 10. ΡΟΓΓΑΝΣ. 11. ΙΩΝΙΑ — ΑΙΜΟΣ 12. ΑΝΑΣΣΑ — ΣΑΣΩΝ. ΚΑΘΕΤΩΣ
1. ΓΙΟΤΒΑΡΑΚΙΑ 2. ΣΝΙΣΤΕΛ — ΩΝ 3. ΟΣΤΙΑ — ΜΑΝΝΑ 4. ΤΠΟΣΤΕΓΟΝ — ΙΣ 5. ΤΑΤ — ΑΝΤΡΑΣ 6. ΑΡΝΙΑ — ΛΑ 7. ΜΗΛΕΙΑ 8. ΕΙΘΕ — ΝΑ — ΔΙΣ 9. ΚΑΡΩΣΕΙ — ΡΗ 10. ΤΑΔΕ — ΤΑΡΕΟΣ 11. ΤΕΚΕΛΗΡ — ΣΩ 12. ΣΑ-ΣΤΙΣΜΑ.

ΕΠΙΚΑΙΡΟΤΗΤΕΣ

Παρά τις προσπάθειες τῆς ἀμερικανικῆς ἀεροπορίας καὶ τοῦ ναυτικοῦ, ἡ κάψουλα τοῦ τελευταίου ἀμερικανικοῦ δορυφόρου Ντισκόβερer XI δὲν περισυνελέγη. (Στὸ διεξοδικὸ ἄρθρο γιὰ τοὺς δορυφόρους ποὺ δημοσιεύεται σ' αὐτὸ τὸ τεύχος, ἐκ παραδρομῆς χαρακτηρίσθηκε ὁ δορυφόρος αὐτὸς ὡς «Ἐξερευνητὴς XI»). Σκοπὸς τῆς ἐκτοξεύσεως ἦταν ἀκριβῶς ἡ περισυλλογὴ τῆς κάψουλας, ἡ ὁποία ἐπρόκειτο ν' ἀποσπασθεῖ ἀπὸ τὸ δορυφόρο. Ἡ κάψουλα εἶναι βάρους 150 κιλῶν καὶ ἔχει σχῆμα κώνου. Δὲν εἶναι γνωστὰ τὰ αἰτία τῆς ἀποτυχίας, πιστεύεται ὅμως ὅτι ἡ κάψουλα δὲν ἀποσπασθῆκε ἀπὸ τὸ δορυφόρο ἐξ αἰτίας βλάβης τῶν ὀργάνων ἐκτοξεύσεως. Ἡ ἀπόσπασή ἐπρόκειτο νὰ πραγματοποιηθεῖ κατὰ τὴ 17ῃ περιστροφὴ τοῦ δορυφόρου γύρω ἀπ' τὴ Γῆ, ἀνάμεσα στὰ νησιά τῆς Χαβάης καὶ τὴν Ἀλάσκα. Αὐτὴ εἶναι ἡ ἕκτη ἀποτυχία τῶν Ἀμερικανῶν στὶς προσπάθειες γιὰ τὴν περισυλλογὴ κάψουλας δορυφόρου.

Ὁ Στελλάνης Παρθενόπουλος, ἓνα Ἑλληνόπουλο τεσσάρων ἐτῶν ποὺ μεταφέρθηκε τὴν περασμένη ἐβδομάδα στὴν Νέα Ὑόρκη ἀπὸ τὴν Ἀθήνα, ὑπεβλήθη σ' ἐγχείρηση γιὰ τὴ θεραπεία μιᾶς καρδιακῆς ἰδιορρυθμίας. Ἡ ἐγχείρησις πραγματοποιήθηκε ἀπὸ τὸ διάσημο χειρουργο Ἀαρὸν Γκορέλιν καὶ πέτυχε πλήρως. Ὁ Στελλάνης Παρθενόπουλος ταξίδεψε ἀεροπορικῶς στὶς Ἡνωμένες Πολιτεῖς χάρις τὴν ἐπέμβαση τοῦ Ἀμερικανοῦ δημοσιογράφου Τζὼν Οὐάλλας, ὁ ὁποῖος εἶχε λάβει μιὰ συγκινητικὴ ἐπιστολὴ τοῦ γιαιτροῦ τῆς οἰκογενείας Παρθενόπουλου. Ὁ χειρουργὸς κ. Γκορέλιν ἐδέχθη νὰ ἐκτελέσει τὴν ἐγχείρησις ἐντελῶς δωρεάν.

Τὸ ἰαπωνικὸ Πρακτορεῖο εἰδήσεων «Κύντο» μετέδωσε ὅτι τὴν περασμένη ἐβδομάδα πέθανε στὸ νοσοκομεῖο τῆς Χιροσίμα τὸ 120δ κατὰ σειρά θῆμα (κατὰ τὸ τρέχον ἔτος) τῆς ραδιενεργείας τῆς πρώτης ἀτομικῆς βόμβας. Τὸ θῆμα ἦταν ἡ Μισοὺε Τσουνόντα, 47 ἐτῶν, ἡ ὁποία τὴν ἡμέρα τῆς καταστροφῆς (6 Αὐγούστου 1945) βρισκόταν σὲ ἀπόσταση μισοῦ μίλλου ἀπὸ τὸ κέντρο τῆς ἐκρήξεως. Ἔτσι 15 χρόνια μετὰ τὸν πόλεμο, ἡ ἀτομικὴ βόμβα ἐξακολουθεῖ νὰ ἔχει θύματα στὴν Ἰαπωνία.

Ὁ Ἀμερικανὸς καθηγητὴς Αἰνὸς Πόλιγκ (βραβεῖο Νόμπελ γιὰ τὴν χημεία) δήλωσε σὲ μιὰ πρόσφατη διάλεξί του ὅτι οἱ Ἡνωμένες Πολιτεῖς ἔχουν δημιουργήσει ἀπὸ θέμα 100.000 θερμοπυρηνικῶν βομβῶν καὶ ἡ Σοβιετικὴ Ἐνωση 50.000. Καὶ ὅμως, τόνισε ὁ κ. Πόλιγκ, ἀπαιτοῦνται μόνο 300 ἀπὸ τὶς βόμβες αὐτὲς γιὰ νὰ καταστραφεῖ ὅλο κληρωτικὰ ὁποιοδήποτε ἀπὸ τὰ δύο αὐτὰ ἔθνη. Τὰρχουν ἐλάχιστες πιθανότητες ἐπιβίωσης σημαντικοῦ ἀριθμοῦ κατοίκων ἔπειτα ἀπὸ μιὰ ἀτομικὴ ἐπίθεση, ἐξ αἰτίας τῶν ἰσχυρῶν ἐκρήξεων καὶ τῶν ραδιενεργῶν ἐπιπτώσεων. Ἐπίσης, ὁ Ἀμερικανὸς ἐπιστήμων ἐκφράζει τὴ γνώμη ὅτι 150.000 παιδιὰ θὰ γεννηθοῦν κατὰ τὶς προσεχεῖς γενεὲς μὲ σωματικὰς καὶ διανοητικὰς ἀναπηρίες ποὺ ὀφείλονται στὴ ραδιενέργεια τῶν ἀτομικῶν δοκιμῶν.

Στὴ Μόσχα πρόκειται νὰ κατασκευασθεῖ ἓνας πύργος τηλεοράσεως ὕψους 508 μέτρων, ποὺ θὰ εἶναι τὸ ὑψηλότερο οἰκοδόμημα τῆς Γῆς. (Σήμερα τὸ ὑψηλότερο κτίριο εἶναι τὸ Ἑμπάιρ Στέιτ Μπίλτινγκ τῆς Νέας Ὑόρκης, 448 μέτρα).

Ἡ ἀγγλικὴ ἐφημερίδα «Ντέιλν Μέιλ» γράφει ὅτι οἱ Βρεταννοὶ ἐπιστήμονες βρῶσκονται ἐστὶ πρόθυτοι τῆς πρὸ σημαντικῆς ἀνακαλύψεως ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τοῦ ραντάρ. Πρόκειται γιὰ μιὰ συσκευή ποὺ ἐπιτρέπει τὴν ἐξ ἀποστάσεως 1.600 χιλιομέτρων ἀνίχνευση τῆς παρουσίας ὁποιοδήποτε ὑποβρυχίου ἐν καταδύσει. Αὐτὸ σημαίνει, ὅτι ἀκόμα καὶ τὰ τελευταῖα τύπου ἀτομικὰ ὑποβρυχία, τὰ ἐφοδιασμένα μὲ πυραύλους μεγάλου βεληνεκοῦς, θὰ γίνουν ἀπρηχαιωμένα καὶ ἀχρηστα. Τὸ νέο ραντάρ θὰ ὀνομασθεῖ «ὑποβρυχιο μάτι».

Τὸ ὑπουργεῖον Ὑγιεινῆς τῆς Κούβας ἀνεκοίνωσε ὅτι ὑπάρχουν σήμερον στὴ χώρα αὐτὴ 6.000 λεπροί. Ὁ ἀριθμὸς εἶναι ἐξαιρετικὰ μεγάλος γιὰ μιὰ χώρα πέντε ἑκατομμυρίων κατοίκων.

Ἀμερικανικὸ ἀεριοθώμενο ἀεροπλάνο τύπου «B-52-C» πραγματοποίησε πρόσφατα πτήση χωρὶς ἐνδιάμεσο σταθμὸ ἀπὸ τὴ βάση Ντέγκλιν τῆς Φλωρίδας ὡς τὸ Βόρειο Πόλο, μὲ ἐπιστροφὴ. Τὸ ἀεροπλάνο κάλυψε συνολικὴ ἀπόσταση 10.800 μιλίων.

Ὁ Διευθυντὴς τοῦ Προτύπου Γυμνασίου Πειραιῶς κ. Ἀλ. Καρανικόλας ἀναφέρει τὰ ἑξῆς σὲ μιὰν ἀνακοίνωσή του μὲ τὸν τίτλο «Ἐξωσχολικὰ ἐφηβικὰ ἀναγνώσματα».

«.. Τὸ περιοδικὸν «ΚΟΣΜΟΣ, ΕΠΙΣΤΗΜΗ ΚΑΙ ΖΩΗ» διαβάζεται ἀπὸ τὰ 6000 τῶν μαθητῶν εἰς τὴν Α' καὶ Β' τάξιν. Τοῦτο εἰς τὴν Γ' καὶ Δ' ἀνέρχεται εἰς 1800 καὶ εἰς τὴν Ε' καὶ ΣΤ' εἰς τὰ 3000».

Τὰ στατιστικὰ αὐτὰ στοιχεῖα ἀναφέρονται μονάχα στοὺς 798 μαθητὲς τοῦ Προτύπου Γυμνασίου Πειραιῶς.

ΚΟΣΜΟΣ

ΕΠΙΣΤΗΜΗ ΚΑΙ ΖΩΗ

ΤΟ ΚΑΛΥΤΕΡΟ
ΤΟ ΠΙΟ ΧΡΗΣΙΜΟ
ΕΛΛΗΝΙΚΟ
ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ

Ἡ αὔξησις τῆς κυκλοφορίας μας
σημαίνει ἄνοδο τοῦ μορφωτικοῦ καὶ
πολιτιστικοῦ ἐπιπέδου τῆς Ἑλλάδος

ŠKODA

ΤΑ ΑΡΙΣΤΑ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΤΕΡΑ ΑΥΤΟΚΙΝΗΤΑ

ΕΞΑΙΡΕΤΙΚΑΙ ΕΥΚΟΛΙΑΙ ΠΛΗΡΩΜΗΣ

ΑΠΟΚΛΕΙΣΤΙΚΟΙ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΟΙ - ΕΙΣΑΓΩΓΕΙΣ

“Κ.Ε.Τ.Α.Μ., Ε.Π.Ε. Λεωφ. Συγγρού 14

Τηλέφ: Έκθέσεως 90.753 — 90.647. Συνεργείου 90.858

ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΕΙΑΙ ΕΙΣ ΟΛΑΣ ΤΑΣ ΠΟΛΕΙΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

